

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΕΝΙΑΙΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ
ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2016-2017

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
του Θεόδωρου Ι. Κριαράκη
A.M.: 7340012116008

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΥΠΟ
ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ

Τριμελής επιτροπή:

Καθηγητής κ. Χ. Παμπούκης (Επιβλέπων)

Καθηγήτρια κ. Ελ. Μουσταίρα

Αν. Καθηγήτρια κ. Χρ. Τσούκα

Αθήνα, Νοέμβριος 2017

Copyright © [Όνοματεπώνυμο, χρονολογία]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

**Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΥΠΟ
ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....1

I. Η θεμελίωση της προστασίας του ασθενούς μέρους σε επίπεδο δικονομικού διεθνούς δικαίου

A. Το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ως θεμέλιο διεθνούς δικαιοδοσίας	
i. Τρόποι αντίληψης της λειτουργίας του δικονομικού διεθνούς δικαίου	4
α'. Ελευθερία κατάστροφης των δικαιοδοτικών βάσεων υπό του Κράτους ; ..	4
β'. Επιδίωξη ουσιαστικών προστατευτικών σκοπών στο δικονομικό διεθνές δίκαιο;.....	8
ii. Τα ερείσματα και η σημασία της προβαλλόμενης υπό του κεφαλαίου θέσης	10
α'. Τα ερείσματα της προβαλλόμενης υπό του κεφαλαίου θέσης	10
β'. Η σημασία της προβαλλόμενης υπό του κεφαλαίου θέσης	11
B. Η θεμελίωση της προστασίας του ασθενούς μέρους στις ασφαλιστικές συμβάσεις	
i. Η επιρροή των διαδικαστικών συμφερόντων στα εν γένει συμφέροντα των κοινωνιών.....	15
ii. Οι υποθέσεις ασφαλίσεων σε συνάρτηση με το πνεύμα των νομοθετημάτων...18	
α'. Προβληματισμοί επί της έννοιας «υποθέσεις ασφαλίσεων».....	18
αα'. Η αποτύπωση του όρου «υποθέσεις ασφαλίσεων».....	18
ββ'. Η σχέση των εννοιών υποθέσεις καταναλωτών και υποθέσεις ασφαλίσεων.....	21
β'. Εισαγωγή στο πνεύμα των νομοθετικών κειμένων.....	23
αα'. Ο Κανονισμός 1215/2012 και οι προκάτοχοί του.....	24
ββ'. Οι Διεθνείς Συμβάσεις του Λουγκάνο.....	27
γγ'. Οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....	31
ααα'. Απουσία διατάξεων δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους.....	31
βββ'. Η εν προκειμένω απομείωση της σημασίας των διατάξεων του Κπολδ	33
Συμπεράσματα Πρώτου Μέρους.....	35

II. Η κατάσρωση των δικαιοδοτικών βάσεων σε υποθέσεις ασφαλίσεων

A. Ο ασφαλιστής ως ενάγων

i. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του αυτοτελούς υποσυστήματος των κειμένων με υπερνομοθετική ισχύ.....	37
α'. <i>Forum rei</i>	37
β'. Δωσιδικία του υποκαταστήματος	38
γ'. Δωσιδικία της ανταγωγής	38

δ'. Η προσεπίκληση εκ του ασφαλιστή σε περίπτωση ευθείας εναγωγής του από το ζημιωθέντα	39
ii. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....	40
B. Ο ασφαλιστής ως εναγόμενος	
i. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του αυτοτελούς υποσυστήματος των κειμένων με υπερνομοθετική ισχύ.....	43
α'. <i>Forum rei</i>	43
β'. <i>Forum actoris</i>	43
γ'. Η δωσιδικία του υποκαταστήματος του ασφαλιστή	49
δ'. Η δωσιδικία του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος	50
ε'. Η δωσιδικία σε περίπτωση συνασφάλισης.....	50
στ'. Η δωσιδικία της ανταγωγής.....	51
ζ'. Η προσεπίκληση του ασφαλιστή ως δικονομικού εγγυητή.....	51
ii. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....	52
Συμπεράσματα Δευτέρου Μέρους.....	54

III. Οριοθέτηση της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας

A. Ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής του προστατευτικού μέρους του Κανονισμού

i. Οι επαγγελματίες της ασφάλισης ως αντίδοκοι	56
α'. Η αντασφαλιστική σύμβαση.....	56
β'. Η αναγωγή ασφαλιστή σε περίπτωση πολλαπλής ασφάλισης.....	59
ii. Το ζήτημα του <i>forum actoris</i> του εμμέσως ζημιωθέντος	64
α'. Η <i>ad hoc</i> διακρίβωση περί της υπαγωγής του εμμέσως ζημιωθέντος στις προστατευτικές διατάξεις.....	65
αα'. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης <i>Vorarlberggebietskrankenkasse</i>	65
ββ'. Το νομικό ζήτημα που ετέθη.....	65
γγ'. Η υιοθετούμενη θέση από το δικαστήριο.....	65
δδ'. Η κριτική αποτίμηση της απόφασης.....	66
β'. Η λύση βασισμένη στο είδος της σχέσης στην οποία θεμελιώνεται η υποκατάσταση.....	68
αα'. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης <i>KABEG</i>	68

ββ'. Το νομικό ζήτημα που ετέθη	68
γγ'. Η υιοθετούμενη θέση του Δικαστηρίου στην <i>KABEG</i>	69
δδ'. Κριτική αποτίμηση της απόφασης <i>KABEG</i>	70
γ'. Υποχρέωση ή δυνατότητα συμμόρφωσης με την επιλογή <i>forum</i> του αμέσως ζημιωθέντος;	73
B. Η υπεισέλευση της ελευθερίας της βούλησης ως θεμελίου διεθνούς δικαιοδοσίας	
i. Η υπό όρους κατάρτιση ρήτρας παρέκτασης.....	74
ii. Το αντιτάξιμο των ρητρών παρέκτασης.....	76
α'. Η δυνατότητα επίκλησης της ρήτρας παρέκτασης από τον ασφαλισμένο..	77
β'. Το μη αντιτάξιμο της ρήτρας παρέκτασης έναντι του ασφαλισμένου.....	80
γ'. Το μη αντιτάξιμο της ρήτρας παρέκτασης εκ του ασφαλιστή έναντι του ζημιωθέντα.....	82
iii. Το ζήτημα της σιωπηρής παρέκτασης και η υποχρέωση πληροφόρησης του ασθενέστερου διαδίκου.....	85
α'. Η διάταξη του άρθρου 26 παρ.2	85
β'. Η απόφαση <i>Bilas</i>	87
Συμπεράσματα Τρίτου Μέρους.....	90
Επίμετρο.....	92
Βιβλιογραφία.....	95
Νομολογία.....	100

Εισαγωγή

Η προστασία του αδυνάμου αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις άξονες πάνω στους οποίους κινείται το δικαϊκό οικοδόμημα. Η ανάγκη εξασφάλισης αυτής της προστασίας στο εμφανίζεται πιο επίκαιρη από ποτέ σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, οπότε και η οικονομική ανισοθένεια είναι δυνατόν να εντείνεται κατά τρόπο ιδιαίτερος βλαπτικό για τα συμφέροντα του ασθενέστερου.

Όσον αφορά ειδικά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, σημαντικές μελέτες και απόψεις έχουν διατυπωθεί σε σχέση με την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου επί καταναλωτικών συμβάσεων, συμβάσεων ασφαλίσεως και συμβάσεων εργασίας, υπό το φως της Συμβάσεως της Ρώμης και του Κανονισμού Ρώμη I. Λιγότερες μελέτες των ιδιωτικοδιεθνολόγων έχουν ως αντικείμενο την προστασία του ασθενούς μέρους και δη επί συμβάσεων ασφαλίσεως, όπως αυτή είναι δυνατόν και είναι αναγκαίο να παρασχεθεί μέσω του δικονομικού διεθνούς δικαίου. Μία τέτοια προσέγγιση θα επιχειρηθεί από την παρούσα εργασία.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος θα διακριβωθεί σε τί συνίσταται ακριβώς η προστασία του ασθενέστερου μέρους και που ερείδεται στο δικονομικό διεθνές δίκαιο. Εν προκειμένω στο πρώτο κεφάλαιο αυτού του μέρους, τίγονται θεμελιώδη ζητήματα της θεωρίας του δικονομικού διεθνούς δικαίου, τα οποία είναι αδύνατον να αγνοηθούν. Οι θεωρίες ως προς τη λειτουργία του δικονομικού διεθνούς δικαίου εξετάζονται και προβάλλονται συναφώς, αλλά δεν προκρίνεται καμία από αυτές έναντι της άλλης, καθώς κάτι τέτοιο θα απαιτούσε επίπονη έρευνα, αδύνατον να καλυφθεί υπό της παρούσης εργασίας. Ειδικότερα, θα παρουσιαστεί στο πρώτο κεφάλαιο η τελεολογία των ονομαζόμενων προστατευτικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας και το κατά πόσον *de lege ferenda* θα μπορούσε να λάβει χώρα ένας «αυτοπεριορισμός» των Κρατών αναφορικά με την άσκηση της δικαστικής τους δικαιοδοσίας, αντίθετα με την κρατούσα θεωρία, η οποία δεν αναγνωρίζει κατ' αρχήν περιορισμό ως προς την άσκηση της διεθνούς δικαιοδοσίας του. Ιδιαίτερα θα καταδειχθεί η σχέση της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας με το δικαίωμα της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ως θεμελίου καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας. Βάσει αυτού, θα εξεταστεί το κατά πόσον οι δικαιοδοτικές αυτές βάσεις προστασίας του ασθενούς μέρους χωρούν στην πραγματικότητα ως δικαιοδοτικές βάσεις ερειδόμενες επί του δικαιοδοτικού θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του ίδιου μέρους της εργασίας, θα επιχειρηθεί μία υπαγωγή του ως άνω γενικότερου μέρους στο ειδικότερο πλαίσιο των συμβάσεων ασφαλίσεως. Ως προς αυτό, κρίνεται

αναγκαία η εξέταση της έννοιας των υποθέσεων ασφαλίσεως, όπως αποτυπώνεται σε νομολογία και θεωρία καθώς και της εννοιολογικής σχέσης μεταξύ «υποθέσεων ασφαλίσεως» και «υποθέσεων καταναλωτών». Αναγκαία σε αυτό το πλαίσιο επίσης είναι η εξέταση των συμφερόντων των κοινωνιών του δικαίου και ιδιαίτερα του ασθενούς μέρους. Τα εν λόγω συμφέροντα διακρίνονται σε διαδικαστικά και ουσιαστικά και επισημαίνεται η σημασία της διάκρισης ως προς την κατάστροψη των δικαιοδοτικών βάσεων επί ασφαλιστικών συμβάσεων. Στο τελευταίο υποκεφάλαιο του κεφαλαίου αυτού, θα εξεταστεί το πνεύμα των νομοθετημάτων ειδικά επί υποθέσεων ασφαλίσεως και η ερμηνευτική προσέγγιση που ακολουθεί ο εφαρμοστής του δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, σε συνδυασμό με το εκάστοτε νομοθέτημα, το οποίο καλείται σε εφαρμογή. Αυτό λαμβάνει χώρα προκειμένου να διακριβωθεί, εάν σε ένα πρώτο επίπεδο ικανοποιούνται *de lege ferenda* με βάση τις ως άνω παραδοχές οι εγγυήσεις του δικαιοδοτικού θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Σε ένα δεύτερο επίπεδο εξετάζεται το κατά πόσον η σύνθεση των ανωτέρω νομοθετημάτων επιτυγχάνει την απαιτούμενη συνέπεια σε επίπεδο δικονομικού διεθνούς δικαίου.

Σε ένα ακόμη ειδικότερο επίπεδο, στο δεύτερο μέρος της εργασίας, κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστεί ιδιαίτερα η προστασία την οποία λαμβάνει το αδύνατο μέρος με την αναλυτική εξέταση των προστατευτικών δικαιοδοτικών βάσεων και κυρίως αυτών που προβλέπονται από τον Κανονισμό 1215/2012 και από τη Σύμβαση του Λουγκάνο, δεδομένου ότι, όπως θα παρουσιαστεί, τέτοιες ειδικές δικαιοδοτικές βάσεις στο ελληνικό δίκαιο δεν υπάρχουν. Θα καταδειχθεί η ιστορική εξέλιξη και η επέκταση του εύρους της παρεχόμενης προστασίας τόσο νομοθετικά όσο και νομολογιακά. Σε αυτό το πλαίσιο θα εξεταστεί και ο σημαντικός προβληματισμός, όπως αυτός προκύπτει από τη θεώρηση του ζημιωθέντα ως προστατευόμενου προσώπου και τη συναφή επέκταση του *forum actoris* σε αυτόν σε περίπτωση ενάσκησης ευθείας αγωγής κατά του ασφαλιστή του ζημιώσαντος. Επιπλέον, θα εκτιμηθεί η ίδια η κατάστροψη των ονομαζόμενων προστατευτικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας. Η εξαντλητική εξέταση των εθνικών δικαιοδοτικών βάσεων σε αυτό το πλαίσιο δεν επιδιώκεται, δεδομένου άλλωστε ότι προστατευτικές δικαιοδοτικές βάσεις του ασθενούς μέρους δεν περιλαμβάνονται στο εθνικής προέλευσης δικονομικό δίκαιο. Ωστόσο, θα συνεκτιμηθεί η λειτουργία αυτών και η νομολογιακή προσέγγιση επί διαφορών σχετικών με την ασφάλιση, στις οποίες εμπλέκεται και ένα ασθενές μέρος. Θα διερευνηθούν επίσης τα ζητήματα που δημιουργούνται από την αλληλεπίδραση με τις υπερνομοθετικές δικαιοδοτικές βάσεις.

Σε ένα τρίτο μέρος, θα γίνουν εμφανή τα όρια της παρεχόμενης εκ του Κανονισμού δικονομικής

προστασίας. Τα όρια αυτά θα χαράσσονται είτε επί της μη αναγκαιότητας παροχής της δικονομικής προστασίας, η οποία θα οφείλεται στην έλλειψη ύπαρξης ασθενούς μέρους και άρα ανάγκης δικονομικής προστασίας αυτού είτε όταν η ανάγκη προστασίας απλώς φθίνει.

Ως προς τη μη αναγκαιότητα παροχής δικονομικής προστασίας, θα εξεταστεί σε ποιές περιπτώσεις το δικαιοδοτικό θεμέλιο της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη δεν θα υφίσταται λόγω της μη ύπαρξης κάποιου ασθενούς μέρους. Αναγκαία κρίνεται να εξεταστεί σε αυτό το πλαίσιο η νομολογία του ΔΕΚ/ΔΕΕ, η οποία έχει προβεί στον αποκλεισμό του πεδίου εφαρμογής των προστατευτικών διατάξεων σε σχετικές περιπτώσεις.

Ως προς την υπεισέλευση του δικαιοδοτικού θεμελίου της ελευθερίας της βούλησης, ιδιαίτερα σημαντική είναι η δυνατότητα κατάρτισης ρήτρας παρέκτασης στις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις, όπου η ανάγκη προστασίας φθίνει. Εν προκειμένω, θα πρέπει να εξεταστεί η σχέση μεταξύ των δικαιοδοτικών θεμελίων, δηλαδή αφ' ενός του δικαιώματος της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και αφ' ετέρου της ελευθερίας της βούλησης. Σε αυτό το επίπεδο, κρίνεται επίσης σκόπιμη η εξέταση της νομολογίας σε θέματα αντιτάξιμου των ρητρών παρέκτασης σε τρίτους μη συμβαλλομένους καθώς και η εξέταση της νεοεισελθούσας στον Κανονισμό 1215/2012 διάταξης περί υποχρέωσης πληροφόρησης του αδύναμου διαδίκου εν όψει σιωπηρής παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας.

Στόχος της εργασίας είναι να εξαχθούν γενικές κατευθύνσεις και συμπεράσματα αναφορικά με τη λειτουργία της προστασίας του ασθενούς μέρους στο δικονομικό διεθνές δίκαιο. Σε ένα ειδικότερο πλαίσιο στόχος είναι η αποτίμηση των συγκεκριμένων προστατευτικών βάσεων που έχουν τεθεί από το νομοθέτη επί συμβάσεων ασφαλίσεως καθώς και της σύνθεσης αυτών. Τελικό ζητούμενο είναι το κατά πόσον τελικά επιτυγχάνεται εν προκειμένω η ορθή απονομή της δικαιοσύνης αξίωμα το οποίο καταλαμβάνει θα έλεγε κανείς «συνταγματική» περιωπή στο δικαιοϊκό χώρο εν γένει.

Σε κάθε περίπτωση, το ενδιαφέρον για ένα νομικό και έναν ιδιωτικοδιεθνολόγο παρουσιάζεται αυξημένο ενόψει των τριγωνικών σχέσεων που συνηθέστατα δημιουργεί ο θεσμός της ασφάλισης. Η δε νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε, πέραν του ότι είναι σε πολλές περιπτώσεις ιδιαίτερα πρόσφατη, είναι και αρκετά αμφιλεγόμενη ώστε να προκαλέσει το ενδιαφέρον κάθε ερευνητή.

Ι. Η θεμελίωση της προστασίας του ασθενούς μέρους σε επίπεδο δικονομικού διεθνούς δικαίου

A. Το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ως θεμέλιο διεθνούς δικαιοδοσίας

i. Τρόποι αντίληψης της λειτουργίας του δικονομικού διεθνούς δικαίου

α. Ελευθερία κατάστροφης των δικαιοδοτικών βάσεων υπό του Κράτους ;

Η κατάστροφη των δικαιοδοτικών βάσεων από ένα Κράτος ή από έναν υπερεθνικό οργανισμό ή από περισσότερα Συμβαλλόμενα σε Διεθνή Σύμβαση Κράτη μπορεί να χωρεί επί τη βάσει περισσότερων θεμελίων διεθνούς δικαιοδοσίας. Το πρώτο και το πιο θεμελιώδες ζήτημα το οποίο τίθεται είναι, εάν η κρατική κυριαρχία μπορεί να θεμελιώσει στο νόμο τη δυνατότητα ενός Κράτους να επεκτείνει τη δικαιοδοσία του σε υποθέσεις, οι οποίες δεν εμφανίζουν καμία εύλογη σχέση ή ακόμη και καμία απολύτως σύνδεση με το *forum*. Απορρέον από αυτό το θεμελιώδες ζήτημα τίθεται ένα δευτερεύον ερώτημα. Εάν ένα Κράτος δεν μπορεί να επεκτείνει τη δικαιοδοσία του σε υποθέσεις οι οποίες δεν εμφανίζουν καμία δικαιολογημένη σύνδεση με αυτό, ποια είναι τα κριτήρια του θεμιτού και σύννομου μίας προβλεπόμενης βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας και που ευρίσκονται αυτά στο δικαϊκό σύστημα ;

Ένα τέτοιο ζήτημα είναι δυσχερές να απαντηθεί με πλήρη πειστικότητα υπό της παρούσας εργασίας, ο στόχος της οποίας συνίσταται στην εξέταση των προβληματισμών περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας επί συμβάσεων ασφαλίσεως. Ωστόσο, οι προβληματισμοί που θέτει το εν λόγω ζήτημα κείνται ευθύς εξαρχής, εν είδει προκριματικού ζητήματος και ως λογικό προαπαιτούμενο, σε κάθε ανάπτυξη σκέψεως, η οποία σχετίζεται με τη διεθνή δικαιοδοσία, ώστε η εξέτάσή τους να είναι αναγκαία και αναπόφευκτη. Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι, παρά το γεγονός ότι επιφυλασσόμαστε ως προς τη λήψη θέσης ως προς αυτόν τον προβληματισμό, η έκθεση αυτού ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ληψόμενη θέση επικουρεί την απόδειξη της παραδοχής, ζητούμενης υπό του παρόντος κεφαλαίου, της θεμελίωσης δηλαδή των δικαιοδοτικών βάσεων «προστασίας του ασθενούς μέρους», ακριβώς στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την απολύτως κρατούσα σήμερα άποψη στη θεωρία και τη νομολογία, το Κράτος απολαμβάνει μία μεγάλη ελευθερία, μία ευρεία διακριτική ευχέρεια,

αναφορικά με τη διαμόρφωση του εύρους της δικαιοδοτικής του εξουσίας¹. Θεμελιώδης είναι η απόφαση *Lotus*² του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης. Σύμφωνα με αυτήν την απόφαση, η ελευθερία που απολαμβάνει το Κράτος ως προς την κανονιστική δικαιοδοσία του, τμήμα της οποίας είναι και η ρύθμιση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του, δεν περιορίζεται από το διεθνές δίκαιο παρά από συγκεκριμένους απαγορευτικούς κανόνες αυτού σε ορισμένες περιπτώσεις³. Τέτοιος απαγορευτικός κανόνας θα υφίσταται σε περίπτωση τέλεσης υλικών πράξεων του Κράτους εκτός της επικράτειάς του εις βάρος ενός άλλου Κράτους⁴. Πρόκειται δηλαδή εν προκειμένω για τη δικαιοδοσία εκτέλεσης της απόφασης, η οποία διαχωρίζεται σαφώς από την κανονιστική δικαιοδοσία και τη δικαστική δικαιοδοσία. Στις λοιπές περιπτώσεις, κάθε Κράτος είναι ελεύθερο να καταστρώνει κατά το δοκούν το εύρος των κανόνων δικαίου που παράγει και ειδικότερα των βάσεων της διεθνούς δικαιοδοσίας, ανεξάρτητα από το σύνδεσμο του *forum* με την εκάστοτε επίδικη διαφορά. Επομένως, αφ' ενός η κανονιστική δικαιοδοσία του κράτους δεν περιορίζεται τοπικώς. Αφ' ετέρου η κατάσταση των ονομαζόμενων ως «υπέρμετρων δικαιοδοτικών βάσεων» και η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει αυτών φαίνονται να μην αντίκεινται στο δημόσιο διεθνές δίκαιο.

Σύμφωνα με μία άλλη θεωρία, η δικαστική δικαιοδοσία του Κράτους υπόκειται σε περιορισμούς και ασκείται μόνον εφ' όσον το Κράτος εμφανίζει εύλογο σύνδεσμο με την εκάστοτε επίδικη διαφορά⁵. Η θεωρία αυτή δεν βασίζεται στην αβροφροσύνη μεταξύ των Κρατών (*comitas*), η οποία δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, ούτε στη συστηματική επιβολή περιορισμών εκ του δημοσίου διεθνούς δικαίου ούτε σε συστηματικό περιορισμό εκ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τέτοιες απόψεις έχουν υποστηριχτεί κατά καιρούς⁶. Οι προαναφερθείσες πηγές περιορισμού της δικαστικής δικαιοδοσίας ενός Κράτους, όμως, φαίνονται να έχουν περιορισμένο και περιπτωσιολογικό αντίκτυπο στην επιβολή περιορισμών στη ρύθμιση της δικαιοδοσίας για διαφορετικούς λόγους.

Αφ' ενός το δημόσιο διεθνές δίκαιο δεν προβλέπει συνηθέστερα θετικές υποχρεώσεις για τη συνεργασία μεταξύ των Κρατών, αλλά ο πρωταρχικός του στόχος μάλλον συνίσταται στη

¹ D. Bureau/H. Muir-Watt, *Droit International Privé*, Tome I, puf, 2014, σελ.79 επ.

² *The Case of the SS Lotus*, [1927] PCIJ Ser A No 10 at 5.

³ *Ibid* σελ.19«Far from laying down a general prohibition to the effect that States may not extend the application of their laws and the jurisdiction of their courts to persons, property and acts outside their territory, it leaves them in this respect a wide measure of discretion which is only limited in certain cases by prohibitive rules; as regards other cases, every State remains free to adopt the principles which it regards as best and most suitable»

⁴ D. Bureau/H. Muir-Watt, *ibidem*, σελ.83

⁵ L. Usunier, *La régulation de la compétence juridictionnelle en droit international privé*, *Etude de droit comparé en matière civile et commerciale*, Economica, 2008

⁶ Βλ. επίσης C.Kessdjian, *International Jurisdiction and Foreign Judgements in Civil and Commercial matters* διαθέσιμο σε www.hcch.net, παράγραφος 65, όπου σημειώνεται η αμερικανικής εμπνεύσεως θεωρία, η οποία διακρίνει

διαφύλαξη της κυριαρχίας τους⁷, όπως αποδεικνύεται από τη θεμελιώδη απόφαση *Lotus* και παρά την κριτική που έχει δεχτεί η απόφαση αυτή κατά καιρούς από τη θεωρία⁸ και την τυχόν απομείωση της σημασίας της⁹. Το γεγονός δε ότι Διεθνείς Συμβάσεις είναι δυνατόν να περιορίζουν και να ρυθμίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία μεταξύ περισσότερων χωρών δεν ασκεί επιρροή ως προς το παραπάνω επιχείρημα, καθώς, ακόμα και εάν η εν λόγω Σύμβαση συγκαταλέγεται στις πηγές του δημοσίου διεθνούς δικαίου, το αντικείμενο της ρύθμισης εμπίπτει στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο.

Αφ' ετέρου, οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προβαίνουν συνηθέστατα σε έναν *in concreto* έλεγχο συμμόρφωσης αναφορικά με το δικαίωμα της δίκαιης δίκης, ώστε η καταδίκη *in abstracto* μίας «υπέρμετρης» δικαιοδοτικής βάσεως να νοείται δυσχερώς. Υποστηρίζεται πάντως στη θεωρία ότι το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ θα μπορούσε να υποχρεώσει τα Συμβαλλόμενα Κράτη να περιορίσουν το εύρος της διεθνούς δικαιοδοσίας τους με σκοπό τη διαφύλαξη του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη, σε περίπτωση όπου ο εναγόμενος κληθεί να αντικρούσει τον ενάγοντα σε ένα μακρινό *forum* και εφ' όσον οι εκεί επικρατούσες συνθήκες δεν επιτρέπουν την αποτελεσματική άμυνα του εναγομένου. Ωστόσο, μία τέτοια απόφαση δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα από το Δικαστήριο του Στρασβούργου.

Αντίθετα, η προβαλλόμενη εν προκειμένω θεωρία βασίζεται στην αρχή του «εύλογου», από την οποία απορρέει ο γνωστός έλεγχος της αναλογικότητας των κανόνων δικαίου, σε σχέση με το σκοπό τον οποίο αυτοί επιδιώκουν. Σημειωτέον ότι η αρχή του «εύλογου» λαμβάνει σημαντικό ρόλο σε περισσότερες έννομες τάξεις, σε περισσότερους κλάδους του δικαίου και γίνεται επιπλέον δεκτή από διεθνή δικαιοδοτικά όργανα, όπως το ΔΕΕ και το ΕΔΔΑ, ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας αυτών των οργάνων¹⁰. Στην αρχή του ευλόγου για την καθίδρυση της δικαιοδοσίας των αμερικανικών δικαστηρίων αναφέρεται και το αμερικανικό *Third Restatement of Foreign Relations Law*¹¹, παρά το γεγονός ότι το εν λόγω κείμενο δεν αναφέρεται κανονικά σε αστικές υποθέσεις¹².

σε «doing business» και «transactional jurisdiction» προκειμένου για την επιβολή περιορισμών.

⁷ Βλ. *G. Cordero Moss*, *Between Private and Public International Law: Exorbitant Jurisdiction as Illustrated by the Yukos Case*, *Review of Central and East European Law* 32 (2007) σελ. 8

⁸ Ενδεικτικός σχολιασμός: *Ph. Pazartzis*, *Judicial Activism and Judicial Self Restraint: The PCIJ's Lotus Case* σε: *Tams, Christian J./Fitzmaurice, Malgosia*, *Legacies of the Permanent Court of International Justice*, Leiden 2013, σελ. 319-335

⁹ ΔΔΧ, Απόφαση 5.2.1970, *Barcelona Traction* σελ.105 παρ.70, Αποκλίνουσα Γνώμη *Sir G.Fitzmaurice* [International law imposes] *for every State an obligation to exercise moderation and restraint as to the extent of the jurisdiction assumed by its courts in cases having a foreign element, and to avoid undue encroachment on a jurisdiction more properly appertaining to, or more appropriately exercisable by, another State.*

¹⁰ Βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ 11/70 *Internationale Handelsgesellschaft* και ΕΔΔΑ *Sporrong and Lonnroth v. Sweeden* 23.9.1982

¹¹ Άρθρο 421

¹² Βλ. *G. Cordero Moss*, *ibidem*, σελ. 10, Βλ. επίσης *Arthur Taylor von Mehren*, “Adjudicatory Jurisdiction: General Theories Compared and Evaluated”, 63 *Boston University Law Review* (1983), όπου υποστηρίζεται η μετάβαση του

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο καταλαμβάνει στη θεμελίωση της θεωρητικής αυτής κατασκευής η τελεολογική ερμηνεία. Καθώς κανένα Κράτος δεν δύναται να παραβλέπει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του άλλου χωρίς να προκύπτουν σημαντικές δυσχέρειες, δηλαδή αρνητικές ή θετικές συγκρούσεις δικαιοδοσιών, τέλος των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας θα συνιστά σε ένα δεοντολογικό και ιδεατό επίπεδο η ορθή λειτουργία του συνόλου αυτών.

Η συναφής δέσμευση του Κράτους περί ευλόγων ορίων στην άσκηση της διεθνούς δικαιοδοσίας, λοιπόν, δεν προέρχεται από κάποιον ανώτερο κανόνα του διεθνούς δικαίου, όπως αυτός τυχόν προκύπτει εκ της ιεραρχικής-πυραμιδικής μορφής της εννόμου τάξεως. Προκύπτει αντιθέτως ως αυτοπεριορισμός του Κράτους από τον παραπάνω εύλογο σκοπό, ο οποίος αποτελεί εγγενές στοιχείο του κανόνα δικαίου. Το κριτήριο λοιπόν για την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου του *forum* με την επίδικη διαφορά είναι η σχέση αναλογικότητας μεταξύ των προβλεπόμενων από την εκάστοτε δικαιοδοτική βάση και του επιδιωκόμενου σκοπού αυτής. Η θεώρηση, η οποία λαμβάνει χώρα σε αυτήν την περίπτωση είναι περισσότερο αξιολογική, με κρίση επί του επιδιωκόμενου σκοπού της διάταξης και εμπειρική, με κρίση της αποτελεσματικότητας της διάταξης, παρά τυπική, όπως συμβαίνει με τον ιεραρχικό έλεγχο συμμόρφωσης των κανόνων δικαίου¹³. Με άλλα λόγια ο περιορισμός αυτός της διεθνούς δικαιοδοσίας τίθεται *de lege ferenda* και όχι *de lege lata*.

Κύριος σκοπός της θεωρίας αυτής είναι η συμφιλίωση και ο συγκερασμός των επιμέρους αντιτιθέμενων συμφερόντων, ώστε να μη θυσιάζεται το ένα στο βωμό ενός άλλου, το οποίο δεν κρίνεται εύλογο ή αποτελεσματικό, όπως συνήθως συμβαίνει με την κατάστροφη των «υπέρμετρων» δικαιοδοτικών βάσεων εις βάρος της εύρυθμης λειτουργίας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε διεθνές επίπεδο. Αυτός ο στόχος βγαίνει παραλλήλως προς το γενικότερο στόχο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, το οποίο μέσω της ρύθμισης της δικαιοϊκής ετερότητας αποβλέπει στο να μην αποτελεί το οποιοδήποτε στοιχείο αλλοδαπότητας της διαφοράς εμπόδιο στην απονομή της δικαιοσύνης.

Βάσει των ανωτέρω, η παρούσα εργασία εξετάζει, πέρα από την απολύτως σήμερα κρατούσα γνώμη περί της εν γένει ελευθερίας των Κρατών να καταστρώνουν τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας κατά το δοκούν, και την αντίθετη σκέψη ότι η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας προκειμένου να είναι εύλογη, όπως εξετέθη, και θεμιτή στηρίζεται βάσει της τελεολογικής προσέγγισης και της αρχής του ευλόγου στα εξής: Πρώτον, το προστατευόμενο συμφέρον πρέπει

αμερικανικού δόγματος περί δικαιοδοσίας από τη θεωρία της ισχύος (*power theory*) στη θεωρία της δικαιοσύνης (*fairness theory*)

να είναι θεμελιώδεις. Δεύτερον, η προστασία του εν λόγω συμφέροντος πρέπει να εξασφαλίζεται αναγκαίως και με πρόσφορο τρόπο από τη διεθνή δικαιοδοσία του *forum*. Αναγκαίο είναι να εξακριβωθεί το κατά πόσον η προστασία του ασθενούς μέρους είναι ένα τέτοιο θεμελιώδες συμφέρον, το οποίο μπορεί να θεμελιώσει διεθνής δικαιοδοσία στο *forum*.

β. Επιδίωξη ουσιαστικών προστατευτικών σκοπών στο δικονομικό διεθνές δίκαιο ;

Αρχικώς πρέπει να λεχθεί ότι η αναφορά στην προστασία του ασθενούς μέρους συναρτάται με τη λήψη υπ' όψιν ενός φαινομενικά και κατ' αρχήν ιδιωτικού συμφέροντος. Ένα τέτοιο ιδιωτικό συμφέρον συνιστά και η ελευθερία της βούλησης, η οποία μεταφέρεται στο δικονομικό διεθνές δίκαιο με τη μορφή των ρητρών παρέκτασης. Η ελευθερία της βούλησης των μερών περί υπαγωγής στη δικαιοδοσία ως θεμέλιο διεθνούς δικαιοδοσίας γίνεται ευρύτατα αποδεκτή από περισσότερες έννομες τάξεις, ώστε να μη χωρεί καμία αμφισβήτηση περί της νομιμότητας του εν λόγω θεμελίου. Στην ως άνω περίπτωση, η λήψη υπ' όψιν των ιδιωτικών συμφερόντων αφορά αμφότερα τα μέρη. Αντιθέτως, η λήψη υπ' όψιν των ιδιωτικών συμφερόντων μόνο του ασθενούς μέρους οδηγεί στη θεμελίωση των εδώ εξεταζόμενων δικαιοδοτικών βάσεων, επειδή ακριβώς αυτό το συμφέρον είναι αναγκαίο να προστατευτεί από το Κράτος. Όπως δε επισημαίνεται και καθίσταται φανερό στην πορεία της εργασίας, προστασία του ασθενούς μέρους και ελευθερία της βούλησης συνιστούν δύο αντιθετικά θεμέλια διεθνούς δικαιοδοσίας, στο βαθμό που το δεύτερο ενδέχεται να καταστήσει αναποτελεσματικό το πρώτο.

Ο προβληματισμός, ο οποίος εν προκειμένω τίθεται αφορά τη δυνατότητα λήψης υπ' όψιν σκοπών ουσιαστικής προστασίας του δικαίου ήδη στο στάδιο ελέγχου της διεθνούς δικαιοδοσίας από το δικαστήριο και τη βάσει αυτού κατάστροφηση των λεγόμενων προστατευτικών δικαιοδοτικών βάσεων. Η εν λόγω δυνατότητα αλλά και η αόριστη αναφορά σε δικαιοδοτικές βάσεις προστασίας του ασθενούς μέρους θα πρέπει να απορριφθεί.

Γενικώς, οι υπόλοιποι κλάδοι του δικαίου ακόμη και οι κατ' αρχήν ουδέτεροι κανόνες συγκρούσεως αποδέχονται χάριν της δικαιοσύνης την προστασία κάθε λογής ιδιωτικού συμφέροντος¹⁴, ανάμεσά τους, όπως προεξετέθη και της προστασίας του ασθενούς μέρους. Μία αντιπαραβολή των κανόνων καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας με τους κανόνες συγκρούσεως θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη. Στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο *stricto sensu*, η προστασία του ασθενούς μέρους εντάσσεται, με την

¹³ L. Usunier, *ibidem*, σελ.85

¹⁴ Παραδείγματος χάριν η χρήση περισσότερων διαζευκτικά τεθειμένων συνδέσμων δύναται να εξυπηρετεί ουσιαστικές

επιφύλαξη σε ορισμένες περιπτώσεις των κανόνων αμέσου εφαρμογής, στην κατηγορία των κανόνων συγκρούσεως, οι οποίοι επιδιώκουν ουσιαστικούς σκοπούς ως προς την επίλυση της διαφοράς.

Αναγκαίο να επισημανθεί είναι επίσης το ότι στο επίπεδο του δικονομικού διεθνούς δικαίου γενικώς, σκοποί αναγόμενοι σε θεραπεία και προστασία ενός ουσιαστικού συμφέροντος ίσως δεν δύνανται να αποτελούν θεμέλια διεθνούς δικαιοδοσίας. Αυτό καθίσταται περισσότερο σαφές εάν ακολουθήσουμε την αποκλίνουσα άποψη ότι η άσκηση διεθνούς δικαιοδοσίας λαμβάνει χώρα, εφόσον υπάρχει κάποιος εύλογος σύνδεσμος της διαφοράς με το *forum*¹⁵, ο οποίος και νομιμοποιεί την άσκηση διεθνούς δικαιοδοσίας.

Έτσι, παραδείγματος χάριν η οικονομική σκοπιμότητα ρύθμισης του ανταγωνισμού εκ της Οδηγίας 96/71 για την ενδοκοινοτική απόσπαση εργαζομένων δεν θα μπορούσε εκ μόνου του σκοπού αυτού να θεμελιώσει δικαιοδοσία του *locus laboris* (Άρθρο 6). Σε άλλο ένα παράδειγμα, η απόφαση *Mines de Potasses*¹⁶ δεν θεμελιώνει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου του τόπου επέλευσης της ζημίας επί διασυνοριακών περιβαλλοντικών ατυχημάτων στην ουσιαστικού χαρακτήρα επιδίωξη της προστασίας του περιβάλλοντος. Αντιθέτως, η δικονομική εγγύτητα¹⁷ είναι σε αυτήν την περίπτωση αυτή, η οποία θεμελιώνει τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του τόπου επέλευσης της ζημίας.

Επιπλέον, εάν γινόταν δεκτό ότι η διεθνής δικαιοδοσία επί των υποθέσεων όπου εμπλέκεται το ασθενές μέρος της σύμβασης θεμελιώνεται στην ευρύτερη κατηγορία της επίδρασης ουσιαστικών προστατευτικών επιδιώξεων κατά την καθίδρυση της διεθνούς δικαιοδοσίας, γεννάται το ερώτημα περί του εάν δεν επαρκούν οι υπάρχοντες κανόνες συγκρούσεως και οι παράγωγοι κανόνες εναρμόνισης του ευρωπαϊκού δικαίου για την εξασφάλιση αυτών.

Τέλος, όπως πιο αναλυτικά παρουσιάζεται σε ύστερο σημείο της εργασίας, η κατάσταση των δικαιοδοτικών βάσεων ονομαζομένων ως προστασίας του ασθενούς μέρους, μπορεί να επιβαρύνει

επιδιώξεις.

¹⁵ Βλ. *L. Usunier, ibidem, contra D. Bureau/H. Muir-Watt, Droit International Privé, Τόμος I* σελ.173 επ. Σύμφωνα με αυτήν τη θέση, η διεθνής δικαιοδοσία είναι δυνατόν να λαμβάνει υπ' όψιν της, ουσιαστικές επιδιώξεις. Η προστασία του ασθενούς μέρους συνιστά κατά αυτήν την άποψη μία έκφανση της γενικότερης κατηγορίας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, οι οποίοι καταστρώνονται επί τη βάσει ουσιαστικών επιδιώξεων.

¹⁶ Υπόθεση 21/76 30.11.1976 *Handelskwekerij G. J. Bier BV κατά Mines de potasse d'Alsace SA*

¹⁷ *Ibid*, σκέψη 21

σημαντικά το εν λόγω πρόσωπο, όσον αφορά τα οικονομικά συμφέροντά του¹⁸.

Στην πραγματικότητα, οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας περί «προστασίας του ασθενούς μέρους» έχουν επίδραση σε ένα συγκεκριμένο θεμελιώδες συμφέρον, του οποίου η προστασία πρέπει να εξασφαλίζεται αναγκαίως από την κατάστροφη των δικαιοδοτικών βάσεων. Αυτό είναι το δικαίωμα στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, έκφραση του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη¹⁹. Το δικαίωμα αυτό εξασφαλίζει την αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τους διαδίκους, ανεξάρτητα από τη θέση που καταλαμβάνουν ως ενάγοντες ή εναγόμενοι. Έτσι, τυχόν περιοριστική κατάστροφη των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας ενδέχεται να στερήσει από τον ενάγοντα την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Από την άλλη, ευρεία κατάστροφη αυτών έχει άμεση επίδραση επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας του εναγομένου, ο οποίος θα ευρίσκεται σε εξαιρετικά δυσχερή θέση εάν καλείται να αμυνθεί πέρα από τον τόπο κατοικίας του και ιδιαίτερα σε ένα απομακρυσμένο *forum*, το οποίο δεν εμφανίζει κανένα συνδετικό στοιχείο με την υπόθεση.

Στο επίπεδο του δικονομικού διεθνούς δικαίου, τα στοιχεία δικαιολογητικά της παρεχόμενης προς το ασθενές μέρος προστασίας δεν συσχετίζονται με κανέναν τρόπο με τη λήψη υπ' όψιν ουσιαστικών σκοπών κατά την επίλυση της διαφοράς. Τα στοιχεία αυτά είναι η κατανομή του ρίσκου του διεθνούς χαρακτήρα της διαφοράς και του συναφούς κόστους, η γεωγραφική απομάκρυνση του αδυνάμου εκ των διαδίκων και η μη εξοικείωση του εν λόγω προσώπου με τις διαδικασίες ενώπιον του αλλοδαπού δικαστή.

ii. Τα ερείσματα και η σημασία της προβαλλόμενης υπό του κεφαλαίου θέσης

α. Τα ερείσματα της προβαλλόμενης υπό του κεφαλαίου θέσης

Η ισορροπία ανάμεσα στους διαδίκους επιτυγχάνεται γενικά στο σύνολο των δικαιοδοτικών βάσεων, οι οποίες παρουσιάζουν εύλογο σύνδεσμο με την εκάστοτε επίδικη διαφορά. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα εξασφαλίζεται επίσης κατά κανόνα το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη καθενός εκ των διαδίκων.

Ωστόσο, η κατά τεκμήριο συναχθείσα αδυναμία και ανισοσθένεια ενός εκ των διαδίκων έναντι του άλλου ανατρέπει την ως άνω ισορροπία και καθιστά αναγκαία την πρόβλεψη δικαιοδοτικών βάσεων

¹⁸ Βλ. υπό I. B. i.

¹⁹ L. Usunier, *ibidem*, σελ. 256

θεμελιωμένων ειδικά στο δικαίωμα της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αυτό συμβαίνει διότι το εν λόγω ασθενές μέρος ευρίσκεται σε μία αρκετά δυσχερέστερη θέση έναντι του αντιδίκου του, μία θέση η οποία απειλεί το δικαίωμά του στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Έτσι, το εν λόγω πρόσωπο ενδέχεται πολύ συχνά να ευρίσκεται σε οικονομική αδυναμία να κινήσει μία δικαστική διαδικασία στην αλλοδαπή ή σε απροθυμία να προβεί στην εν λόγω πράξη λόγω του υψηλού ρίσκου αυτής για ένα μία εξοικειωμένο στις διεθνείς συναλλαγές πρόσωπο καθώς και λόγω του ασύμφορου αυτής, δεδομένης της αντιπαραβολής του επίδικου ποσού με το προβλεπόμενο κόστος για την άσκηση μίας αγωγής στο εξωτερικό.

Επομένως, οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας ερειδόμενοι επί του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη έχουν τη δυνατότητα να προστατεύουν οικονομικώς το απειλούμενο εκ της οικονομικής ανισοσθένειας πρόσωπο, με το να παρέχεται σε αυτό το εξαιρετικό δικαίωμα του *forum actoris*. Οι επιδιωκόμενοι δε σκοποί από την προστασία του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη είναι καθαρά διαδικαστικοί και δεν συσχετίζονται με την τελική ουσιαστική λύση στην εκάστοτε επίδικη υπόθεση ή την εν γένει προστασία του ασθενούς μέρους. Εντυπωσιακή είναι σε αυτό το πλαίσιο η θεμελίωση της υποστηριζόμενης θέσης από το αμερικανικό ανώτατο δικαστήριο²⁰, σε μία υπόθεση η αιτιολογία της οποίας δεν επαναλαμβάνεται μέχρι σήμερα. Έτσι, το εν λόγω δικαστήριο στηρίζει το *forum actoris* του ενάγοντα, ασφαλισμένου και κατοίκου Καλιφόρνια κατά του ασφαλιστή, κατοίκου Τέξας, σε διαφορά σχετική με την καταβολή του ασφαρίσματος, στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Το εν λόγω δικαίωμα απειλείται κατά το Δικαστήριο όταν οι ασφαλισμένοι είναι αναγκασμένοι να εναγάγουν τον ασφαλιστή σε ένα μακρινό *forum*. Το γεγονός δε του μικρού η μεσαίου μέγεθος των απαιτήσεων ενδέχεται να συνιστά απαγορευτικό παράγοντα στην προσπάθεια του ενάγοντος να εναγάγει τον ασφαλιστή του, ο οποίος φαίνεται με αυτόν τον τρόπο να απολαμβάνει μίας ιδιότυπης ασυλίας²¹.

β. Η σημασία της προβαλλόμενης υπό του κεφαλαίου θέσης

Η θεμελίωση των δικαιοδοτικών βάσεων προστασίας του ασθενέστερου εκ των διαδίκων στο

²⁰ *McGee v. International Life Ins. Co.*, 355 U.S. 220 (1957) πηγή JUSTIA, Βλ. αναλυτικότερα σε *Arthur von Mehren* Adjudicatory Authority in Private International Law σελ.172

²¹ *Ibid*, σελ.223 «*It cannot be denied that California has a manifest interest in providing effective means of redress for its residents when their insurers refuse to pay claims. These residents would be at a severe disadvantage if they were forced to follow the insurance company to a distant State in order to hold it legally accountable. When claims were small or moderate, individual claimants frequently could not afford the cost of bringing an action in a foreign forum - thus in effect making the company judgment-proof*» Η έμφαση από το γράφοντα

δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας δεν έχει μόνο θεωρητική αξία.

Πρώτον, η θεμελίωση αυτή έχει επίδραση στη νομιμότητα κατάστροφησης των εν λόγω δικαιοδοτικών βάσεων στην περίπτωση που ακολουθήσουμε την άποψη σύμφωνα με την οποία η άσκηση διεθνούς δικαιοδοσίας χωρεί μόνο σε περίπτωση όπου η εκάστοτε επίδικη διαφορά εμφανίζει εύλογο σύνδεσμο με το *forum*. Ένας τέτοιος σύνδεσμος θα υφίσταται κατά κανόνα σε περίπτωση που διακυβεύεται ένα θεμελιώδες συμφέρον για το *forum* και επιπλέον το συμφέρον αυτό μπορεί επαρκώς και είναι αναγκαίο να προστατευτεί από την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας. Βάσει των προρρηθέντων, απεδείχθη το θεμελιώδες συμφέρον το οποίο αποτελεί το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και η αναγκαιότητα θεραπείας του επί συμβάσεων με συμβαλλόμενο ασθενές μέρος. Επιπλέον, επικουρικός προς την απόδειξη της θεμελιώδους σημασίας του εν λόγω δικαιώματος και ταυτόχρονα ερείσματος της διεθνούς δικαιοδοσίας, αξίζει να αναφερθεί ότι το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη έχει συνταγματική²² και υπερνομοθετική²³ διάσταση.

Ακόμη και εάν ακολουθήσουμε την κρατούσα σήμερα θεωρία περί ελευθερίας καθορισμού από τα Κράτη των κριτηρίων βάσει των οποίων διαμορφώνεται το εύρος της διεθνούς δικαιοδοσίας τους, η θεμελίωση μίας κατηγορίας βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, αποσαφηνίζει τον τρόπο με τον οποίο προστατεύεται το ασθενές μέρος μέσω των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας και την τελεολογία των συγκεκριμένων δικαιοδοτικών βάσεων. Συνεχία τούτου, η τελεολογική ερμηνεία των δικαιοδοτικών βάσεων προστασίας του ασθενούς μέρους λαμβάνει μία διαφορετική χροιά, η οποία ίσως θα ήταν ορθότερο να μην αγνοηθεί από τον εφαρμοστή του δικαίου είτε ακολουθηθεί η κρατούσα είτε η μειοψηφούσα άποψη. Επιπλέον, ο καθορισμός των ορίων της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας μέσω των συναφών δικαιοδοτικών βάσεων θα πρέπει να χωρέσει *de lege ferenda* υπό το φως των εδώ προβληθέντων παραδοχών.

Δεύτερον, η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη ανάγεται ως θεμέλιο μίας ευρύτερης και αυτόνομης κατηγορίας βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας²⁴, ανεξάρτητης από τη δικονομική εγγύτητα, την προστασία των γενικών θεμελιωδών συμφερόντων του Κράτους και την ελεύθερη βούληση αμφοτέρων των μερών, όπως εκδηλώνεται στο δικονομικό διεθνές δίκαιο με τη μορφή των ρητρών

²² Άρθρο 20 Συντάγματος

²³ 6§1 ΕΣΔΑ, άρθρο 14 ΔΣΑΠ

²⁴ Βλ. *L. Usunier, ibidem*, σελ.258, όπου και θεμελιώνεται εν γένει η προστασία του ασθενούς μέρους στο δικαιοδοτικό θεμέλιο του δικαιώματος στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη

παρέκτασης. Η ευρύτερη αυτή κατηγορία περιλαμβάνει εκτός από τις δικαιοδοτικές βάσεις προστασίας του ασθενούς μέρους της σύμβασης, (δηλαδή του καταναλωτή, του εργαζομένου, του αντισυμβαλλομένου του ασφαλιστή και του ασφαλισμένου) και τις δικαιοδοτικές βάσεις σχετικές με το δικαιούχο διατροφής, την προστασία του παιδιού²⁵ και το *forum necessitatis*, η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας του οποίου λαμβάνει χώρα ακριβώς εξ αιτίας του κινδύνου αρνησιδικίας.

Συγκεκριμένα, η αυτονομία του θεμελίου διεθνούς δικαιοδοσίας βασισμένη στο δικαίωμα αποτελεσματικής προστασίας διακρίνεται ευχερώς από αυτήν βασισμένη στην ελευθερία της βούλησης. Για την ακρίβεια τα δύο αυτά θεμέλια ευρίσκονται σε ανταγωνιστική θέση μεταξύ τους, με τον αποκλεισμό της ελευθερίας της βούλησης χάριν της προστασίας του ασθενούς μέρους και του θεμελιώδους δικαιώματός του στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Όπως θα καταδειχθεί και εν συνεχεία η ελευθερία της βούλησης στους τομείς δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους, ακόμη και εάν υπεισέρχεται, τούτο συμβαίνει υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και κυρίως λόγω της μη ύπαρξης ανάγκης προστασίας του ασθενούς μέρους στην επίδικη διαφορά, ως προϋπόθεση εφαρμογής των «προστατευτικών» κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας.

Όσον αφορά την αυτονομία του εδώ εξεταζόμενου θεμελίου σε σχέση με το θεμέλιο της δικονομικής εγγύτητας σημειώνεται ότι συχνότατα θα είναι αναγκαίο για τους ως άνω θεμελιώδεις λόγους να επιβάλλεται η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας υπέρ του ασφαλισμένου στον τόπο της κατοικίας του, ακόμα και σε περίπτωση όπου ο αντισυμβαλλόμενός του ασφαλιστής δεν δραστηριοποιείται στο κράτος αυτό και ανεξάρτητα με το εάν ο κίνδυνος επήλθε ή ήταν δυνατόν να επέλθει στο κράτος αυτό.

Όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στο δικαιοδοτικά θεμέλια του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη από τη μία και της θεραπείας κρατικού συμφέροντος από την άλλη, υφίσταται η εξής διαφορά: Ενώ η διεθνής δικαιοδοσία, σε σχέση με το θεμέλιο του γενικού κρατικού συμφέροντος ασκείται αποκλειστικώς από το καθοριζόμενο *forum*, αναφορικά με τις δικαιοδοτικές βάσεις του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη είναι δυνατόν το ενάγον ή σε ένα βαθμό και το εναγόμενο ασθενές μέρος της σύμβασης να επιλέξει εάν θα κάνει χρήση ή μη της δικονομικής προστασίας, η οποία του παρέχεται. Έτσι, το ενάγον ασθενές μέρος θα μπορεί παραδείγματος χάριν και εναλλακτικώς να επιλέξει το *forum rei* προκειμένου να ασκήσει την αγωγή του, επειδή, παραδείγματος χάριν, ίσως φρονεί ότι η εκτέλεση της εκδοθείσας απόφασης θα είναι ευχερέστερη. Το ενάγον ή εναγόμενο

²⁵ Πρβλ. Χ. Τσούκα, *Η προστασία του ασθενούς μέρους στο πλαίσιο του Κανονισμού 593/2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη I) Διάλεξη σε επιστημονική εκδήλωση του Ελληνικού Ινστιτούτου Διεθνούς και Αλλοδαπού*

ασθενές μέρος μπορεί επίσης να συμφωνήσει στην κατάρτιση μίας ρήτηρας παρέκτασης, εφ' όσον πληρούνται τα προστατευτικά κριτήρια που τίθενται. Η δεσμευτικότητα των δύο κατηγοριών είναι κοινό τους στοιχείο, η αποκλειστικότητα όμως επιφυλάσσεται μόνο χάριν της θεραπείας κρατικών συμφερόντων.

Τρίτον, η εδώ προτεινόμενη θεμελίωση δικαιολογεί επαρκώς την απόκλιση από το γενικό κανόνα *actor sequitur forum rei* και τη δικαιολόγηση του *forum actoris*, χάριν ακριβώς της διαφύλαξης του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη του ασθενούς μέρους. Πιο αναλυτικά, το αξίωμα *actor sequitur forum rei* προέρχεται από τη ρωμανογερμανική οικογένεια του δικαίου, όπου η μέριμνα για την ορθή δικαστική λειτουργία και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης καταλαμβάνει ως γενική αρχή τον κυρίαρχο ρόλο στην άσκηση και καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας²⁶. Αποτέλεσμα αυτού είναι, όταν θίγεται το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη από την ανισοσθένεια του ενός μέρους σε σχέση με το άλλο, να διακυβεύεται η ορθή απονομή της δικαιοσύνης και να απαιτείται η πρόβλεψη εξαιρετικώς της δυνατότητας του *forum actoris*, προκειμένου να αρθεί ο κίνδυνος παραβίασης της γενικής αρχής αυτής.

Τέταρτον, η ως άνω θεωρητική σκέψη εξηγεί τη δεσμευτικότητα των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας προστασίας του ασθενούς μέρους λόγω ακριβούς του θεμελιώδους χαρακτήρα του προστατευόμενου δικαιώματος. Η δεσμευτικότητα αυτή αποτυπώνεται με την απαγόρευση κατάρτισης ρήτηρα παρέκτασης, με εξαίρεση τις περιπτώσεις κατάρτισης αυτής μετά τη γένεση της διαφοράς και της πρόβλεψης επιπλέον *fora* χάριν του ασθενούς μέρους. Άνευ ενός τέτοιου περιορισμού της ελευθερίας της βούλησης ως θεμελίου διεθνούς δικαιοδοσίας, οι προστατευτικές αυτές βάσεις θα κινδύνευαν να μείνουν κενό γράμμα.

B. Η θεμελίωση της προστασίας του ασθενούς μέρους στις ασφαλιστικές συμβάσεις

Αφού κατέστη φανερή (υπό Α) η θεμελίωση των εδώ εξεταζομένων δικαιοδοτικών βάσεων δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους επί του δικαιώματος αποτελεσματικής προστασίας, αναγκαίο είναι να υπαγάγουμε το ασθενές μέρος των συμβάσεων ασφαλίσεως στην εν λόγω προστασία. Αναγκαία ως προς αυτό είναι σε πρώτο βαθμό η εξέταση των διαδικαστικών συμφερόντων και η σχέση αυτών με τα οικονομικά συμφέροντα των εν λόγω μερών. Σε ένα δεύτερο βαθμό θα επιχειρηθεί να καταστεί φανερή η ως άνω υπαγωγή στο πλαίσιο των θεμελιωδών

Δικαίου σελ. 1 και υποσ. 4

²⁶ Burkhard Hess Europäisches Zivilprozessrecht σελ.265, D. Bureau/H. Muir-Watt, *ibidem*, σελ.165

νομοθετικών κειμένων υπό τις ιδιαιτερότητες και το γενικότερο πνεύμα των τελευταίων.

i. Η επιρροή των διαδικαστικών συμφερόντων στα εν γένει συμφέροντα των κοινωνιών

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμη η εξέταση των διαδικαστικών συμφερόντων, τα οποία έχουν άμεσο αντίκτυπο επί των συμφερόντων των μερών της ασφαλιστικής συμβάσεως. Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για την εκτίμηση του αντίκτυπου βασίζεται στην οικονομική ανάλυση του δικαίου, η οποία επιτρέπει μία δυναμική θεώρηση του εκάστοτε τεθειμένου νομοθετικού μέτρου. Αυτό το οποίο τονίζεται, με βάση τα πορίσματα και του προηγούμενου κεφαλαίου, είναι ότι τα συμφέροντα άξια προστασίας είναι αποκλειστικώς διαδικαστικού χαρακτήρα, ήτοι μη ουσιαστικού, και σχετιζόμενα με την προστασία του «ασθενούς μέρους» στο επίπεδο του δικονομικού διεθνούς δικαίου, όπως αυτή παρέχεται με την εξασφάλιση μέσω ειδικών δικαιοδοτικών βάσεων του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Η παρουσίαση των διαδικαστικών συμφερόντων δεν πρέπει παρ' όλα αυτά να εξετάζεται μονοσήμαντα. Έτσι, η κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων και η θεραπεία του ενός ή του άλλου διαδικαστικού συμφέροντος μπορεί να έχει αντίκτυπο σε άλλα ουσιαστικά οικονομικά συμφέροντα των μερών. Εν προκειμένω, κρίνεται σκόπιμο να εκτεθούν και αυτά τα μη διαδικαστικά συμφέροντα προκειμένου να καταστεί σαφής η μεγαλύτερη εικόνα των συμφερόντων που διακυβεύονται. Παράλληλα, από την παρουσίαση θα καταστεί σαφής η αποδεικνυόμενη θέση ότι οι ειδικές δικαιοδοτικές βάσεις τεθειμένες χάριν της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη αορίστως και ανακριβώς αποκαλούνται «προστασίας του ασθενούς μέρους», καθώς είναι δυνατόν οι εν λόγω ειδικές δικαιοδοτικές βάσεις να επηρεάζουν δυσμενώς τα οικονομικά συμφέροντα του λήπτη της ασφάλισης.

Η μέθοδος της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου έχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει τη λήψη υπ' όψιν των συμφερόντων των κοινωνιών του δικαίου, όπως αυτά επηρεάζονται στην πάροδο του χρόνου από τις επιπτώσεις του νομοθετικού μέτρου το οποίο λαμβάνεται. Άλλο ένα σημαντικό πλεονέκτημα αυτής είναι ότι αποτελεί την πιο κατάλληλη μέθοδο για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που επαφίενται του τρόπου κατανομής του κόστους μεταξύ των επηρεαζόμενων από το νομοθετικό μέτρο κοινωνιών του δικαίου²⁷. Όπως δε αναλύεται κατωτέρω, η οικονομική σκοπιμότητα των προβλεπόμενων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας ενυπάρχει στο βαθμό που ο

²⁷ Βλ. ειδικότερα *A. Μεταλληνός*, Η σύμβαση ασφαλίσεως κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Εκδ. Αντ.ν.Σάκκουλα 1997, σελ.28 επ., όπου χρησιμοποιείται η εν λόγω μέθοδος για τη στάθμιση των συμφερόντων σε επίπεδο κανόνων του

νομοθέτης κατανέμει το κόστος των διασυνοριακών διαφορών με τρόπο, ώστε ο ενάγων κατ' αρχήν να φέρει το ρίσκο της «αλλοδαπότητας της διαφοράς», βάσει της αρχής *actor sequitur forum rei*. Παράλληλα, η ρύθμιση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας μπορεί να έχει αντίκτυπο και σε οικονομικά συμφέροντα των επηρεαζομένων από αυτούς, τα οποία δεν σχετίζονται με τα διαδικαστικά τους δικαιώματα. Επομένως και εν συνόλω, η μέθοδος αυτή μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία και αναφορικά με τους κανόνες καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας.

Το σημαντικότερο συμφέρον, το οποίο διακυβεύεται ως προς τη νομοθετική επιλογή *forum* σε υποθέσεις διεθνών ασφαλίσεων είναι ακριβώς η δικαιοσύνη κατά την κατανομή του ρίσκου της «αλλοδαπότητας». Το ρίσκο αυτό συνίσταται εν προκειμένω στο οικονομικό κόστος το οποίο συνεπάγεται ένας δικαστικός αγώνας σε ένα αλλοδαπό *forum*. Ο λήπτης της ασφάλισης, είτε ενάγων είτε εναγόμενος, θα προκρίνει εν γένει ο δικαστικός αυτός αγώνας να λαμβάνει χώρα στο *forum* της κατοικίας του ώστε να μην επωμίζεται ο ίδιος, όντας το ασθενές μέρος της σύμβασης, το αυξημένο κόστος ενός δικαστικού αγώνα σε αλλοδαπό *forum*. Από την άλλη πλευρά, ο ενάγων ή εναγόμενος ασφαλιστής, ακόμη και εάν πιθανότατα ο ίδιος θα επιθυμούσε την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει της αρχής *actor sequitur forum rei*, διαθέτει και την εμπειρία και τα οικονομικά μέσα να εκκινήσει ένα δικαστικό αγώνα ή σημαντικότερα να υπερασπιστεί τον εαυτό του σε ένα αλλοδαπό *forum*. Επιπλέον, ο εν λόγω ασφαλιστής θα έχει τη δυνατότητα να εκτιμήσει και συνυπολογίσει τον εν λόγω κίνδυνο από έναν πιθανό δικαστικό αγώνα σε αλλοδαπό *forum* στο ποσό των ασφαλίσεων, ενώ ο κατά κανόνα άπειρος αντισυμβαλλόμενός του πιθανότατα να μην έχει υπολογίσει καθόλου ποιο δικαστήριο θα έχει δικαιοδοσία σε περίπτωση γέννησης κάποιας διαφοράς με τον ασφαλιστή.

Από την άλλη πλευρά όμως, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι ενδεχόμενη απονομή δικονομικής προστασίας στο λήπτη της ασφάλισης, μέσω παραδείγματος χάριν ενός *forum actoris* ή μέσω της απαγόρευσης συνάψεως ρητρών παρεκτάσεως ή με την εναγωγή αυτού κατά κανόνα στον τόπο της κατοικίας του, θα συνυπολογίζεται από τον ασφαλιστή κατά την εκτίμηση της κάλυψης του κινδύνου από αυτόν, οδηγώντας σε σημαντική αύξηση των ασφαλίσεων εκ μόνης της πιθανότητας κίνησης ενός δικαστικού αγώνα σε ένα προστατευτικό *forum* για το λήπτη. Η εν λόγω προβλεπόμενη αύξηση των ασφαλίσεων δεν συνεπάγεται σε καμία περίπτωση όμως προστασία του ασθενούς μέρους της σύμβασης. Επομένως, αντλείται εν προκειμένω ένα επιχείρημα για το ότι λανθασμένα αποδίδεται ο χαρακτηρισμός των εξεταζόμενων ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας ως προστασίας του «ασθενούς μέρους». Αυτό δε ανεξάρτητα από το ότι σταθμίζοντας τα

διαδικαστικά συμφέροντα και τις επιπτώσεις από τη νομοθετική ρύθμιση ενός *forum actoris*, καταλήγουμε στην ορθότητα αυτού του νομοθετικού μέτρου καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να λεχθεί ότι μία ενδεχόμενη επιλογή ενός *forum actoris* υπέρ του ασφαλισμένου από το νομοθέτη θα σήμαινε ότι ίσως η εκτέλεση μίας θετικής για το ασθενές μέρος απόφασης να λάβει χώρα σε άλλο κράτος από αυτό της κατοικίας του λήπτη της ασφάλισης, πράγμα διόλου προστατευτικό γι' αυτόν ως προς τα οικονομικά έξοδά του.

Ένα δεύτερο πολύ σημαντικό διαδικαστικό συμφέρον, το οποίο επηρεάζει τα οικονομικά συμφέροντα των μερών είναι αυτό της προβλεψιμότητας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας. Συναφώς και σε αυτήν την περίπτωση ενδεχόμενη μειωμένη προβλεψιμότητα αυτών θα συνεπάγεται αύξηση του κινδύνου και προσμέτρησή του στα ασφαλιστρα. Γι' αυτόν το λόγο, η προβλεψιμότητα του *forum* είναι ένα αξίωμα αρκετά σημαντικό τόσο για τον ασφαλιστή όσο και για το λήπτη της ασφάλισης. Όσον αφορά ειδικά τον ασφαλιστή, τυχόν κατάστρωση δικαιοδοτικών βάσεων με ελάχιστο βαθμό προβλεψιμότητας είναι δυνατόν να καταστήσει το παρεχόμενο προϊόν ασύμφορο και να κωλύεται ως εκ τούτου η εμπορική του ανάπτυξη. Σε αυτό το σημείο, είναι εξόχως σημαντικό να λεχθεί ότι ενόψει μίας ασφάλισης αστικής ευθύνης, όπως για παράδειγμα επί της υποχρεωτικής κατά κανόνα ασφάλισης από ατυχήματα αυτοκινήτων, η προβλεψιμότητα του *forum* μίας επίδικης αξιώσεως του ζημιωθέντα είναι από τη φύση της εξαιρετικά μειωμένη. Η δε ζημία που εξ αιτίας του γεγονότος αυτού, υφίσταται κάποιος έτερος ζημιωθείς και υποκατασταθείς στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντα εντείνει έτι περαιτέρω την αβεβαιότητα αυτή. Συναφώς προς τα ανωτέρω, η κατάστρωση συντρεχουσών δικαιοδοτικών βάσεων δεν συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτής της προβλεψιμότητας και επιφέρει σημαντική αύξηση των ασφαλιστρων εις βάρος του λήπτη της ασφάλισης.

Από τις ως άνω σκέψεις συμπεραίνει κανείς ότι η ρύθμιση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί μονοδιάστατα ως σε κάθε περίπτωση συμφέρουσα για το λήπτη της ασφάλισης, παρά τη διαφύλαξη του δικαιώματός του στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Αντιθέτως, η εν λόγω παρεχόμενη δικονομική προστασία σε αυτόν ή μία κατάστρωση κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας με χαμηλό βαθμό προβλεψιμότητας, ενδέχεται να αποβούν εις βάρος των οικονομικών του συμφερόντων.

ii. Οι υποθέσεις ασφαλίσεων σε συνάρτηση με το πνεύμα των νομοθετημάτων

α. Προβληματισμοί επί της έννοιας «υποθέσεις ασφαλίσεων»

αα. Η αποτύπωση του όρου «υποθέσεις ασφαλίσεων»

Ο όρος αυτός θα μας απασχολήσει, ελλείψει συναφών εθνικών δικαιοδοτικών βάσεων, σε διαφορές με δικαιοδοτικό έρεισμα τις προστατευτικές διατάξεις του Κανονισμού 1215/2012²⁸. Το πεδίο εφαρμογής του τμήματος του Κανονισμού αναφερόμενο στις «υποθέσεις ασφαλίσεων» καταλαμβάνει κατά τη γνώμη της θεωρίας και κατ' αυτόνομη ερμηνεία όλες τις διαφορές που εκκινούν από την ασφαλιστική σχέση και αναφέρονται στη σύναψη, εξέλιξη και το πέρας της ασφαλιστικής σύμβασης, εφ' όσον υπάρχει κάποιο ασθενές μέρος το οποίο χρήζει προστασίας²⁹. Θα μπορούσε κάποιος σε αυτόν τον ορισμό να προσθέσει τον όρο *δικονομικής* [προστασίας] ή καλύτερα ακόμη [...]εφ' όσον απειλούνται τα διαδικαστικά του δικαιώματα [...] σύμφωνα και με τα πορίσματα του προηγούμενου κεφαλαίου.

Ο παραπάνω κανόνας δεν έχει ρητά διατυπωθεί από το ΔΕΚ/ΔΕΕ³⁰, το οποίο μάλιστα φαίνεται να αποφεύγει την πρόσδοση ενός σαφούς ορισμού αναφορικά με τον όρο «υποθέσεις ασφαλίσεων». Η παράλειψη αυτή του Δικαστηρίου λαμβάνει χώρα δε παρά τη σημασία ύπαρξης μίας αυτοτελούς και αυτόνομης ερμηνείας προκειμένου να διασφαλίζεται, στο μέτρο του δυνατού, η ισότητα και η ομοιομορφία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τον Κανονισμό για τα κράτη μέλη και τα πρόσωπα στα οποία αυτός εφαρμόζεται. Η παράλειψη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι το Δικαστήριο είχε ειδικά στην υπόθεση *KABEG* την ευκαιρία να απαντήσει σε πολύ συγκεκριμένο ερώτημα περί του εάν συνιστά «υπόθεση ασφαλίσεως» η εξιστορούμενη με τα πραγματικά περιστατικά αυτής αγωγή αποζημίωσης³¹.

Αντιθέτως, το Δικαστήριο με τη μέχρι τώρα νομολογία του, παρέχει μόνο περιπτώσιολογικές

²⁸ Στο εξής αναφορά γίνεται στα άρθρα και τις διατάξεις του Κανονισμού 1215/2012. Σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ αυτού και των παλαιότερων νομοθετημάτων περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας ή της Σύμβασης του Λουγκάνο, αυτή θα σημειώνεται.

²⁹ Ansgar Staudinger σε Thomas Rauscher, *Europäisches Zivilprozess und Kollisionsrecht* σελ. 328

³⁰ Βλ. όμως σκ.37 των Προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα *M.Bobek* στην υπόθεση *ΔΕΕ Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA C-340/16*, 20.7.2017

³¹ Βλ. το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην απόφαση *ΔΕΕ Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA C-340/16*, 20.7.2017, (σκέψη 25): *Συνιστά “υπόθεση ασφαλίσεως”, κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού 44/2001, η αγωγή που ασκεί ημεδαπός εργοδότης ζητώντας αποζημίωση για ζημία την οποία υπέστη εμμέσως, λόγω της εξακολουθήσεως καταβολής αμοιβής σε εργαζόμενο του που κατοικεί στην ημεδαπή, όταν: α) ο εργαζόμενος έχει τραυματισθεί σε τροχαίο ατύχημα που συνέβη σε ένα κράτος μέλος (Ιταλία), β) η αγωγή στρέφεται κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης του οχήματος του ζημιώσαντος που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος (Γαλλία) και γ) ο εργοδότης είναι οργανισμός δημοσίου δικαίου με ίδια νομική προσωπικότητα;*

κατευθυντήριες γραμμές περί του τι συνιστά μία υπόθεση ασφαλίσεως. Έτσι, το δεδομένο το οποίο παρέχεται είναι ότι η τελεολογική ερμηνεία των διατάξεων του συγκεκριμένου τμήματος οδηγεί στο να εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω τμήματος του Κανονισμού διαφορές εκ συμβάσεως ανασφάλισης και διαφορές εκ της αναγωγής του ασφαλιστή έναντι άλλου ασφαλιστή στο πεδίο της πολλαπλής ασφάλισης. Στις εν λόγω εξαιρέσεις γίνεται αναλυτική αναφορά παρακάτω στο τρίτο μέρος της εργασίας. Όμως, όπως προελέχθη, η τελεολογία της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας ερείδεται επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας με απώτερο σκοπό την ορθή λειτουργία του συνόλου των δικτύων διεθνούς δικαιοδοσίας, πράγμα που ο εκάστοτε νομοθέτης ή εφαρμοστής του δικαίου δεν μπορεί να αγνοήσει, προκειμένου για την υιοθέτηση λύσεων σύμφωνων *de lege ferenda*. Το εν λόγω «τέλος» ουδέποτε προβλήθηκε από το Δικαστήριο, ώστε κάποιες από τις υιοθετούμενες λύσεις να κρίνονται μάλλον ατυχείς.

Στο ίδιο πλαίσιο, μία περιπτωσιολογική κατευθυντήρια γραμμή εκ του Δικαστηρίου, καθορίζει τι εμπίπτει στην έννοια υποθέσεις ασφαλίσεως. Έτσι, οι σχετικοί με τις υποθέσεις ασφαλίσεως κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζονται ρητώς σε συγκεκριμένα είδη ασφαλίσεως, όπως η υποχρεωτική ασφάλιση, η ασφάλιση αστικής ευθύνης, η ασφάλιση ακινήτων και η αεροπορική ή θαλάσσια ασφάλιση³². Οι πλείστες εκ των εν λόγω κατ' αντικείμενο προσδιοριζόμενες κατηγορίες ασφαλίσεως ενυπάρχουν βέβαια ούτως ή άλλως στο γράμμα του Κανονισμού 1215/2012, οπότε μία τέτοια διαπίστωση από το Δικαστήριο δεν εισφέρει κάποιο σημαντικό στοιχείο.

Τη μη ύπαρξη κάποιου ορισμού των «υποθέσεων ασφαλίσεως» στη νομολογία του Δικαστηρίου επεσήμανε και ο Γενικός Εισαγγελέας στις προτάσεις του στην υπόθεση *KABEG*³³. Επέμεινε μάλιστα ότι, παρά τη σημασία υιοθέτησης μίας αυτόνομης ερμηνείας, δεν υφίσταται ανάγκη περί ορισμού της έννοιας, έργο το οποίο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, μπορεί να το αναλάβει η νομική επιστήμη.

Εν τη απουσία μάλιστα δοθέντος ορισμού από το ΔΕΕ και συναφούς υιοθέτησης αυτόνομης ερμηνείας, το Εφετείο του Πειραιά προέβη σε έναν ορισμό της έννοιας, αναφέροντας ότι: «Υπό τον όρον υποθέσεις ασφαλίσεως νοούνται οι ασφαλιστικές διαφορές και δι' αυτού καλύπτεται κάθε δικαστικός αγώνας, που αναφέρεται στη διάγνωση με ισχύ ουσιαστικού δεδικασμένου μιας έννομης σχέσεως του ιδιωτικού ασφαλιστικού δικαίου»³⁴. Η απόκλιση του ορισμού αυτού από το γράμμα και

³² ΔΕΚ *Group Josi* C-412/98, 13.7.2000 σκέψη 75

³³ Σκέψη 36 των Προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα M.Bobek στην υπόθεση *ΔΕΕ Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA* C-340/16, 20.7.2017

³⁴ ΕφΠειρ 546/2006, ΔΕΕ 2007, σελ. 338. Το Εφετείο παρέπεμψε μάλιστα για τον ορισμό αυτό στη νομική επιστήμη:

πνεύμα του Κανονισμού είναι εμφανής. Θα υποστήριζε κανείς ότι η απαιτούμενη ασφάλεια δικαίου και προβλεψιμότητα των λύσεων τίθεται εν αμφιβόλω, εξ αιτίας ακριβώς της μη διατύπωσης ενός αυτόνομου ορισμού από το ΔΕΕ.

Εν προκειμένω, ίσως θα υποστήριζε κανείς ότι το Δικαστήριο αποφεύγει την αυτοδέσμευσή του με έναν ορισμό, ο οποίος θα το αυτοδέσμευε μελλοντικά ή θα το εξανάγκαζε να μεταστρέψει τη νομολογία του. Σε κάθε περίπτωση εκ του μη ορισμού της έννοιας, ειδικά δε στην υπόθεση *KABEG*, όπου βάσει του ερωτήματος, ο ορισμός της έννοιας εν τη μείζονα πρόταση αποτελεί λογικό προαπαιτούμενο για την κρίση του Δικαστηρίου επί του ερωτήματος, αποδεικνύεται με τον πιο άμεσο τρόπο η ισχύς του Δικαστηρίου της Ε.Ε, ως διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου, ικανό να παραβλέπει και να διαμορφώνει τα ερωτήματα που τίθενται ενώπιόν του κατά το δοκούν.

Σημαντικότερο στοιχείο αποτελεί παρ' όλα αυτά η επισήμανση ότι όσον αφορά την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας το στοιχείο στο οποίο βασίζεται ο προσδιορισμός του τι συνιστά υπόθεση ασφαλίσεως είναι ζήτημα νομικής βάσης. Έτσι, εάν η διαπίστωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από την ασφαλιστική σχέση αποτελεί τη νομική βάση ασκήσεως της αγωγής κατά συγκεκριμένου εναγομένου, τότε η αγωγή αυτή θα θέτει σε εφαρμογή το Τμήμα του Κανονισμού σχετικό με τις «υποθέσεις ασφαλίσεων». Το γεγονός μάλιστα ότι η ιστορική βάση των υποχρεώσεων που γεννώνται στο πλαίσιο της ασφαλιστικής σχέσεως μπορεί να συνδέεται με την έννοια της εξωσυμβατικής ευθύνης του αρχικώς ζημιώσαντα, της οποίας η κάλυψη συμφωνήθηκε από τον ασφαλιστή, δεν είναι αρκετό για να μεταβάλλει την ως άνω σκέψη³⁵.

Σημειωτέον ότι εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού εν γένει διαφορές κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 1 παρ.2 γ') και διαφορές από την εποπτεία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, οι οποίες εμπίπτουν στον όρο διοικητικές υποθέσεις του Κανονισμού (1 παρ.1). Ειδικά από το παρόν εξεταζόμενο Τμήμα περί ασφαλίσεων εξαιρούνται διαφορές που προκύπτουν από την ασφαλιστική υποκατάσταση. Αν δηλαδή ο ασφαλιστής καταβάλλει στο ζημιωθέντα λήπτη το ασφάλισμα και υποκατασταθεί *ex lege* στα δικαιώματα του λήπτη, τότε θα μπορεί να αναζητήσει αποζημίωση από το ζημιώσαντα βάσει των γενικών και ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας που ευρίσκονται εκτός του προστατευτικού τμήματος του Κανονισμού (άρθρα 10-16).

βλ. *Τσικρικά*, Η θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των ημεδαπών δικαστηρίων για την εκδίκαση υποθέσεων ασφαλίσεων και το Δίκαιο της Συμβάσεως των Βρυξελλών, Δίκη 24, σελ. 147

ββ. Η σχέση των εννοιών υποθέσεις καταναλωτών και υποθέσεις ασφαλίσεων

Ένας θεωρητικός προβληματισμός, ο οποίος θα μπορούσε να μας απασχολήσει είναι το εάν «υποθέσεις ασφαλίσεων» και «υποθέσεις καταναλωτών» θα ήταν δυνατόν να μεταχειρίζονται με ενιαίο τρόπο αναφορικά με το φαινόμενο της καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας, από τη στιγμή που όπως είδαμε και παραπάνω η κοινή ανάγκη δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους επιβάλλει την συμπερίληψη των δικαιοδοτικών βάσεων επί αμφοτέρων των υποθέσεων στη γενικότερη κατηγορία των δικαιοδοτικών βάσεων εξασφάλισης της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

Συναφώς, αναρωτάται κανείς γιατί γίνεται ιδιαίτερη μνεία στις υποθέσεις ασφαλίσεων υπό τον Κανονισμό, από τη στιγμή που οι εν λόγω υποθέσεις θα μπορούσαν να υπαχθούν υπό την προστατευτική σκέπη του τετάρτου τμήματος, σχετικού με τις συμβάσεις τις οποίες συνάπτει ο καταναλωτής³⁶. Μάλιστα, αν ακολουθήσει κανείς τον ορισμό, ο οποίος δίδεται από το νόμο 2251/94, σύμφωνα με τον οποίο καταναλωτής είναι ο τελικός αποδέκτης των υπηρεσιών (1 παρ. 4 α'), αποδέκτης της ασφαλιστικής κάλυψης είναι πάντα ο λήπτης ή ο ασφαλισμένος στην ασφάλιση για λογαριασμό.

Ωστόσο, ορθότερα ο ενωσιακός νομοθέτης προκρίνει για την ερμηνεία του όρου «καταναλωτής» μία αυτόνομη στενότερη ερμηνεία προκειμένου για την εφαρμογή του 1215/2012. Η δε σύμβαση ασφαλίσεως αποτελεί μία εξιδιασμένη σύμβαση δυνάμενη να καλύψει πολλούς διαφορετικούς κινδύνους και απευθυνόμενη σε λήπτες τόσο καταναλωτές όσο και μη καταναλωτές υπό την αυτόνομη έννοια του όρου. Επιπλέον, η σημασία της εν λόγω σύμβασης όχι μόνο για τα μέρη αλλά και για την εθνική οικονομία δεν πρέπει να λησμονείται.

Αναλυτικά, ο ενωσιακός νομοθέτης προκρίνει την έννοια του καταναλωτή, ως το πρόσωπο το οποίο συνάπτει συμβάσεις με σκοπό που μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική του δραστηριότητα. Υπό αυτόν το διαχωρισμό είναι εύλογο ότι ο μη καταναλωτής συμβαλλόμενος σε μία σύμβαση θα υπάγεται κατά κανόνα στη γενική βάση δικαιοδοσίας του άρθρου 4 ή επιπλέον και σε κάποια άλλη ειδικότερη δικαιοδοτική βάση του Κανονισμού. Ωστόσο, ένα τέτοιο αποτέλεσμα, στο οποίο πιθανώς θα κατέληγε μία ενιαία ρύθμιση των δύο αντικειμένων, πιθανότατα δεν θα ήταν επιθυμητό επί συμβάσεων ασφαλίσεως. Το γεγονός ότι ένα πρόσωπο προβαίνει στη σύναψη ασφάλισης για σκοπό συναφή με την επαγγελματική του δραστηριότητα δεν σημαίνει ότι δε χρήζει

³⁵ *Ibid* 37 επ.

³⁶ Πρβλ. Για ανάλογους προβληματισμούς σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου *Alexandra Douga, Insurance Law Between*

δικονομικής προστασίας. Ίσως μάλιστα η τοιαύτη προστασία, η οποία τότε θα παρασχεθεί, να είναι πολύ πιο σημαντική και αναγκαία. Επιπλέον, κατά κανόνα θα παραμένει σε οικονομική ανισομέρεια και θα στερείται νομικής εμπειρίας στον τομέα των ασφαλίσεων, σε σχέση με τον αντισυμβαλλόμενο ασφαλιστή. Φυσικά, θα υπάρχουν και περιπτώσεις, όπου το ενδιαφέρον δικονομικής προστασίας για το λήπτη της ασφάλισης θα ατονεί, με αποτέλεσμα η δεσμευτικότητα των δικαιοδοτικών βάσεων θεμελιωμένων επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας να κάμπτεται και η δικαστική λειτουργία να επιβάλλει πλέον την επιστροφή στον κανόνα της δικονομικής εγγύτητας ή της ελευθερίας της βούλησης ως θεμέλιο κανόνων καθίδρυσης της διεθνούς δικαιοδοσίας. Έτσι, για παράδειγμα σε ασφαλίσεις πιστώσεων ή εγγυήσεων, οι οποίες κατά κανόνα θα συνάπτονται από το λήπτη της ασφάλισης για σκοπούς συνδεδεμένους με την επαγγελματική του δραστηριότητα, δεν είναι εύλογο να υπάρχει μία τόσο αυξημένη δικονομική προστασία, λόγω της οικονομικής δύναμης του λήπτη της ασφάλισης και της εμπειρίας του, η οποία θα πλησιάζει αυτήν του ασφαλιστή. Όμως, τέτοιες περιπτώσεις θα αποτελούν την εξαίρεση και όχι τον κανόνα.

Επιπλέον, η ασφάλιση αποτελεί μία εξιδιασμένη σύμβαση, η οποία μπορεί να διακριθεί με ευκολία από τις εν γένει καταναλωτικές συμβάσεις. Η σύμβαση ασφάλισης είναι ένα νομικό προϊόν, καθώς η παροχή του ασφαλιστή αποτελεί στην ουσία μία υπόσχεση κάλυψης, η οποία θωρακίζεται με όρους και προϋποθέσεις, χάριν προστασίας του λήπτη της ασφάλισης. Η σημασία της δε για την Εθνική Οικονομία δεν είναι διόλου αμελητέα. Η μερική κοινωνικοποίηση του τυχαίου συμβάλλει τόσο στη διατήρηση της λαϊκής περιουσίας όσο και στη συγκέντρωση αναγκαίων κεφαλαίων για επενδύσεις³⁷.

Επιπροσθέτως, η σύμβαση ασφαλίσεως ενδέχεται να επηρεάζει και άλλα πρόσωπα πέραν των συμβαλλομένων μερών³⁸. Όπως θα καταδειχθεί παρακάτω, εκτός από το λήπτη της ασφάλισης, ο ασφαλισμένος, ο δικαιούχος του ασφαλισματος καθώς και ο ζημιωθείς απολαμβάνουν, βάσει των νομοθετημάτων υπερνομοθετικής ισχύος, ευνοϊκών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας.

Πολύ σημαντικό και απολύτως συναφές είναι τα όσα σημειώνονται από το ΔΕΕ στην υπόθεση *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances IARD*

Business Law and Consumer Law Revue Hellenique du Droit International (2010) σελ.63

³⁷ *Ι.Ρόκας Ασφαλιστικό Δίκαιο Εισηγήσεις*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014 σελ. 9

³⁸ *Κεραμεύς/Κρεμλής/Ταγαράς, ibidem*, σελ.93, *E. Vassilakakis International Jurisdiction in Insurance Matters under Regulation Brussels I*, Τιμητικός Τόμος Σπ. Βρέλλη 2014, σελ.1079 επ. , σελ.1079

SA (MMA IARD)³⁹ και αναλύει περαιτέρω ο Γενικός Εισαγγελέας *Michal Bobek* στις προτάσεις του⁴⁰. Σύμφωνα με αυτόν η έννοια του «ασθενεστέρου διαδίκου» στις υποθέσεις ασφαλίσεως είναι ευρύτερη σε σχέση με τις υποθέσεις που αφορούν καταναλωτές και εργαζομένους. Πρώτον, στην έννοια περιλαμβάνονται τέσσερις κατηγορίες προσώπων: ο αντισυμβαλλόμενος του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος, ο δικαιούχος και ο ζημιωθείς. Επιπλέον, η ευρύτητα του ορισμού «ασθενέστερος διάδικος» καταδεικνύεται από το γεγονός ότι στην πραγματικότητα, οι ανωτέρω διάδικοι ενδέχεται να είναι από οικονομικής και νομικής απόψεως πολύ ισχυροί. Συνεπώς και όπως προαναφέρθη, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στην περίπτωση των καταναλωτών, τα πρόσωπα που προστατεύονται στο πλαίσιο του τμήματος 3 του κεφαλαίου II του Κανονισμού περί της διεθνούς δικαιοδοσίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, δεν συνάπτουν οπωσδήποτε την αντίστοιχη ασφαλιστική σύμβαση για σκοπό ξένο προς την επαγγελματική τους δραστηριότητα⁴¹. Συναφώς και όσον αφορά ειδικότερα το πεδίο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου *stricto sensu*, η διάκριση ανάμεσα σε συμβάσεις ασφαλίσεων «υψηλών κινδύνων» και λοιπές ασφαλίσεις ακολουθείται και από τον Κανονισμό Ρώμη I, τελώντας σε αρμονία με τη Σύμβαση των Βρυξελλών και τους διαδόχους Κανονισμούς αυτής⁴².

Βάσει όλων των παραπάνω, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας επί συμβάσεων ασφαλίσεως θα ήταν ορθότερο να ρυθμίζεται ειδικώς από το νομοθέτη. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν θα λαμβανόταν υπ' όψιν η πολύπλοκη φύση της σύμβασης αυτής, υπό την οποία συχνά διακυβεύονται και δικαιώματα τρίτων μη συμβαλλομένων σε αυτήν. Επιπλέον, μία ενδεχόμενη ενιαία αντιμετώπιση δεν θα λάμβανε υπ' όψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των «ασθενέστερων» εν προκειμένω διαδίκων.

β. Εισαγωγή στο πνεύμα των νομοθετικών κειμένων

Τα θεμελιώδη νομοθετικά κείμενα τα οποία εξετάζονται είναι ο Κανονισμός 1215/2012 και οι προκάτοχοί του, οι Συμβάσεις του Λουγκάνο και οι καθορίζουσες τη διεθνή δικαιοδοσία διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Οι τελευταίες αξίζει εξ αρχής να σημειωθεί ότι δεν περιέχουν ειδικές ρυθμίσεις για την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων ασφαλίσεων. Μία πρώτη προσέγγιση του γενικού και ειδικότερου σε υποθέσεις ασφαλίσεων πνεύματος αυτών είναι απαραίτητη.

³⁹ ΔΕΕ *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances IARD SA (MMA IARD)* C-340/16, 20.7.2017, Σκέψη 32

⁴⁰ Σκέψη 47 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα

⁴¹ Σκέψη 48 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα

αα. Ο Κανονισμός 1215/2012 και οι προκάτοχοί του

Η νομοθετική αρμοδιότητα της Ένωσης προκειμένου για τη ρύθμιση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας μεταξύ των κρατών-μελών εντοπίζεται στα άρθρα 67 και 81 (α., γ., ε.) ΣΛΕΕ, σχετικά με τη δημιουργία ενός χώρου ασφάλειας, ελευθερίας και δικαιοσύνης και χάριν της προώθησης της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις. Βάσει αυτών των άρθρων, ακολουθήθηκε η συνήθης νομοθετική διαδικασία (άρθρο 294 ΣΛΕΕ) και εκδόθηκαν οι Κανονισμοί 44/2001 και 1215/2012 ως πράξεις του παράγωγου δικαίου της Ε.Ε. Αυτοί οι Κανονισμοί δε, είχαν ως σημείο εκκίνησης τη Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968, μία αρχικώς τουλάχιστον Διεθνής Σύμβαση, επί της οποίας επήλθαν κατά καιρούς τροποποιήσεις με την είσοδο περισσότερων κρατών-μελών στις Ευρωπαϊκές Οικονομικές Κοινότητες.

Σχετικά με τη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, αξίζει να σημειωθούν τα ακόλουθα. Αρχικώς, ο χώρος αυτός χαρακτηρίζεται από δύο σημαντικά στοιχεία: τη δημιουργία ομοιόμορφων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας και την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων. Η σκοπιμότητα δε ύπαρξης αυτού του χώρου είναι τόσο πολιτική όσο και οικονομική⁴³. Η πολιτική σκοπιμότητα συνδέεται αμέσως με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών και συνίσταται ειδικότερα στη μείωση των κινδύνων κατάχρησης μέσω των υπέρμετρων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, οι οποίες αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων. Το γεγονός αυτό επιτυγχάνεται σε ένα βαθμό με την κατάστρωση ομοιόμορφων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας. Η οικονομική σκοπιμότητα των προβλεπόμενων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας γίνεται φανερή από την έννοια του νομοθέτη της Ε.Ε να καταναίμει το κόστος των διασυνοριακών διαφορών με τρόπο ώστε ο ενάγων κατ' αρχήν να φέρει το ρίσκο της «αλλοδαπότητας της διαφοράς» και συναφώς να ακολουθείται η αρχή *actor sequitur forum rei*.

Ιστορικά η κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων χαρακτηρίζεται ήδη από τη Σύμβαση των Βρυξελλών από ένα φιλελεύθερο χαρακτήρα, ανταποκρινόμενη στη νομική ισότητα των διαδίκων, παρά την ενδεχόμενη οικονομική ανισοσθένειά τους. Ωστόσο, η οικονομική ανισοσθένεια, η διαφορά νομικής εμπειρίας και η εν γένει επιβλητικότητα του αντισυμβαλλόμενου του κατά τεκμήριο αδύναμου μέρους, οδήγησε στην εισαγωγή ειδικών προστατευτικών δικαιοδοτικών βάσεων, στον τομέα της σύμβασης ασφαλίσεως, στις καταναλωτικές συμβάσεις καθώς και επί συμβάσεων εργασίας. Αυτοί οι τομείς αποτελούν και τις μοναδικές περιπτώσεις, όπου τμήματα του

⁴² Βλ. Χ. Τσούκα, *ibidem*, σελ. 10 επ.

⁴³ D.Bureau/H.Muir-Watt, *ibidem*, σελ. 152

Κανονισμού, αφιερώνονται σε κατ' αντικείμενο προσδιορισμένους κύκλους συναλλαγών. Τα εν λόγω τμήματα ήδη από τη Σύμβαση των Βρυξελλών φαίνεται να λαμβάνουν υπ' όψιν κοινωνικοπολιτικούς σκοπούς⁴⁴.

Το τρίτο τμήμα του Κανονισμού 1215/2012 αποτελείται από ένα υποσύστημα δικαιοδοτικών βάσεων, ανεξάρτητο από τη γενική δικαιοδοτική βάση του άρθρου 4 και των ειδικότερων βάσεων οι οποίες έπονται αυτού. Ειδικότερα, η εφαρμογή των ανωτέρων δικαιοδοτικών βάσεων επί συμβάσεων ασφαλίσεως αποκλείεται, εκτός και εάν υπάρχει ρητή αναφορά σε αυτές στο Τμήμα 3 του Κανονισμού (άρθρο 10). Ρητή δε αναφορά υπάρχει μόνο στο άρθρο 6 σε περίπτωση, όπου ο εναγόμενος δεν κατοικεί σε κάποιο κράτος-μέλος, οπότε η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται με την επιφύλαξη του άρθρου 11 παρ.2 από τις εθνικές διατάξεις καθώς και στο άρθρο 7 παρ. 5, σχετικά με τη δικαιοδοτική βάση του τόπου του εντός της Ε.Ε υποκαταστήματος του ασφαλιστή. Ορθότερο θα ήταν να δεχτούμε και το ότι η διάταξη 14 παρ. 2 περί ανταγωγής παραπέμπει ως προς τις προϋποθέσεις άσκησης της στο άρθρο 8 παρ. 3⁴⁵.

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι σχετικά με το άρθρο 10 του Κανονισμού, μέρος της θεωρίας⁴⁶ εκφράζει επιφυλάξεις. Οι επιφυλάξεις αυτές έγκεινται στην προβλεπόμενη εφαρμογή του Κανονισμού μόνο σε περιπτώσεις όπου ο εναγόμενος κατοικεί σε κάποιο κράτος-μέλος. Όπως όμως προκύπτει από την ανώτερη ανάλυση και τα πορίσματα αυτής, η κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων πρόσβασης στη δικαιοσύνη δεν χωρεί επί της κατ' αρχήν γενικής δικονομικής προστασίας του εναγομένου, όπως τυχόν επιτάσσει το αξίωμα *actor sequitur forum rei*. Αντίθετα, χωρεί επί της δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους, ανεξάρτητα από τη θέση του ως ενάγοντος ή ως εναγομένου, χάριν ακριβώς του δικαιώματος της αποτελεσματικής του πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Επομένως, ίσως η εφαρμογή των διατάξεων των Τμημάτων του Κανονισμού περί υποθέσεων ασφαλίσεων, καταναλωτικών συμβάσεων και συμβάσεων εργασίας να μην πρέπει εν προκειμένω να εξαρτάται από την κατοικία του εναγομένου αλλά από την κατοικία του ασθενούς μέρους στην Ε.Ε, ανεξαρτήτως της δικονομικής του θέσης. Οι ανωτέρω παρατηρήσεις θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν αναλόγως και όσον αφορά την κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων της Σύμβασης του Λουγκάνο.

Ερμηνευτικός οδηγός του εξεταζόμενου τμήματος αποτελεί η σκέψη 18 του Προοιμίου του Κανονισμού και συγκεκριμένα η έννοια του νομοθέτη για την προστασία του αδύναμου μέρους

⁴⁴ J. Kropholler *Europäisches Zivilprozess Recht* σελ.167

⁴⁵ Helmut Heiss σε U. Magnus, P. Mankowski *Brussels I Regulation* (2007 Sellier European Law Publishers) σελ.273

μέσω της πρόβλεψης ευνοϊκότερων κανόνων σχετικών με την καθίδρυση δικαιοδοσίας. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι οι προβλεπόμενες στο εξεταζόμενο τμήμα δικαιοδοτικές βάσεις εμφανίζονται κατ'αρχήν φορτισμένες προς αυτήν την κατεύθυνση. Η προστασία αυτή από το νομοθέτη της Ε.Ε. ίσως παρέχεται πάντως χάριν της ενθάρρυνσης της συμμετοχής του λήπτη της ασφάλισης στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ασφαλίσεων, πράγμα που ίσως αποδυναμώνει το πραγματικό τέλος της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας, τη θεραπεία δηλαδή του δικαιώματος στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Σε ιστορικό πλαίσιο και πάλι η ανάγκη ρύθμισης του εν λόγω μέρους προέκυψε ήδη εκ της Συμβάσεως του 1968, λόγω της ύπαρξης ειδικών αποκλειστικών δικαιοδοτικών βάσεων επί υποθέσεως ασφαλίσεων σε πολλές έννομες τάξεις και της παρεμπόδισης με αυτόν τον τρόπο της κυκλοφορίας των αποφάσεων (πολιτική σκοπιμότητα)⁴⁷. Η σημαντικότερη τροποποίηση των διατάξεων περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας σε ασφαλιστικές συμβάσεις επήλθε κατά την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου στη Σύμβαση των Βρυξελλών, το 1978. Η τροποποίηση αυτή είχε, όπως θα καταδειχθεί κατωτέρω, την προστασία των κραταιών ασφαλιστικών εταιρειών του Ηνωμένου Βασιλείου και δεν σχετίζεται με την ανησυχία του Προοιμίου περί την καθιέρωση κανόνων καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας χάριν των (μη εξειδικευόμενων) συμφερόντων του αδύναμου μέρους (εξειδικασμένη οικονομική σκοπιμότητα). Ωστόσο, όπως σημειώνεται ο περιορισμός, ο οποίος ετέθη στην παρεχόμενη δικονομική προστασία έχει σε ένα βαθμό εύλογη βάση, καθώς σε πολλές περιπτώσεις αδύναμο μέρος δεν υπάρχει αναφορικά με τη σύναψη υποθέσεων ασφαλίσεων.

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στον όρο «ασθενέστερο μέρος». Η νομολογία του ΔΕΕ και πρώην ΔΕΚ παρέχει τα ερμηνευτικά εργαλεία για τη διακρίβωση αυτού του όρου στις υποθέσεις συμβάσεων ασφαλίσεως. Έτσι, αδύναμο μέρος θεωρείται από το Δικαστήριο αυτό, το οποίο κατά τεκμήριο θα είναι οικονομικώς ασθενέστερο και θα διαθέτει λιγότερη νομική εμπειρία από τον αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή⁴⁸. Επιπλέον, το ασθενές μέρος της σύμβασης θα ευρίσκεται πολύ συχνά αντιμέτωπο με μία προκαθορισμένη σύμβαση, οι ρήτρες της οποίας δεν θα είναι διαπραγματεύσιμες⁴⁹. Με άλλα λόγια, το ΔΕΕ λαμβάνει σημαντικά υπ' όψιν του, το ότι η σύμβαση ασφαλίσεως συνήθως συνάπτεται με βάση προπαρασκευασμένους ασφαλιστικούς όρους, οι οποίοι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως και στους οποίους απλώς προσχώρησε ο

⁴⁶ *L. Usunier, ibidem*, σελ. 252

⁴⁷ *Κεραμεύς/Κρεμλής/Ταγαράς* Η Σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και εκτέλεση αποφάσεων όπως ισχύει στην Ελλάδα: ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλας, 1989 σελ.92

⁴⁸ ΔΕΚ *GIE Réunion européenne* C-77/04 παρ. 18 , ΔΕΚ *Group Josi* C-412/98 παρ.65

λήπτης της ασφάλισης. Οι διατυπώσεις αυτές αποτελούν πάγιο χαρακτηριστικό της νομολογίας του Δικαστηρίου.

Όλες οι παραπάνω διατυπώσεις και επιδιώξεις και η εν γένει δεσμευτικότητα του υποσυστήματος θα έμεναν κενό γράμμα, αν στο κείμενο του Κανονισμού δεν προβλεπόταν κάποια κύρωση σε περίπτωση παραβίασής τους. Γι' αυτόν το λόγο, η αίτηση αναγνώρισης μίας απόφασης απορρίπτεται, σύμφωνα με το άρθρο 45 παρ.1 ε', εάν η απόφαση έρχεται σε σύγκρουση, μεταξύ άλλων, με το εδώ εξεταζόμενο, τμήμα τρία του δευτέρου κεφαλαίου. Αυτό κατά το γράμμα του νόμου θα προϋποθέτει εναγόμενος να είναι ο λήπτης της ασφάλισης ή ο ασφαλισμένος ή ο δικαιούχος του ασφαλίσιματος ή ακόμα και ο ζημιωθείς. Αυτή η άρνηση αναγνώρισης συνδέεται αμέσως και με την άρνηση εκτέλεσης (άρθρο 46). Η πρόβλεψη αυτή προσετέθη ειδικά στο άρθρο που εκθέτει περιοριστικά τους λόγους περί άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσης με τον νέο Κανονισμό 1215/2012 και ακόμη και εάν δεν προσθέτει στην ουσία κάτι νέο αποτελεί άλλο ένα σημαντικό στοιχείο, το οποίο φανερώνει την έννοια του νομοθέτη της E.E να εντείνει και να θωρακίσει την παρεχόμενη προστασία.

Παρ' όλα αυτά και παρά τις διατυπώσεις περί προστασίας του ασθενούς μέρους, από κανένα σημείο δεν συνάγεται ότι ο νομοθέτης της E.E εισήγαγε τις εδώ εξεταζόμενες δικαιοδοτικές βάσεις, λαμβάνοντας υπ' όψιν το δικαιοδοτικό θεμέλιο της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ως *ratio* αυτών. Αντίθετα, η εισαγωγή των διατάξεων έλαβε χώρα επί των ως άνω πολιτικών και οικονομικών σκοπιμοτήτων. Το γεγονός αυτό επηρεάζει σημαντικά και τη νομολογία του ΔΕΕ η οποία δεν λαμβάνει υπ' όψιν της όντως υπάρχουσας ισχυρής θεμελίωσης των εν λόγω δικαιοδοτικών βάσεων. Συνεπώς, οδηγείται σε λύσεις οι οποίες τουλάχιστον *de lege ferenda* ίσως θα πρέπει να θεωρηθούν εσφαλμένες.

ββ. Οι Διεθνείς Συμβάσεις του Λουγκάνο

Οι Συμβάσεις του Λουγκάνο για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις περιλαμβάνουν επίσης διατάξεις επί τη βάσει των οποίων καθιερύεται διεθνής δικαιοδοσία σε υποθέσεις ασφαλίσεων. Αυτό δεν προξενεί βέβαια καμία έκπληξη, δεδομένου ότι τα Κράτη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) εξέφρασαν ήδη από το 1983 με πρωτοβουλία της Ελβετικής Ομοσπονδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας τη βούλησή τους, μέσω της έναρξης διαπραγματεύσεων, να εγκαθιδρύνουν ένα ευνοϊκό σύστημα αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων, ανάλογο με αυτό της ήδη τότε υφιστάμενης Συμβάσεως των

⁴⁹ ΔΕΚ *Gerling* 201/82 παρ.17

Βρυξελλών. Το αποτέλεσμα της διαπραγματεύσεως μεταξύ των κρατών-μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τη μία πλευρά και των Κρατών της ΕΖΕΣ και μη κρατών-μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από την άλλη πλευρά, οδήγησε στην υπογραφή της Συμβάσεως του Λουγκάνο του 1988. Η κύρωση της εν λόγω Σύμβασης πραγματοποιήθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 2460/1997 και ισχύει στη χώρα από την πρώτη Σεπτεμβρίου 1997. Η νέα Σύμβαση του Λουγκάνο υπογράφηκε από την ίδια την Ε.Ε και τις χώρες της ΕΖΕΣ στις 30 Οκτωβρίου του 2007 και κυρώθηκε επίσης από την Ε.Ε στις 18 Μαΐου 2009, με ισχύ σε όλες τα κράτη-μέλη της Ε.Ε, εκτός της Δανίας⁵⁰ από την 1 Ιανουαρίου 2010.

Το πεδίο εφαρμογής των δύο Διεθνών Συμβάσεων αντιστοιχεί ακριβώς στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του Κανονισμού 44/2001⁵¹, οπότε παραπέμπουμε στο Τρίτο Μέρος της παρούσας εργασίας.

Σημαντικότερο είναι να επισημανθεί ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύονται αυτές οι Συμβάσεις σε σχέση με τη Σύμβαση των Βρυξελλών και τους διαδόχους Κανονισμούς, ώστε να καταστεί σαφές το πως εν τέλει ερμηνεύονται και οι διατάξεις, οι οποίες καθορίζουν τις βάσεις δικαιοδοσίας επί υποθέσεων ασφαλίσεων.

Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των νομοθετικών αυτών κειμένων, η Διεθνής Σύμβαση του Λουγκάνο εφαρμόζεται, εφ' όσον ο εναγόμενος κατοικεί σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος της ΕΖΕΣ, το οποίο δεν είναι ταυτόχρονα και κράτος-μέλος της Ε.Ε. Αυτό προκύπτει από τις διατάξεις περιεχόμενες στις Συμβάσεις του Λουγκάνο, σύμφωνα με την οποία δεν επηρεάζεται η εφαρμογή της Συμβάσεως των Βρυξελλών⁵², καθώς και των μετέπειτα Κανονισμών της Ε.Ε από τις προβλέψεις ένθεν των Διεθνών Συμβάσεων. Σημαντικό είναι ότι σε περίπτωση ρήτρας παρεκτάσεως, η οποία καθορίζει το *forum* ενός από τα Συμβαλλόμενα εκτός Ε.Ε Κράτη ως αρμόδιο για την επίλυση μίας διαφοράς, τυγχάνει εφαρμογής η εκάστοτε *ratione temporis* Σύμβαση του Λουγκάνο⁵³.

⁵⁰ Η Δανία ήδη έχει κυρώσει η ίδια τη Σύμβαση, η οποία ισχύει κανονικά σε αυτήν τη χώρα από 1 Ιανουαρίου 2010.

⁵¹ Αναφορικά με τον Κανονισμό 1215/2012, υφίσταται η μόνη διαφορά ότι ο εν λόγω Κανονισμός δεν περιλαμβάνει πλέον στο πεδίο εφαρμογής του *rationae materiae* τις υποχρεώσεις διατροφής.

⁵² Άρθρο 54 β Σύμβασης Λουγκάνο του 1988. Η ρύθμιση όπως είναι ευνόητο αναφέρεται μόνο στη Σύμβαση των Βρυξελλών. Ωστόσο, λογικό κρίνεται να την εφαρμόσουμε και ως προς τη σχέση της πρώτης Διεθνούς Συμβάσεως του Λουγκάνο με τους μετέπειτα Κανονισμούς 44/2001 και 1215/2012. Βλ. *H. Gaudemet-Tallon*, *Compétence et exécution des jugements en Europe* (2010) σελ. 514. Όσον αφορά τη νέα σύμβαση του Λουγκάνο, υφίσταται ανάλογη ρύθμιση (άρθρο 64), η οποία προβλέπει την εφαρμογή αυτής τόσο για τον Κανονισμό 44/2001 όσο και για τη Διεθνή Σύμβαση των Βρυξελλών. Η ρύθμιση επεκτείνεται λογικώς και στον Κανονισμό 1215/2012.

Αναφορικά με την κατάσταση των Συμβάσεων του Λουγκάνο, αυτές σε ελάχιστες περιπτώσεις αποκλίνουν από το γράμμα των νομοθετικών κειμένων, τα οποία καθορίζουν την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Έτσι, η Σύμβαση του Λουγκάνο του 1988 ως προς συγκεκριμένα σημεία διαφέρει της Συμβάσεως των Βρυξελλών, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά τη Συνδιάσκεψη του Σαν Σεμπαστιάν. Η δε Σύμβαση του 2007 ακολουθεί σε γενικές γραμμές το γράμμα του Κανονισμού 44/2001. Ως εκ τούτου, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναγνωρίζουν την αξία μίας ενιαίας ερμηνείας των κοινών διατάξεων μεταξύ των νομοθετικών κειμένων, όπως άλλωστε *de lege ferenda* επιβάλλει η εγκαθίδρυση ενός απλοποιημένου και αποτελεσματικού συστήματος καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας και αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων. Σημειωτέον ότι, όπως ποροειπώθηκε, η άρση της δικαιοδικής ανασφάλειας και η συνέπεια των λύσεων είναι σημαντικό αξίωμα αναφορικά με την διαχείριση των κινδύνων στο πεδίο των ασφαλίσεων.

Η ομοιόμορφη ερμηνεία μεταξύ των Συμβάσεων του Λουγκάνο από τη μία και της Συμβάσεως των Βρυξελλών και των διαδόχων αυτής Κανονισμών από την άλλη, επιτυγχάνεται μέσω συγκεκριμένων διατάξεων εμπεριεχουσών στις Συμβάσεις του Λουγκάνο και στα Πρωτόκολλα αυτών. Αναλυτικότερα, όσον αφορά τη Σύμβαση του 1988, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τη σημασία των ήδη εκδοθεισών αποφάσεων του ΔΕΚ σε σχέση με τη Σύμβαση των Βρυξελλών αλλά και δεσμεύονται να ακολουθήσουν τις μελλοντικές αποφάσεις του ΔΕΚ επάνω στην τελευταία Σύμβαση κατά την ερμηνεία της Σύμβασης του Λουγκάνο από τα δικαστήριά τους⁵⁴. Παράλληλα, κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος υποχρεούται να λαμβάνει δεόντως υπ' όψιν των αρχών προερχομένων από τις σχετικές αποφάσεις των δικαστηρίων των υπολοίπων Συμβαλλομένων Κρατών⁵⁵. Στην πραγματικότητα βέβαια, αυτή η διάταξη επιτρέπει στις αποφάσεις του ΔΕΚ να επηρεάζουν εμμέσως την ερμηνεία της Σύμβασης, δεδομένου ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη, τα οποία ταυτοχρόνως αποτελούν κράτη-μέλη της ΕΟΚ κλίνουν προς την ακολουθούσα εκ του ΔΕΚ ερμηνεία σε σχέση με τη Σύμβαση των Βρυξελλών⁵⁶. Οι παραπάνω διατυπώσεις επαναλαμβάνονται και στη νέα Σύμβαση του Λουγκάνο⁵⁷. Εκτός από αυτές τις προβλέψεις, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Συμβαλλομένων Κρατών⁵⁸ και η ύπαρξη της «μη μόνιμης επιτροπής»⁵⁹ συνέβαλαν σημαντικά στην επιδιωκόμενη ομοιόμορφη ερμηνεία υπό το κράτος της Συμβάσεως του Λουγκάνο

⁵³ Άρθρα 23 και 64 β' για τη νέα Σύμβαση του Λουγκάνο και 17 και 54 β' για την παλαιά Σύμβαση του Λουγκάνο

⁵⁴ Όπως δηλώνεται στο προοίμιο του Δευτέρου Πρωτοκόλλου.

⁵⁵ Άρθρο 1 δευτέρου Πρωτοκόλλου

⁵⁶ Βλ. *H. Gaudemet-Tallon, ibidem*, σελ.519

⁵⁷ Άρθρο 1 παρ.1 του Δευτέρου Πρωτοκόλλου

⁵⁸ Άρθρο 2 του Δευτέρου Πρωτοκόλλου

⁵⁹ Άρθρα 3,4 του Δευτέρου Πρωτοκόλλου

του 1988.

Η νέα Σύμβαση του Λουγκάνο επιτυγχάνει αμεσότερα το αξίωμα της ομοιόμορφης ερμηνείας μεταξύ αυτής και των ενωσιακών νομοθετικών κειμένων. Το γεγονός ότι η Ε.Ε είναι η ίδια Συμβαλλόμενο Μέρος στη νέα Σύμβαση, συγκαταλέγει τη νέα Σύμβαση του Λουγκάνο στα ενωσιακά κείμενα. Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ είναι αρμόδιο για την ερμηνεία αυτής⁶⁰, όταν η νέα Σύμβαση του Λουγκάνο εφαρμόζεται από τα δικαστήρια των κρατών-μελών και αποστέλλεται συναφές προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, σε σχέση με την ερμηνεία της Συμβάσεως. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί επίσης το γεγονός ότι τα Συμβαλλόμενα στη Σύμβαση του Λουγκάνο Μέρη και ταυτοχρόνως μη κράτη-μέλη της Ε.Ε, έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν τις γραπτές τους παρατηρήσεις, σε περίπτωση έγερσης προδικαστικού ερωτήματος σχετικού με την ερμηνεία της Σύμβασης του Λουγκάνο ή των λοιπών ενωσιακών νομοθετικών κειμένων που καθορίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁶¹.

Βάσει των ανωτέρω, η παρούσα εργασία δεν αφιερώνει ξεχωριστή ανάπτυξη σε σχέση ειδικά με τις Συμβάσεις του Λουγκάνο, αφού η κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων επί υποθέσεων ασφαλίσεων ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με τα ως άνω ενωσιακά νομοθετικά κείμενα και η ακολουθούμενη ερμηνεία μεταξύ αυτών σε πολύ μεγάλο βαθμό ταυτίζεται. Ωστόσο, είναι ανάγκη να επισημανθούν κάποιες διαφορές μεταξύ των ανωτέρω νομοθετικών κειμένων, οι οποίες άλλοτε είναι ασήμαντες και άλλοτε ενδέχεται να είναι σημαντικότερες. Ήσσονες διαφορές προκύπτουν από τη φύση των κειμένων. Έτσι, ο Κανονισμός αναφέρεται σε κράτη-μέλη ενώ οι Συμβάσεις του Λουγκάνο σε Συμβαλλόμενα Κράτη. Σημαντικότερες είναι οι δύο διαφορές που αναλύονται παρακάτω.

Μία διαφορά μεταξύ της νέας Σύμβασης του Λουγκάνο και των Κανονισμών περί διεθνούς δικαιοδοσίας στο επίπεδο των υποθέσεων ασφαλίσεων υφίσταται στο σημείο, όπου η νέα Σύμβαση του Λουγκάνο αναφέρεται στους μεγάλους κινδύνους της ασφάλισης στο άρθρο 14 παρ.5 αυτής. Στο κείμενο της Σύμβασης του Λουγκάνο, αντίθετα με τον Κανονισμό 44/2001, δεν γίνεται καμία παραπομπή στην οδηγία 73/239/ΕΟΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε από τις Οδηγίες του Συμβουλίου 88/357/ΕΟΚ και 90/618/ΕΟΚ, όπου και ορίζονται οι μεγάλοι κίνδυνοι στην άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης. Ήδη θα εκτεθεί παρακάτω ότι οι μεγάλοι κίνδυνοι ορίζονται πλέον από την Οδηγία 2009/138/ΕΚ (Φερεγγυότητα ΙΙ), στην οποία και παραπέμπει ο Κανονισμός

⁶⁰ Άρθρο 75, Άρθρο 1 παρ.2 του Δευτέρου Πρωτοκόλλου

⁶¹ Άρθρο 2 παρ.2 του Δευτέρου Πρωτοκόλλου

1215/2012. Πιθανότατα, η μη αναφορά της παραπάνω Οδηγίας και η με αυτόν τον τρόπο απόκλιση της Σύμβασης από τον Κανονισμό δεν είναι σημαντική ως προς την ερμηνεία της πρώτης. Αυτό, διότι η ερμηνεία της διάταξης λαμβάνει χώρα και από το ΔΕΕ, το οποίο αναγκαίως θα λάβει υπ' όψιν του τις ανησυχίες του ενωσιακού νομοθέτη και το περιεχόμενο των κανόνων του παράγωγου ενωσιακού δικαίου για τον ορισμό των μεγάλων κινδύνων, ακόμη και εάν αυτό δεν προκύπτει ευθέως από την απόφαση και ο συλλογισμός λαμβάνει χώρα ενδιάθετα. Επομένως, με αυτόν τον τρόπο και μέσω της ομοιόμορφης ερμηνείας, θα έλεγε κανείς ότι το ενωσιακό δίκαιο είναι δυνατόν να καταλάβει μέσω της ερμηνευτικής δραστηριότητας του Δικαστηρίου και κράτη-μέλη εκτός της Ε.Ε.

Άλλη μία επισήμανση αφορά την νεοεισελθούσα διάταξη στον Κανονισμό 1215/2012, περί της εξασφάλισης εκ του Δικαστηρίου της ενημέρωσης του εναγομένου για το δικαίωμα αμφισβήτησης της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου και για τις συνέπειες της εμφάνισής του ή της μη εμφάνισης αυτού στο δικαστήριο. Η υποχρέωση αυτή ενημέρωσης, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω καταλαμβάνει τους εναγομένους, οι οποίοι θεωρούνται ως ασθενή μέρη της σύμβασης και ειδικά σε περιπτώσεις ασφαλίσεων του λήπτη της ασφάλισης, του ασφαλισμένου και του ζημιωθέντος. Μία τέτοια διάταξη δεν περιλαμβάνεται ούτε στην παλαιά ούτε στη νέα Σύμβαση του Λουγκάνο. Παρ' όλα αυτά, καθώς η διάταξη προήλθε εκ της νομολογιακής ερμηνείας, εφαρμογής και συναφούς εξέλιξης του δικαίου και με επιπλέον ως δεδομένο τον ήδη εκτεθέντα πρωταρχικό ρόλο του ΔΕΕ στην ερμηνεία της Συμβάσεως του Λουγκάνο, η υποχρέωση ενημέρωσης του ασθενούς διαδίκου θα πρέπει να θεωρείται ως δεσμευτική και επί των συναφών υποθέσεων που ανακύπτουν επί τη βάση του εν λόγω Διεθνούς Κειμένου.

γγ. Οι διατάξεις του Κπολδ

ααα. Απουσία διατάξεων δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους

Η «αρχή της συνισταμένης» προκρίθηκε από τους συντάκτες του Κώδικα πολιτικής δικονομίας προκειμένου για την εξέταση της καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας με *forum* την Ελλάδα. Η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει της συνισταμένης των διατάξεων που καθορίζουν την τοπική αρμοδιότητα είναι συνήθης για τα δίκαια της ρωμανογερμανικής οικογένειας⁶². Ωστόσο, τυχόν ομοιότητα των συνδέσμων που χρησιμοποιούνται για την εξέταση της τοπικής αρμοδιότητας απ' ενός και της διεθνούς δικαιοδοσίας απ' ετέρου δεν θα πρέπει να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι τα εν λόγω ρυθμιζόμενα αντικείμενα βασίζονται επί των ίδιων σκέψεων και επιδιώξεων του νομοθέτη. Ενώ λοιπόν, η ρύθμιση της τοπικής αρμοδιότητας των ελληνικών δικαστηρίων

καταστρώνεται επί τη βάση της κατανομής των διαφορών και της ορθής λειτουργίας της δικαιοσύνης στο εθνικό πεδίο, η ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας λαμβάνει χώρα επί του καθορισμού της δικαιοδοσίας ενός Κράτους και άρα της εξουσίας του σε σχέση με τα άλλα Κράτη (πρόκειται για τη «σύγκρουση δικαιοδοσιών»).

Πάντως, η σημασία της καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας επί τη βάση των εθνικών διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έχει μειωθεί σε ένα σημαντικό βαθμό, λόγω των ως άνω εκτεθέντων Διεθνών Συμβάσεων και Κανονισμών, οι οποίοι αφ' ενός έχουν υπερνομοθετική ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος, αφ' ετέρου περιορίζουν τις ρυθμίσεις περί δικαιοδοτικών βάσεων προερχομένων εκ του Κώδικα στην περίπτωση, όπου ο εναγόμενος δεν έχει κατοικία στο έδαφος ενός κράτους-μέλους της Ε.Ε⁶³ ή ενός Συμβαλλόμενου Κράτους στη Σύμβαση του Λουγκάνο⁶⁴. Το γεγονός αυτό προκαλεί δυσλειτουργία αναφορικά με την ποικίλη κατάσταση των εθνικών δικαιοδοτικών κανόνων, όταν πια οι τελευταίοι καλούνται σε εφαρμογή.

Πιο συγκεκριμένα, σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι διατάξεις του Κώδικα της Πολιτικής Δικονομίας δεν περιέχουν ρύθμιση περί τοπικής αρμοδιότητας αναφορικά με τις υποθέσεις ασφαλίσεων, ώστε να μην υπάρχουν και αντίστοιχοι των υπερνομοθετικών κειμένων κανόνες περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας. Το πρόβλημα έγκειται στην όλη λειτουργία του άρθρου 6 του Κανονισμού, στο οποίο παραπέμπει άλλωστε και το άρθρο 10 αυτού ευρισκόμενο στο τμήμα περί υποθέσεων ασφαλίσεων. Η απουσία σε ορισμένα κράτη - μέλη δικαιοδοτικών βάσεων «προστασίας» του ασθενούς μέρους, επιβαρύνει σημαντικά τα τελευταία⁶⁵, στην περίπτωση που τα ίδια κατέχουν τη δικονομική θέση του ενάγοντος και ως εκ τούτου αναγκασμένα είναι να εκκινήσουν έναν κοστοβόρο ή ασύμφορο δικαστικό αγώνα σε μία τρίτη χώρα. Παράλληλα, αυτός ο δικαστικός αγώνας ίσως χωρέσει επί τη βάσει ενός δικαίου που θα αποστειρεί και την ουσιαστική προστασία παρεχόμενη στα ασθενέστερα μέρη μέσω των πράξεων του δευτερογενούς δικαίου της Ε.Ε. Η προκρινόμενη λύση, όπως αναλύεται και κατωτέρω, είναι η εφαρμογή των δικαιοδοτικών βάσεων της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη, εφ' όσον το ασθενές μέρος κατοικεί εντός της Ε.Ε, ανεξαρτήτως δηλαδή της δικονομικής του θέσης ως ενάγοντος ή ως εναγομένου.

Άλλο ένα συναφές πρόβλημα μπορεί να διατυπωθεί αναφορικά αυτήν τη φορά με τη διαστρέβλωση

⁶² Βλ. *D.Bureau/H.Muir Watt, ibidem*, σελ. 80

⁶³ 5 παρ.1 και 6 παρ. 1 Κανονισμού 1215/2012, παρομοίως

⁶⁴ 3 παρ.1 και 4 παρ. 1 της Νέας σύμβασης του Λουγκάνο

⁶⁵ Βλ. *A. Dickinson*, *The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) ("Brussels I bis" Regulation)*, Sydney Law School, Legal Studies Research Paper No. 11/58, 2011, διαθέσιμο σε: ssrn.com, σελ. 11

του ανταγωνισμού εξ αιτίας της ποικίλης κατάστρωσης των εθνικών δικαιοδοτικών βάσεων μεταξύ των κρατών-μελών. Συγκεκριμένα, σε κράτη με ευρεία κατάστρωση των δικαιοδοτικών τους βάσεων είναι δυνατόν οι εγκατεστημένες σε αυτά επιχειρήσεις να απολαμβάνουν συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε κράτη-μέλη με πιο στενή κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων. Ωστόσο, τυχόν ανησυχίες αυτού του είδους ανάγονται προφανώς σε επιδίωξη οικονομικών σκοπών, οι οποίοι ελάχιστα συνδέονται με τις επιδιώξεις του δικονομικού διεθνούς δικαίου και δη τη δικονομική προστασία του ασθενούς μέρους.

Προς επίρρωση των ανωτέρω προβλημάτων, είχε προταθεί από την επιτροπή κατά τις προεργασίες του Κανονισμού 1215/2012 η κατάστρωση μίας ήπιας «υπέρμετρης» δικαιοδοτικής βάσης ανάλογης του άρθρου 40 του δικού μας Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας⁶⁶. Η εν λόγω πρόταση απερρίφθη εντέλει υπό την ανησυχία φυγής περιουσιακών στοιχείων από το έδαφος των κρατών-μελών της Ε.Ε.

βββ. Η εν προκειμένω απομείωση της σημασίας των διατάξεων του Κπολδ

Επιπλέον, το γεγονός της απομείωσης της σημασίας των εθνικών δικαιοδοτικών βάσεων εντείνεται στις «υποθέσεις ασφαλίσεων» για τους ακόλουθους λόγους. Σε ένα πρώτο βαθμό, η άσκηση δραστηριοτήτων ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα διέπεται από ένα αυστηρό προστατευτικό πλαίσιο⁶⁷, το οποίο προϋποθέτει εγκατάσταση του αλλοδαπού ασφαλιστή στην Ελλάδα με πρακτορείο ή υποκατάστημα για την ενάσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης στην ημεδαπή, σε περίπτωση που η ασφαλιστική επιχείρηση προέρχεται από μη μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Απολύτως συναφώς, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 2 του Κανονισμού 1215/2012, το οποίο μεταφέρεται αυτούσιο από τη Σύμβαση των Βρυξελλών και την τροποποίηση αυτής από το 1978, οπότε και προσχώρησε σε αυτήν η Μεγάλη Βρετανία, «Όταν ο ασφαλιστής δεν έχει κατοικία στο έδαφος κράτους-μέλους αλλά διαθέτει υποκατάστημα, πρακτορείο ή οποιαδήποτε άλλη εγκατάσταση σε κράτος-μέλος, θεωρείται, για διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευσή τους, ότι έχει την κατοικία του στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους». Επομένως, και με δεδομένο ότι στατιστικά στις πλείστες εκ των «υποθέσεων ασφαλίσεων», οι οποίες άγονται στα δικαστήρια, ο ασφαλιστής έχει τη θέση του εναγομένου, οι πιθανότητες να εφαρμοστούν οι εθνικές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μειώνονται σημαντικά για αυτό το είδος των υποθέσεων. Σημειωτέον ότι μέχρι πρότινος και μέχρι την κατάργηση του ν.δ 400/1970 περί ιδιωτικής επιχείρησης ασφαλίσεως

⁶⁶ Πρόταση 5 περί εναλλακτικών συμπληρωματικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, Σχέδιο άρθρου 25, (COM (2010) 748 final, 14 December 2010)

⁶⁷ Βλ. *Ι.Ρόκας* Ασφαλιστικό Δίκαιο Εισηγήσεις, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014 σελ. 201 και νόμο 4364/2016 (ενσωμάτωση Οδηγίας Φερεγγυότητα II) άρθρο 130

υφίστατο ειδική δικαιοδοτική βάση για τους ασφαλιστές εκτός Ε.Ο.Χ και εγκατεστημένους στην Ελλάδα. Έτσι, το άρθρο 23 παρ.2 του εν λόγω νόμου, όπως εισήχθη με το π.δ 252/96 όριζε ότι οι εν λόγω ασφαλιστικές επιχειρήσεις υπόκεινται στην αρμοδιότητα των ελληνικών δικαστηρίων⁶⁸. Παρ' όλα αυτά τέτοια διάταξη δεν επαναλαμβάνεται στο νόμο 4364/2016, όπως αυτός ενσωματώνει την Οδηγία Φερεγγυότητα ΙΙ, μάλλον ορθώς καθώς ούτως η άλλως η Σύμβαση των Βρυξελλών, όπως αυτή τροποποιήθηκε το 1978, έχει ήδη καλύψει υπερνομοθετικώς το εν λόγω ζήτημα.

Σε ένα δεύτερο βαθμό, το γεγονός ότι το ελληνικό δίκαιο δεν προβλέπει παρά σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις την ευθεία αγωγή του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή δεν συμβάλλει παρομοίως στη θέση σε εφαρμογή είτε των Διεθνών Συμβάσεων και Κανονισμών είτε των εθνικών διατάξεων του Κπολδ κατά την εξέταση της καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων αστικής ευθύνης.

Σε έναν τρίτο βαθμό, η δυνατότητα κατάρτισης ρήτρας υπαγωγής μέλλουσας προκύπτουσας διαφοράς στη διαιτησία μειώνει ακόμη περισσότερο τις πιθανότητες εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας. Ούτε όμως υφίσταται βάσει του ελληνικού δικαίου κάποιος περιορισμός, ανάλογος αυτού των υπερνομοθετικών κειμένων περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας, αναφορικά με διαφορές προκύπτουσες εξ υποθέσεων ασφαλίσεων, ώστε να είναι κατ' αρχήν νόμιμη η κατάρτιση μίας τέτοιας, στο βαθμό που ο μέλλον εναγόμενος-συμβληθείς στη ρήτρα παρέκτασης κατοικεί σε χώρα εκτός του Ε.Ο.Χ και συγχρόνως η ρήτρα απονέμει δικαιοδοσία σε δικαστήριο επίσης εκτός του Ε.Ο.Χ.

Σε ένα τέταρτο βαθμό, η επιλογή του ελληνικού *forum* για την επίλυση των προκυπτουσών διαφορών, όταν ο εναγόμενος κατοικεί σε χώρα εκτός Ε.Ο.Χ, ίσως να μην αποτελεί επιδίωξη του ενάγοντος, δεδομένων των προβλημάτων εκτέλεσης της απόφασης, τα οποία πιθανότατα θα ανακύψουν στην αλλοδαπή.

Επομένως, βάσει των ανωτέρω, το ενδιαφέρον σε σχέση με την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί της καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας επικεντρώνεται σε υποθέσεις ασφάλισης αστικής ευθύνης, όπου επιτρέπεται η ευθεία αξίωση του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή, ο οποίος συγχρόνως έχει την έδρα του σε χώρα εκτός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Παράλληλα, η εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

⁶⁸ Βλ. ΠΠρΑθ 5229/1991 Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου 1991, σελ.471 , όπου θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία επί διαφοράς πολλαπλής ασφάλισης μέσω της εν λόγω δικαιοδοτικής βάσης.

θα λαμβάνει χώρα στις σπάνιες περιπτώσεις, όπου ο ίδιος ο ασφαλιστής ως ενάγων στρέφεται κατά αλλοδαπού με κατοικία εκτός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (παραδείγματος χάριν για διαφορές που προκύπτουν από τη μη καταβολή ασφαλίσεων).

Συμπεράσματα Πρώτου Μέρους

Διακριβώθηκε από το παρόν μέρος ότι η προστασία του ασθενέστερου μέρους στο δικονομικό διεθνές δίκαιο ερείδεται επί του δικαιοδοτικού θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η θεμελίωση αυτή λαμβάνει χώρα, ενόψει της ανάγκης παροχής δικονομικής προστασίας στο ασθενές μέρος, το οποίο διαφορετικά θα ετίθετο αντιμέτωπο, εξαιτίας της οικονομικής και νομικής ανισοσθένειάς του, με μία ιδιότυπη αρνησιδικία. Ιδιαίτερα σημαντική θα είναι η ως άνω θεμελίωση σε περίπτωση που ακολουθήσουμε τη θεωρία περί αυτοπεριορισμού των κρατών ως προς την κατάστρωση των δικαιοδοτικών τους βάσεων, βάσει της αρχής του ευλόγου και της αναλογικότητας.

Το γεγονός ότι οι δικαιοδοτικές βάσεις προστασίας του ασθενούς μέρους χωρούν στην πραγματικότητα ως δικαιοδοτικές βάσεις ερειδόμενες επί του δικαιοδοτικού θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη μας επιτρέπει να διακρίνουμε τη δικονομική από την ουσιαστική προστασία παρεχόμενη στο εν λόγω ασθενές μέρος. Έτσι, η πρώτη μόνο θεραπεύεται βάσει των εκάστοτε τεθειμένων κανόνων δικαίου στο χώρο του δικονομικού διεθνούς δικαίου. Αυτό κατεδείχθη από την ανάλυση των συμφερόντων του ασθενούς μέρους επί συμβάσεων ασφαλίσεως. Το εν λόγω ασθενές μέρος επιβαρύνεται οικονομικά από τη συναφή αύξηση των ασφαλίσεων, σε περίπτωση κατάστρωσης ευνοϊκών δικαιοδοτικών βάσεων προς δικονομικό όφελός του.

Στο ειδικότερο πλαίσιο των συμβάσεων ασφαλίσεως, η εξέταση της έννοιας των υποθέσεων ασφαλίσεως, όπως αποτυπώνεται σε νομολογία και θεωρία, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αυτόνομη ερμηνεία του όρου είναι σημαντική και οφείλει να αποτυπωθεί εν όψει της συνέπειας, η οποία απαιτείται χάριν της ομοιόμορφης εφαρμογής του Κανονισμού και των παρακολούθων νομοθετημάτων αυτού. Στο πλαίσιο αυτό η έννοια «υποθέσεις ασφαλίσεως» είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το δικαιοδοτικό θεμέλιο της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη, ώστε ελλείποντος της ως άνω ανάγκης παροχής δικονομικής προστασίας, οι προστατευτικές δικαιοδοτικές βάσεις να μην καλούνται σε εφαρμογή. Περαιτέρω, κατέστη σαφής η εννοιολογική σχέση της επαλληλίας μεταξύ «υποθέσεων ασφαλίσεως» και «υποθέσεων καταναλωτών», ώστε η

όμοια μεταχείριση των διαφορετικών αυτών εννοιών να εμφανίζεται σε μεγάλο βαθμό μη ικανοποιητική, αν και το δικαιοδοτικό θεμέλιο ως προς την κατάσχεση των δικαιοδοτικών βάσεων αυτών παραμένει όμοιο κατά τα ως άνω εκτεθέντα.

Περαιτέρω, η εξέταση του πνεύματος των υπερνομοθετικών κειμένων κατέδειξε σε ένα πρώτο επίπεδο την οικονομική και πολιτική σκοπιμότητα κυρίως του Κανονισμού ως προς τη ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας. Κατέδειξε επίσης πιο συγκεκριμένως τη νομική και οικονομική ανισοσθένεια των μερών ως λόγο παροχής της δικονομικής προστασίας, σύμφωνα με τις παραδοχές του ΔΕΚ/ΔΕΕ. Ωστόσο, καμία μνεία δεν γίνεται από το γράμμα του νόμου και από τη νομολογία στο δικαιοδοτικό θεμέλιο, το οποίο στηρίζει τις λεγόμενες προστατευτικές δικαιοδοτικές βάσεις του ασθενούς μέρους, δείγμα ίσως του ότι οι ως άνω πολιτικοοικονομικοί σκοποί και η λειτουργία της ενιαίας αγοράς αποτελεί την πρώτη και κύρια επιδίωξη του νομοθέτη της Ε.Ε.

Επιπλέον, σημαντικά ζητήματα δημιουργούνται στο πλαίσιο της σύνθεσης των νομοθετικών κειμένων, ως προς την επίτευξη δικαιοσύνης στις ακολουθούμενες λύσεις. Έτσι, σημειώθηκε η σημαντική παράλειψη του νομοθέτη της Ε.Ε να χρησιμοποιήσει ως όρο εφαρμογής του υποσυστήματος σχετικού με τις δικαιοδοτικές βάσεις ερειδόμενες επί του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη την κατοικία του ασθενούς μέρους εντός Ε.Ε και όχι την κατοικία του εναγομένου.

Αποτέλεσμα αυτού είναι το ενάγον ασθενές μέρος εντός της Ε.Ε να εξαρτάται κάθε φορά από τις εθνικές δικαιοδοτικές βάσεις του εκάστοτε Κράτους σε περίπτωση εναγωγής ασφαλιστή με εγκατάσταση σε τρίτη χώρα. Ως εκ τούτου είναι δυνατόν το επίπεδο της δικονομικής προστασίας παρεχόμενη στο ασθενές μέρος να διαφέρει, αν και αυτό κατοικεί εντός Ε.Ε. Συναφώς, οι εθνικές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας δεν προβλέπουν κάποια δικαιοδοτική βάση θεμελιωμένη στο δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη του ασθενούς μέρους, με αποτέλεσμα ως προς το ανώτερο σημείο να οδηγούμαστε σε λύσεις *de lege ferenda* ασυνεπείς ως προς το ενάγον ασθενές μέρος.

II. Η κατάσθρωση των δικαιοδοτικών βάσεων σε υποθέσεις ασφαλίσεων

Κατόπιν των πορισμάτων του πρώτου μέρους και της εισαγωγής που προηγήθηκε αναγκαίο κρίνεται να εξεταστούν ειδικότερα οι δικαιοδοτικές βάσεις των υποθέσεων ασφαλίσεων εν ευρεία εννοία. Όπως προελέχθη, οι εθνικές διατάξεις δεν περιλαμβάνουν κάποια ειδικότερη διάταξη περί της δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους σε υποθέσεις ασφαλίσεων. Η δυσαναλογία αυτή με τον Κανονισμό ήδη εκτιμήθηκε. Εν προκειμένω, η εξέταση των δικαιοδοτικών βάσεων λαμβάνει χώρα σε μία ειδικότερη βάση, προς συστηματικότερη παρουσίαση του εν λόγω καθεστώτος. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι η θεμελίωση των εξεταζόμενων βάσεων στη δικονομική προστασία του ασθενούς μέρους δεν απαγορεύει τη λήψη παράλληλα υπ' όψιν του δικονομικού θεμελίου της δικονομικής εγγύτητας για την κατάσθρωση των δικαιοδοτικών βάσεων του αυτόνομου υποσυστήματος του Κανονισμού. Τα δύο αυτά δικονομικά θεμέλια δεν ευρίσκονται σε σχέση αντιθετική, αντιθέτως μπορούν να συντρέχουν, αν και η δεσμευτικότητα του θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη το καθιστά λογικά και ιεραρχικά ανώτερο *de lege ferenda*.

A. Ο ασφαλιστής ως ενάγων

i. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του αυτοτελούς υποσυστήματος των νομοθετημάτων με υπερνομοθετική ισχύ

α. *forum rei* (14 παρ. 1⁶⁹)

Ο ασφαλιστής μπορεί να στραφεί κατά του λήπτη της ασφάλισης, του ασφαλισμένου και του δικαιούχου του ασφαρίσματος με την άσκηση αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους-μέλους, στο οποίο τα ανωτέρω πρόσωπα έχουν την κατοικία τους. Ο ασφαλιστής δεν θα μπορεί να επικαλεστεί την εφαρμογή του άρθρου 8 παρ. 1, περί δωσιδικίας της παθητικής ομοδικίας, διότι η εφαρμογή της εν λόγω διάταξης δεν λαμβάνει χώρα, λόγω του άρθρου 10 του Κανονισμού.

Ο παρουσιαζόμενος κανόνας συνιστά ουσιαστικά μία αναδιατύπωση του γενικού κανόνα του άρθρου 4 παρ. 1, με ιδιαίτερη σημασία ως προς τα προστατευόμενα πρόσωπα, με κατοικία, όμως των τελευταίων μόνο σε κράτος-μέλος⁷⁰. Σημαντικό είναι ότι ακόμα και εάν υπάρχουν περισσότεροι λήπτες της ίδιας σύμβασης ασφάλισης, ο ασφαλιστής είναι αναγκασμένος να ενάγει

⁶⁹ Αριθμητική αναφορά στις διατάξεις του Κανονισμού 1215/2012.

⁷⁰ *Helmut Heiss, ibidem*, σελ.289

τον κάθε έναν από αυτούς στα δικαστήρια της κατοικίας του. Η εν λόγω διάταξη επομένως προστατεύει σημαντικά τους επιμέρους λήπτες μίας ομαδικής ασφάλισης.

Ο Κανονισμός χρησιμοποιεί την περιοριστική έκφραση «...μόνο ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους-μέλους, στο οποίο έχει την κατοικία του ο εναγόμενος...». Παράλληλα αναφέρεται στην επιφύλαξη του άρθρου 13 παρ.3, σχετικά με την προσεπίκληση από τον ασφαλιστή σε περίπτωση εναγωγής του από το ζημιωθέντα. Επιπλέον, η διάταξη 14 παρ. 1 δεν θίγει την παρ. 2 αυτής, σχετική με το δικαίωμα άσκησης ανταγωγής εκ του ασφαλιστή στο δικαστήριο, όπου εκκρεμεί η κύρια αγωγή. Στο ίδιο πλαίσιο, κατά ρητή αναφορά του άρθρου 10, το άρθρο 7 παρ. 5 περί δωσιδικία του υποκαταστήματος εξακολουθεί να εφαρμόζεται και στο εξεταζόμενο τμήμα του Κανονισμού. Επομένως, ο λήπτης της ασφάλισης, ο ασφαλισμένος και ο δικαιούχος μπορούν να εναχθούν και ενώπιον του υποκαταστήματός τους, για διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευση των εν λόγω υποκαταστημάτων. Συνεπώς, η ως άνω περιοριστική έκφραση, η οποία χρησιμοποιείται από το άρθρο 14 παρ.1 φαίνεται να μην ισχύει στο ακέραιο. Πιο αναλυτικά:

β. Δωσιδικία του υποκαταστήματος (7 παρ.5)

Όπως προελέχθη, το άρθρο 7 παρ.5 εφαρμόζεται στις υποθέσεις ασφαλίσεων κατά ρητή επιταγή του άρθρου 10. Με την επιφύλαξη του άρθρου 11 παρ. 2, ο όρος «υποκατάστημα» και η έννοια των «διαφορών σχετικών με την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος» ερμηνεύονται κατά τον ίδιο τρόπο και όταν το εν λόγω άρθρο τυγχάνει εφαρμογής σε υποθέσεις ασφαλίσεων με τον ασφαλιστή ως ενάγοντα. Έτσι, συνοπτικά, το υποκατάστημα πρέπει να ευρίσκεται εντός της Ε.Ε, να αποτελεί την επιχειρηματική προέκταση του κεντρικού καταστήματος, να διαθέτει κάποια στοιχειώδη υποδομή και εξωτερικά γνωρίσματα ως προς τη δράση του στην αγορά. Οι δε διαφορές που προκύπτουν από την εκμετάλλευση πρέπει να νοούνται ως προκύπτουσες από τη σύμβαση ασφάλισης, η οποία έτυχε διαπραγμάτευσης μεταξύ του εν λόγω υποκαταστήματος και του ασφαλιστή⁷¹.

γ. Δωσιδικία της ανταγωγής (14 παρ.2)

Είναι εύλογο και σύμφωνο με την οικονομία της δίκης ότι από τη στιγμή που το προστατευόμενο πρόσωπο ενάγει τον ασφαλιστή σε ένα από τα προβλεπόμενα *fora* , δεν θα υπάρχει λόγος να απαγορεύεται εν συνεχεία η ανταγωγή, ασκηθείσα από τον ασφαλιστή, στο ίδιο δικαστήριο.

Διαφορετική πρόβλεψη θα αντέκειτο στην ορθή λειτουργία της δικαιοσύνης και πιο συγκεκριμένα στην οικονομία της δίκης. Μάλιστα, αυτή η πρόβλεψη περί ανταγωγής στον τόπο του ήδη επιληφθέντος δικαστηρίου δεν θα θίγει ιδιαίτερα το προστατευόμενο πρόσωπο, το οποίο απολαμβάνει ενός *forum actoris* και άρα η ανταγωγή εναντίον του θα ασκείται συνήθως ενώπιον των δικαστηρίων της κατοικίας του. Σε αυτήν την περίπτωση, η ανταγωγή θα ασκηθεί σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 8 παρ. 3, παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται ρητώς από το άρθρο 10. Κατά την ανώτερη διάταξη του Κανονισμού (8 παρ.3), ανταγωγή μπορεί να ασκηθεί, εφ' όσον η τελευταία απορρέει από την ίδια σύμβαση ή τα ίδια πραγματικά περιστατικά της κύριας αγωγής. Αυτή η σύνδεση θα πρέπει να ακολουθηθεί και στην εξεταζόμενη περίπτωση. Μία τέτοια ερμηνεία θα ελάμβανε υπ' όψιν της εκ νέου, συμφέροντα σχετικά με την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και ιδιαίτερα την ομοιόμορφη ερμηνεία του Κανονισμού.

δ. Η προσεπίκληση εκ του ασφαλιστή σε περίπτωση ευθείας εναγωγής του από το
ζημιωθέντα (13παρ.3)

Ο ασφαλιστής μπορεί να προσεπικαλέσει το λήπτη της ασφάλισης ή τον ασφαλισμένο σε περίπτωση που ο ζημιωθείς εναγάγει απ' ευθείας τον ίδιο. Προϋπόθεση θα αποτελεί η πρόβλεψη της εν λόγω προσεπίκλησης από το δίκαιο, το οποίο διέπει την ευθεία αγωγή, εφ' όσον βέβαια και η ίδια η ευθεία αγωγή επιτρέπεται από το ίδιο δίκαιο. Αυτό θα κριθεί σύμφωνα με το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του κρίνοντος δικαστή. Έτσι, θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν το άρθρο 18 του Κανονισμού Ρώμη II, το οποίο ρυθμίζει το εφαρμοστέο δίκαιο επί της αγωγής του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή του υπευθύνου. Περαιτέρω, βάσει του παραπάνω άρθρου, εφαρμοστέο δίκαιο θα είναι αυτό το οποίο εφαρμόζεται στην εξωσυμβατική ενοχή ή το δίκαιο, το οποίο διέπει τη σύμβαση ασφαλίσεως. Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή, θα οδηγηθεί κανείς στο άρθρο 4 του Κανονισμού Ρώμη II. Στη δεύτερη δε περίπτωση στο άρθρο 7 του Κανονισμού Ρώμη I. Αυτή η εναλλακτική εφαρμογή ενός εκ των δύο δικαίων (*lex delicti* ή *lex contractus*) είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα του πως ένας κατ' αρχήν ουδέτερος κανόνας συγκρούσεως μπορεί να καταστρωθεί με τρόπο ώστε να αποβαίνει προς όφελος τόσο του ασφαλισμένου όσο και του ζημιωθέντος και εις βάρος του ασφαλιστή⁷². Αυτό συμβαίνει λόγω της αυξημένης πιθανότητας ένα τουλάχιστον από αυτά τα δίκαια να προβλέπουν την ευθεία αγωγή του ζημιωθέντος. Σε αυτήν την περίπτωση γίνεται λόγος για παροχή ουσιαστικής προστασίας στο ασθενές μέρος, κάτι που όπως πολλάκις προειπώθη διαφέρει από την απονομή της δικονομικής προστασίας μέσω των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας.

⁷¹ *Ibid*, σελ.273

⁷² E. Vassilakakis International Jurisdiction in Insurance Matters under Regulation Brussels I, Τμητικός Τόμος Σπ.

Η προβλεπόμενη προσεπίκληση στοχεύει στην αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων καθώς και στην οικονομία της δίκης, με τη δυνατότητα προσέλκυσης από τον ασφαλιστή του λήπτη της ασφάλισης ή του ασφαλισμένου στο επιληφθέν της ευθείας αγωγής δικαστήριο⁷³.

ii. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Όπως προελέχθη δεν υφίσταται στις εθνικές διατάξεις κάποια ειδικότερη δικαιοδοτική βάση με θεμελίωση επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Η περιγραφή αναλυτικά του συνόλου των δικαιοδοτικών βάσεων ικανών να θεμελιώσουν αγωγή του ασφαλιστή δεν έχει εκ των παραπάνω λόγων ιδιαίτερο νόημα. Εμμένουμε σε γενικές γραμμές στις γενικές διατυπώσεις και τους προβληματισμούς που εξετέθησαν στην «εισαγωγή στις διατάξεις του Κπολδ» και παραπέμπουμε στα ήδη αναφερθέντα περί σπανιότατης εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σχετικά με καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας διαφορών εκ συμβάσεων ασφάλισεων⁷⁴. Ωστόσο, η αναφορά στις διατάξεις που θα μπορούσαν να καθιδρύνουν διεθνή δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων δεν παραλείπεται χάριν μίας συστηματικότερης εξέτασης.

Σε ένα πρώτο επίπεδο, διαφορά με τον ασφαλιστή ως ενάγοντα θα αποτελεί κατά κύριο λόγο και με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου, είτε η εναγωγή του λήπτη της ασφάλισης για την καταβολή ασφαλίστρου είτε η εναγωγή έτερου ασφαλιστή, ιδίως σε περιπτώσεις πολλαπλής ασφάλισης. Στην τελευταία περίπτωση, ο ενάγων ασφαλιστής θα στρέφεται κατά κανόνα κατά του έτερου ασφαλιστή στα δικαστήρια της έδρας του τελευταίου, εάν δε το τελευταίο νομικό πρόσωπο έχει έδρα στην Ελλάδα, τότε η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας θα χωρέσει βάσει του Κανονισμού. Όπως δε θα δούμε στη συνέχεια, συχνότατη σε αυτήν την περίπτωση θα είναι και η προσεπίκληση του έτερου ασφαλιστή επί πολλαπλής ασφάλισης από τον ήδη εναγόμενο εκ του ασφαλισμένου ασφαλιστή, με τον οποίο κατά κανόνα και με την επιφύλαξη των εκάστοτε εφαρμοστέων κανόνων δικαίου θα ευθύνονται από κοινού εις ολόκληρον. Το εν λόγω θέμα απασχόλησε στο παρελθόν το ΔΕΚ⁷⁵ επί τη βάσει της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Δεν αποκλείεται πάντως τυχόν θεμελίωση διεθνούς δικαιοδοσίας σε αυτήν την περίπτωση βάσει της δωσιδικίας της προσωπικής ταυτότητας του δικαίου (37 Κπολδ), εάν ο εγκατεστημένος σε χώρα εκτός του ΕΟΧ ασφαλιστής κριθεί βάσει του εφαρμοστέου δικαίου ότι ευθύνεται εις ολόκληρον από κοινού με τον

Βρέλλη 2014, σελ.1087

⁷³ H.Heiss, *ibidem*, σελ. 289

⁷⁴ Βλ. υπό I. Β ii. β. γγ'

⁷⁵ ΔΕΚ *Société financière et industrielle du Peloux και Axa Belgium κλπ.* C-112/03, 12.7.2005

ήδη εναχθέντα ασφαλιστή και άρα συντρέχει περίπτωση απλής ομοδικίας μεταξύ αυτών⁷⁶. Το παραπάνω θέμα, εκφεύγει της καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας επί του θεμελίου της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, δεδομένου ότι στις συμβατικές σχέσεις μεταξύ ασφαλιστών δεν υφίσταται ασθενές μέρος.

Σχετικά με διαφορές με *forum* την Ελλάδα ως προς την καταβολή ασφαλίστρου κατά τις οποίες ο ενάγων ασφαλιστής θα στρέφεται κατά του εναγόμενου λήπτη της ασφάλισης με κατοικία εκτός Ε.Ε, μπορεί να λεχθεί, με κάθε όμως επιφύλαξη, ότι τέτοιες υποθέσεις δεν έχουν σημειωθεί νομολογιακά μέχρι σήμερα. Ίσως αυτό να οφείλεται, σε συνάρτηση με τα ήδη λεχθέντα ανωτέρω, στο γεγονός ότι η Ελλάδα δεν είναι χώρα εξαγωγής ασφαλιστικών προϊόντων. Ωστόσο, δεν αποκλείεται καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων σε αυτήν την περίπτωση βάσει της δωσιδικίας της δικαιοπραξίας (33 Κπολδ) εφ' όσον κριθεί βάσει του εφαρμοστέου δικαίου ότι η εκπλήρωση της επίδικης παροχής (καταβολή ασφαλίστρων) θα λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα ή εφ' όσον τόπος κατάρτισης της δικαιοπραξίας είναι η Ελλάδα⁷⁷ ή σε κάθε περίπτωση βάσει της δωσιδικίας της περιουσίας του αλλοδαπού εναγομένου στην Ελλάδα (40 Κπολδ) εάν συντρέχουν οι όροι εφαρμογής των εν λόγω άρθρων.

Στην ανώτερη περίπτωση, η δυσαναλογία και η απομείωση της προστασίας σε σχέση με τις δικαιοδοτικές βάσεις του Κανονισμού είναι εμφανής, από τη στιγμή που ο ασφαλιστής θα μπορεί να επιτύχει την καθίδρυση μίας ευνοϊκής γι' αυτόν δικαιοδοτικής βάσης ή και ενός *forum actoris*. Αξίζει ως προς αυτό να τεθεί ο προβληματισμός περί του εάν μία τέτοια διακρική μεταχείριση είναι επιτρεπτή.

Εάν ακολουθήσει κανείς τη θεώρηση περί εύλογης κατάρτισης των δικαιοδοτικών βάσεων υπό του Κράτους, όπως εξετέθη, μάλλον η απάντηση θα είναι αρνητική. Αυτό διότι τα σημαντικά διαδικαστικά συμφέροντα του ασθενούς μέρους θα ετίθεντο εν αμφιβόλω χάριν ενός πιθανώς και *de lege ferenda* αβέβαιου ή υποδεέστερου σκοπού για το δικονομικό διεθνές δίκαιο. Υπενθυμίζεται ότι στην ιεραρχία των δικαιοδοτικών θεμελίων το δικαίωμα της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη κατέχει ανώτερη θέση από το δικονομικό θεμέλιο της εγγύτητας, επί του οποίου ερείδεται το άρθρο 33 Κπολδ. Όσον δε αφορά το δικαιοδοτικό θεμέλιο της «υπέρμετρης» δικαιοδοτικής βάσης του άρθρου 40 Κπολδ, σημειώνεται ότι οι σκοποί που εξυπηρετεί δεν συνάδουν με την επιδίωξη των εν γένει θεμελιωδών συμφερόντων του Κράτους, ώστε να θέτει

⁷⁶ Βλ. ΠΠρΑθ 5229/1991 σε Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου 1991, σελ. 471

⁷⁷ Με δεδομένο ότι η σύμβαση ασφαλίσεως καταρτίζεται άτύπως με την αποδοχή της πρότασης του λήπτη της

εκποδών την αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη του ασθενούς μέρους.

Διαφορετικά, υπό την κρατούσα γνώμη δεν τίθεται ζήτημα, αφού το Κράτος μπορεί κατά το δοκούν να διαμορφώνει τις δικαιοδοτικές του βάσεις, ανεξάρτητα από το εάν αυτές οδηγούν τελικά σε λύσεις που θυσιάζουν τα διαδικαστικά συμφέροντα του ασθενούς μέρους υπέρ αβέβαιων σκοπών.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, συχνότερη θα είναι η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας του ελληνικού *forum* επί τη βάσει των διατάξεων του Κπολδ σε περιπτώσεις ασφαλιστικής υποκατάστασης. Εν προκειμένω, ο ασφαλιστής που αποζημιώσε τη ζημία ή την απώλεια των ασφαλισμένων πραγμάτων υποκαθίσταται έναντι του τρίτου που ζημιώσε, στα δικαιώματα που ανήκουν στον ασφαλισμένο.

Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η υποκατάσταση επέρχεται αυτοδικαίως από την καταβολή του ασφαλίματος στον ασφαλισμένο, από το χρονικό αυτό σημείο δε η αξίωση αυτού που αποζημιώθηκε μεταβαίνει στον ασφαλιστή, ο οποίος νομιμοποιείται από τότε ενεργητικά να την επιδιώξει στο δικό του όνομα, χωρίς να απαιτείται κάποια δήλωση ή αναγγελία. Διαφορές τέτοιες θα προκύπτουν κατά κύριο λόγο από πλημμελή εκτέλεση συμβάσεως μεταφοράς και η αγωγή του ασφαλιστή θα ασκείται κατά του μεταφορέα ή του εκναυλωτή επί θαλάσσιας μεταφοράς, λόγω υπάρχουσας σύμβασης ασφαλίσεως με ασφαλισμένο τον παραλήπτη του φορτίου.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι ρήτρα περί αποκλειστικής δικαιοδοσίας ορισμένου αλλοδαπού δικαστηρίου η οποία καταχωρείται ή περιλαμβάνεται στους έντυπους όρους της φορτωτικής δεσμεύει όχι μόνο τους συμβαλλομένους, αλλά και τον τρίτο ασφαλιστή που υποκαταστάθηκε στη θέση του παραλήπτη, εφόσον βέβαια η ρήτρα αυτή δεν αντίκειται στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Το εν λόγω ζήτημα χρήζει αναλυτικότερης διερεύνησης, η οποία δεν επιχειρείται επί του παρόντος δεδομένου ότι η εργασία επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στο φαινόμενο της δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους στις συμβάσεις ασφαλίσεως, η περίπτωση δε ασφαλιστικής υποκατάστασης εκφεύγει αυτής της προβληματικής λόγω ακριβώς της μη ανάγκης απονομής δικονομικής προστασίας στο ζημιώσαντα. Άλλη μία σημαντική επισήμανση είναι ότι η δωσιδικία της δικαιοπραξίας θα συντρέχει ανεξάρτητα από το εάν οι διαφορές ανακύπτουν ανάμεσα στα πρόσωπα που κατήρτισαν τη δικαιοπραξία ή και ανάμεσα στους διαδόχους τους⁷⁸.

ασφάλισης από τον εγκατεστημένο στην Ελλάδα ασφαλιστή.

⁷⁸ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, Ερμηνεία Κπολδ, άρθρο 33, σημείο 3

B. Ο ασφαλιστής ως εναγόμενος

ι. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του αυτοτελούς υποσυστήματος των νομοθετημάτων με υπερνομοθετική ισχύ

α. Forum rei (άρθρο 11 παρ. 1 α')

Ο ασφαλιστής μπορεί να εναχθεί ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους-μέλους όπου έχει την κατοικία του, εάν αυτό επιθυμεί το ασθενές μέρος. Πρόκειται εκ νέου για μία αναδιατύπωση από το άρθρο 11 παρ.1, στοιχείο α', του κανόνα της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου, της αρχής δηλαδή *actor sequitur forum rei*, στο Τμήμα 3 περί υποθέσεων ασφαλίσεως. Η ανάγκη αυτής της επαναδιατύπωσης προκύπτει εκ του γεγονότος ότι το άρθρο 4 παρ. 1 δεν μπορεί να εφαρμοστεί στο παρόν τμήμα του Κανονισμού, λόγω ακριβώς της κατ' αρχήν αυτονομίας του εν λόγω τμήματος ως προς τις προβλεπόμενες δικαιοδοτικές βάσεις.

β. Forum actoris (άρθρο 11 παρ. 1 β')

Η ανάγκη δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους και το δικαίωμα του τελευταίου σε αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη οδηγεί στην εξαίρεση από το γενικό κανόνα *actor sequitur forum rei*. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ιστορική εξέλιξη των σχετικών διατάξεων και η σχετική διεύρυνσή της *ratione personae* εφαρμογής τους, με αποτέλεσμα να καταλαμβάνονται βαθμηδόν από αυτήν πρόσωπα τα οποία άλλοτε δεν απολάμβαναν την ευνοϊκή αυτή ως προς τη δικονομική προστασία τους δικαιοδοτική βάση. Ο Κανονισμός 1215/2012 προβλέπει ότι ο ασφαλιστής μπορεί να εναχθεί ενώπιον της εντός κράτους-μέλους κατοικίας του ενάγοντος, εφ' όσον η αγωγή έχει ασκηθεί από το λήπτη της ασφάλισης, τον ασφαλισμένο ή το δικαιούχο του ασφαλίματος⁷⁹. Η διάταξη αυτή επεκτείνεται παράλληλα και στο ζημιωθέντα ως προς την άσκηση αγωγής κατά του ασφαλιστή του ζημιώσαντα σε υποθέσεις ασφαλίσεων αστικής ευθύνης, βάσει της ερμηνείας από το ΔΕΕ της διάταξης του άρθρου 13 παρ.2 .

Ιστορικά η προστασία του ασθενέστερου μέρους ενισχύθηκε σημαντικά σε σχέση με τη Σύμβαση των Βρυξελλών. Η τελευταία δεν περιελάμβανε στα πρόσωπα δυνάμενα να επωφεληθούν του *forum actoris* ούτε τον ασφαλισμένο ούτε το δικαιούχο του ασφαλίματος. Σκοπός της μη επέκτασης αυτού του προνομίου στα ανωτέρω πρόσωπα, ήταν κατά τον νομοθέτη της Ε.Ε η

ασφάλεια δικαίου⁸⁰ και η προβλεψιμότητα των λύσεων. Πιο συγκεκριμένα, η ως άνω λογική βασιζόταν επί του ότι τα πρόσωπα αυτά δεν ήταν σε κάθε περίπτωση δυνατόν να καθοριστούν εκ των προτέρων κατά τη σύναψη της σύμβασης ασφαλίσεως. Ως εκ τούτου, μόνον ο λήπτης της ασφαλίσεως απολάμβανε αυτού του προνομίου. Ο Κανονισμός 44/2001 επεξέτεινε το *forum actoris* χάριν τόσο του ασφαλισμένου όσο και του δικαιούχου του ασφαλίματος. Όσον αφορά δε το *forum actoris* του ζημιωθέντος, ο εν λόγω κανόνας προέκυψε νομολογιακά εκ της συνδυασμένης ερμηνείας των άρθρων 11 παρ.1 β' και 13 παρ.2.

Το Δικαστήριο στην υπόθεση *FBTO*⁸¹ έθεσε για πρώτη φορά τα θεμέλια για τη συμπερίληψη του ζημιωθέντα στα πρόσωπα, τα οποία απολαμβάνουν του *forum actoris*. Στην εν λόγω απόφαση, ο ζημιωθείς, γερμανικής ιθαγένειας, άσκησε ευθεία αγωγή στο δικαστήριο του Aachen (Amtsgericht), στην περιφέρεια του οποίου κατοικούσε, εξ αιτίας αυτοκινητιστικού ατυχήματος στις Κάτω Χώρες. Η εγκατεστημένη στην Ολλανδία ασφαλιστική ανώνυμη εταιρεία FBTO είχε ασφαλίσει το ζημιώσαντα για τον επελθόντα κίνδυνο. Η πρωτοβάθμια απόφαση των γερμανικών δικαστηρίων απέρριψε την αγωγή ως απαράδεκτη, ελλείπει διεθνούς δικαιοδοσίας. Ο ενάγων και ζημιωθείς άσκησε έφεση ενώπιον του Oberlandesgericht Köln, το οποίο και απεφάνθη υπέρ της καθίδρυσης της διεθνούς δικαιοδοσίας του εν λόγω δικαστηρίου. Η ασφαλιστική εταιρεία FBTO άσκησε ενώπιον του Bundesgerichtshof αίτηση αναίρεσης. Το ανώτατο γερμανικό δικαστήριο έθεσε το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: «Έχει η παραπομπή του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001 στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού την έννοια ότι ο ζημιωθείς μπορεί να ασκεί ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του σε κράτος μέλος ευθεία αγωγή κατά του ασφαλιστή, εφόσον το οικείο δίκαιο επιτρέπει την άσκηση τέτοιας αγωγής και ο ασφαλιστής έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους;».

Προτού υποβάλλει αυτό το ερώτημα, το Bundesgerichtshof προβληματίστηκε σχετικά με τις δύο αντικρουόμενες θέσεις, οι οποίες απασχολούσαν τη γερμανική θεωρία. Σύμφωνα με την πρώτη από αυτές, ο ζημιωθείς δεν υπάγεται *de lege lata* ούτε *de lege ferenda* στα πρόσωπα, τα οποία δικαιούνται να ασκήσουν αγωγή στον τόπο της κατοικίας τους, βάσει του τότε άρθρου 9 παρ. 1 β'.

Η ανωτέρω και κρατούσα στη γερμανική θεωρία άποψη στηρίζεται στο ότι το δικαίωμα άσκησης αγωγής του θύματος θεωρείται, κατά το γερμανικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ως δικαίωμα που

⁷⁹ Άρθρο 11 παρ.1

⁸⁰ Έκθεση *Jenard* σελ. 31

⁸¹ ΔΕΚ *FBTO* C-463/06, 13.12.2007

εμπίπτει στον τομέα των αδικοπραξιών και όχι των συμβάσεων ασφάλισης. Με άλλα λόγια, υπάρχει ζήτημα νομικού χαρακτηρισμού. Με δεδομένο δε κατά την άποψη του εν λόγω δικαστηρίου ότι η προς ερμηνεία διάταξη περιλαμβάνει μόνον τις υποθέσεις ασφαλίσεων υπό στενή έννοια, ο όρος «δικαιούχος» που αναφέρεται στη διάταξη αυτή δεν καλύπτει τον ζημιωθέντα. Αντιθέτως, το ανώτατο γερμανικό δικαστήριο φαίνεται να κλίνει προς την αντίθετη άποψη, η οποία παρέχει *forum actoris* στο ζημιωθέντα. Τα επιχειρήματα αυτής συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τα επιχειρήματα τα οποία προέβαλε και το ΔΕΚ.

Αυτό το οποίο διακυβεύεται για το ΔΕΚ είναι το κατά πόσον και σύμφωνα με τη συνδυασμένη ερμηνεία των τότε άρθρων 9 παρ.1 β' και 11 παρ.2 ο ζημιωθείς θα μπορεί να ασκήσει την αγωγή κατά του ασφαλιστή ενώπιον των δικαστηρίων της κατοικίας του ιδίου ή απλώς θα παρέχεται σε αυτόν η δυνατότητα να ασκήσει την εν λόγω αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων της κατοικίας του λήπτη, του ασφαλισμένου ή του δικαιούχου⁸².

Το Δικαστήριο στηρίχθηκε στη σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού και την προγενέστερη Νομολογία⁸³ περί προστασίας του οικονομικώς ασθενέστερου διαδίκου. Συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε ότι η μη αναγνώριση στο θύμα να προσφύγει ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του θα του στερούσε μια προστασία όμοια με αυτήν που παρέχει ο Κανονισμός (ή η Σύμβαση των Βρυξελλών) αυτός στους άλλους διαδίκους που θεωρούνται αδύναμοι στις ασφαλιστικές διαφορές. Κάτι τέτοιο κατά το Δικαστήριο θα αντέβαινε στο πνεύμα του. Επιπλέον, εστίασε την προσοχή του στο γεγονός ότι ο Κανονισμός 44/2001 ενίσχυσε σημαντικά την παρεχόμενη προστασία μέσω της επέκτασης του *forum actoris* στον ασφαλισμένο σε περίπτωση ασφάλισης για ξένο λογαριασμό και στο δικαιούχο του ασφαλίματος⁸⁴. Επιπροσθέτως, έλαβε υπ' όψιν του την Οδηγία 2000/26, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2005/14, σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων. Η εν λόγω Οδηγία (άρθρο 3) προβλέπει ότι πρέπει να παρέχεται στο θύμα το δικαίωμα να ασκεί ευθεία αγωγή κατά του ασφαλιστή σε περιπτώσεις αυτοκινητιστικών ατυχημάτων. Μάλιστα, η αιτιολογική σκέψη 16 α της Οδηγίας αναφέρεται ρητά στο δικαίωμα του ζημιωθέντος να ασκήσει αγωγή κατά του ασφαλιστή ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου, όπου ο πρώτος έχει την κατοικία του. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο χαρακτηρισμός της αγωγής κατά το εθνικό δίκαιο ως αγωγής εξ αδικοπραξίας δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή του κανόνα του *forum actoris* του

⁸² *Ibid*, σκ.24

⁸³ ΔΕΚ Group Josi C-412/98, ΔΕΚ Société financière et industrielle du Peloux C-112/03, ΔΕΚ GIE Réunion européenne C-77/04

⁸⁴ ΔΕΚ FBTO C-463/06, σκ. 28

ζημιωθέντα, με δεδομένο μάλιστα ότι το Τμήμα 3 του Κεφαλαίου 2 του Κανονισμού αφορά εν γένει τις υποθέσεις ασφαλίσεων και διαφέρει από το τμήμα, το οποίο ρυθμίζει τη γενική και τις ειδικότερες δικαιοδοτικές βάσεις ως προς τις διαφορές εκ συμβάσεως και τις διαφορές εξ αδικοπραξίας⁸⁵. Τα ανωτέρω επιχειρήματα στηρίζουν κατά το Δικαστήριο το *forum actoris* του ζημιωθέντος, μέσω της συνδυαστικής ερμηνείας των άρθρων 9 παρ.1 β' και 11 παρ.2. Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων ακολουθεί έκτοτε τη συγκεκριμένη ερμηνεία⁸⁶. Ωστόσο, η θεωρία παραμένει επιφυλακτική⁸⁷.

Συγκεκριμένα, κριτική ασκείται επί τη βάσει του ότι ο ζημιωθείς δεν χρήζει δικονομικής προστασίας δεδομένου του ότι δεν έρχεται σε συναλλακτική επαφή με τον ασφαλιστή, ώστε η διαπραγματευτική ανισότητα που τους χαρακτηρίζει να δικαιολογεί την ανάγκη αυξημένης προστασίας. Το εν λόγω πρόσωπο δεν προσχώρησε ποτέ σε κάποια σύμβαση με προδιατυπωμένους όρους, οι οποίοι δεν έτυχαν ατομικής διαπραγμάτευσης, όπως χαρακτηριστικά επαναλαμβάνει η συνήθης νομολογία του ΔΕΚ. Πάντως, επισημαίνουμε ότι τόσο ο ασφαλισμένος όσο και ο δικαιούχος του ασφαρίσματος σε συμβάσεις ασφαλίσεως για ξένο λογαριασμό ενδέχεται παρομοίως να μην έρχονται σε συναλλακτική επαφή με τον ασφαλιστή και παρ' όλα αυτά η παρεχόμενη δικονομική προστασία σε αυτούς να είναι αναγκαία, προκειμένου για την εξασφάλιση του δικαιώματός τους στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Επομένως, μόνο το ζήτημα της μειωμένης συναλλακτικής επαφής δεν μπορεί να αποκρούσει ικανώς το εδώ θεμελιωμένο *forum actoris*.

Σημαντικότερο είναι ότι βάσει της ανάλυσης που έλαβε χώρα στο πρώτο μέρος της εργασίας η παροχή δικονομικής προστασίας με την καθίδρυση ευνοϊκών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας προς διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας υφίσταται σε ένα επίπεδο εφ' όσον υπάρχει ασθενές μέρος. Σε ένα δεύτερο επίπεδο η ως άνω προστασία πρέπει να είναι αναγκαία και πρόσφορη. Η παροχή δικονομικής προστασίας επί τη βάσει του θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ίσως ορθότερα δεν θα έπρεπε να λαμβάνει χώρα σε περιπτώσεις όπου ο ζημιωθείς στρέφεται απ' ευθείας κατά του ασφαλιστή του ζημιώσαντος. Αναφορικά με την

⁸⁵ *Ibid*, σκ. 30

⁸⁶ Ενδεικτικά η ΑΠ 2163/2009 ΕΠολδ 2010 σελ. 68 επ. με παρατηρήσεις Δεληκωστόπουλου, η οποία αναιρεί την εφετειακή απόφαση η οποία δεν ανεγνώρισε *forum actoris* στο ζημιωθέντα και κάτοικο Ελλάδας. Ως εκ τούτου στοιχειοθετήθηκε ο λόγος 14 του άρθρου 559 ΚΠολδ. Μεταγενέστερες αποφάσεις του ΑΠ, ακολουθούν την ίδια γραμμή: ΑΠ 599/2010, Νομικό Βήμα 2010, σελ. 2064, ΑΠ 640/2010 Ελληνική Δικαιοσύνη 2012, σελ.400 επ., με παρατηρήσεις Δεληκωστόπουλου, ΑΠ 487/2011 ΕΠολδ 2011, σελ.468 επ., με παρατηρήσεις Γιαννόπουλου, ΑΠ 37/2012 Ελληνική Δικαιοσύνη 2013 σελ. 710 επ.

⁸⁷ Βλ. *H.Gaudemet-Tallon, ibidem*, σελ. 280, προβάλλοντας ως επιχείρημα την προβλεψιμότητα των λύσεων. Επίσης, βλ. *H.Heiss, ibidem*, σελ. 280

προκείμενη περίπτωση, ο ζημιωθείς δεν αποτελεί ασθενές μέρος χρήζον προστασίας, συναφώς ούτε αναγκαίο είναι να παρασχεθεί σε αυτόν το *forum actoris*, το οποίο μόνον εξαιρετικά προβλέπεται. Σε αντίθεση με τον ασφαλισμένο ή το δικαιούχο του ασφαλίματος, ο ζημιωθείς δεν αντλεί τα δικαιώματά του εκ της συμβάσεως ασφαλίσεως, ώστε να θεωρείται εξ αυτού και μόνο του λόγου ασθενές μέρος, ελλείπον νομικής και οικονομικής ισχύος.

Περαιτέρω και συναφώς τίποτα δεν διακρίνει το ζημιωθέντα της εξεταζόμενης περίπτωσης από οποιονδήποτε άλλο ζημιωθέντα εξ αδικοπραξίας. Σε υποθέσεις αξιώσεων εξ αδικοπραξίας, το δικαιοδοτικό θεμέλιο της δικονομικής εγγύτητας είναι το πλέον κατάλληλο να αποτελέσει τη *ratio* των συναφών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, όπως πράγματι αποτυπώνεται και στον Κανονισμό με την καθιέρωση του *forum delicti*. Έτσι, σε περίπτωση όπου ο ζημιωθείς υπέστη τη ζημία σε άλλο κράτος-μέλος από αυτό της κατοικίας του, οι αποδείξεις κατά κύριο λόγο θα ευρίσκονται στο εν λόγω *forum*. Αποτέλεσμα αυτού είναι τυχόν θεμελίωση του δικαιώματος του ζημιωθέντα στις δικαιοδοτικές βάσεις αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη να είναι μη αναγκαία.

Επιπλέον, στο ίδιο πλαίσιο υποστηρίχθηκε ότι, εάν ο ενωσιακός νομοθέτης επιθυμούσε πράγματι τη συμπερίληψη του εν λόγω προσώπου υπό την προστατευτική σκέπη του άρθρου 9 παρ.1 β', θα το έπραττε ρητώς κατά τη σύνταξη του Κανονισμού 44/2001. Το γεγονός δε ότι παρέλειψε εκ νέου να προβεί στην ανωτέρω ενέργεια κατά τη σύνταξη του Κανονισμού 1215/2012 και παρά την επέκταση του *forum actoris* στον ασφαλισμένο και στο δικαιούχο του ασφαλίματος μόνο αρνητικά μπορεί να αποτιμηθεί, ενόψει της διχογνωμίας στη θεωρία.

Επιπλέον, η Οδηγία περί ευθύνης εξ αυτοκινητιστικών ατυχημάτων, αφορά μόνο την υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης των οδηγών οχημάτων. Αντιθέτως, το άρθρο 11 παρ. 2 (νυν 13 παρ.2) του Κανονισμού 44/2001, αναφέρεται γενικώς σε ασφαλίσεις αστικής ευθύνης και εφ' όσον πράγματι μία ευθεία αγωγή προβλέπεται από το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του κρίνοντος δικαστή. Περαιτέρω, η επίκληση σε Οδηγίες στο επίπεδο ερμηνείας των Κανονισμών περί δικονομικού διεθνούς δικαίου μάλλον με φειδώ θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται από το δικαστήριο, δεδομένου ότι οι αναφερόμενες ή μη στον Κανονισμό πράξεις δευτερογενούς δικαίου ενδέχεται να αποτελούν περισσότερο πρόσκομμα στη συνεπή ερμηνεία του Κανονισμού παρά επιβοηθητικό στοιχείο ερμηνείας αυτού. Το εν λόγω στοιχείο καταγράφεται από τη θεωρία⁸⁸, η οποία επικρίνει την

⁸⁸ H. Gaudemet-Tallon, *ibidem*, σελ. 286, Βλ. επίσης M.Fallon/P.Kinsch/C.Kohler, Building European Private International Law, Intersentia σελ. 86, όπου προτείνεται ειδικότερα η αναφορά στο προοίμιο των δευτερογενών πράξεων της Ε.Ε της σχέσεως αυτών με τις Συμβάσεις και τους Κανονισμούς σχετικούς με την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας και το εφαρμοστέο δίκαιο σε συμβατικές ενοχές.

εισαγωγή δευτερογενών πράξεων της Ε.Ε, άσχετων με τη διεθνή δικαιοδοσία αλλά με επιρροή επί της ρύθμιση αυτής, χωρίς να έχει εξεταστεί επαρκώς η αλληλεπίδραση μεταξύ των πράξεων αυτών και των εν γένει Κανονισμών περί διεθνούς δικαιοδοσίας. Η εν λόγω πρακτική ενδέχεται να αυξάνει τον κίνδυνο ασυνέπειας στην εφαρμογή του δικαίου.

Επιπλέον, εάν ακολουθήσει κανείς τα πορίσματα του Δικαστηρίου, το εφαρμοστέο δίκαιο, δηλαδή είτε η *lex loci damni* είτε η *lex contractus*, θα αποτελούν πιθανότατα αλλοδαπά ως προς το *forum* δίκαια, με αποτέλεσμα τη δυσχέραση της δίκης και την αύξηση του κόστους αυτής, εις βάρος τελικά του ζημιωθέντος. Σημειωτέον δε ότι ο ζημιωθείς προστατεύεται ικανοποιητικά με τη διάζευξη ως προς τη ρύθμιση του εφαρμοστέου δικαίου, το οποίο διέπει την ευθεία αγωγή (άρθρο 18 Κανονισμού Ρώμη II). Έτσι, βάσει του άρθρου 14 του Κανονισμού Ρώμη II, ο ζημιωθείς και ο αστικός υπεύθυνος ζημιώσας είναι δυνατόν να υπαγάγουν την εξωσυμβατική ευθύνη, υπό το δίκαιο το οποίο αυτοί επιθυμούν, βάσει συμφωνίας. Δεν είναι καθόλου απίθανο να επιλέξουν ένα δίκαιο, το οποίο προβλέπει την ευθεία αγωγή του ζημιωθέντα κατά του ασφαλιστή⁸⁹. Το ελληνικό δίκαιο, βάσει του άρθρου 10 παρ. 1 του νόμου 489/1976, προβλέπει την ευθεία αγωγή του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή σε περίπτωση αυτοκινητιστικών ατυχημάτων, επί τη νομική βάση της ασφαλιστικής σύμβασης και έως του ασφαλιστικού ποσού αυτής.

Σημειωτέον ότι η απόφαση *FBTO* συμπεριλαμβάνει ρητώς στην έννοια του ζημιωθέντα, τόσο τον αμέσως ζημιωθέντα (θύμα) όσο και των εμμέσως ζημιωθέντα⁹⁰, ενόψει και των αποκλίσεων στην απόδοση του Κανονισμού στις διαφορετικές γλώσσες. Το ζήτημα θα μας απασχολήσει αναλυτικά κατωτέρω.

Από τα ανωτέρω παρατηρείται πρώτα απ' όλα μία αδυναμία συντονισμού του ενωσιακού νομοθέτη. Ο τελευταίος θα μπορούσε εύκολα να επιλύσει τις ανωτέρω ερμηνευτικές διαμάχες, με μία ρητή πρόβλεψη του ζημιωθέντος, ανάμεσα στα πρόσωπα, τα οποία απολαμβάνουν το *forum actoris*. Επιπλέον, η πρακτική του ενωσιακού νομοθέτη να μεταβάλλει την ερμηνεία του Κανονισμού και να καθιερώνει μέσω μίας νεοεισελθούσας πράξης του δευτερογενούς δικαίου, άσχετης με τη ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας μεταξύ των κρατών-μελών, την ευνοϊκή αυτή για τα συμφέροντα του ζημιωθέντα βάση δικαιοδοσίας δεν εμφανίζεται συνεπής με τα αξιώματα της ασφάλειας του δικαίου και της συνέπειας των λύσεων. Η θέση νέων αιτιολογικών σκέψεων σε νέες ή τροποποιημένες

⁸⁹ Ο κ. *Vassilakakis* (*E. Vassilakakis International Jurisdiction in Insurance Matters under Regulation Brussels I*, Τιμητικός Τόμος Σπ. Βρέλλη 2014,σελ.1088) κάνει λόγο για μία περίπτωση στην οποία ενδεχόμενος μπορεί να υπάρξει *fraus legis*.

⁹⁰ ΔΕΚ *FBTO* C-463/06, σκ.26

Οδηγίες δεν ενδείκνυται ως τρόπος μεταβολής της ερμηνείας του Κανονισμού, από τη στιγμή μάλιστα που τέτοια μεταβολή δεν επήλθε σε καμία από τις πρόσφατες αναθεωρήσεις του Κανονισμού.

γ. Η δωσιδικία του υποκαταστήματος του ασφαλιστή (7 παρ. 5 και 11 παρ.2)

Όπως προελέχθη, η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 5, περί της δωσιδικίας του υποκαταστήματος εφαρμόζεται και στο σχετικό με τις ασφαλίσεις Τμήμα του Κανονισμού. Ωστόσο, εν προκειμένω, τυγχάνει εφαρμογής και το άρθρο 11 παρ. 2 σύμφωνα με το οποίο, ο ασφαλιστής με κατοικία εκτός Ε.Ε θεωρείται ότι έχει κατοικία εντός κράτους-μέλους, σε περίπτωση που διαθέτει υποκατάστημα, πρακτορείο ή οποιαδήποτε άλλη εγκατάσταση σε αυτό το κράτος-μέλος και για διαφορές που προκύπτουν από την εκμετάλλευση αυτών. Η εν λόγω διάταξη εισήχθη κατά την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου στη Σύμβαση των Βρυξελλών το 1978 και έχει ως στόχο τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων του κράτους αυτού, έναντι ανταγωνιστών με κατοικία εκτός Ε.Ε. Στο βαθμό πάντως που ακολουθηθεί η οικονομική ανάλυση του δικαίου, η εν λόγω πρόβλεψη δεν συνάδει με την ουσιαστική προστασία του ασθενούς μέρους, δεδομένου ότι μία τέτοια ρύθμιση μειώνει την ανταγωνιστικότητα των εξω-ενωσιακών ασφαλιστικών προϊόντων, εις βάρος των ληπτών της ασφάλισης, οι οποίοι έχουν κάθε λόγο να επιθυμούν έναν υγιή ανταγωνισμό των ασφαλιστικών εταιρειών, ώστε να επιτυγχάνεται μείωση των ασφαλίσεων. Αντιθέτως, η δικονομική προστασία του ασθενούς μέρους επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό με αυτήν τη ρύθμιση.

Η έννοια του υποκαταστήματος, πρακτορείου ή άλλης εγκατάστασης λαμβάνει ιδιαίτερη σημασία υπό το εν λόγω πλαίσιο, δεδομένης της Οδηγίας 2002/92/ΕΚ για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση, η οποία ενσωματώθηκε με το π.δ 190/06 και η οποία έχει στόχο την προστασία του ασφαλισμένου. Η Σύμβαση των Βρυξελλών, πριν την τροποποίηση του 1978, προέβλεπε τη δυνατότητα να εναχθεί ο ασφαλιστής ενώπιον του δικαστηρίου του Συμβαλλόμενου Κράτους, όπου ο διαμεσολαβών ασφαλιστικός πράκτορας είχε την κατοικία του (8 παρ. 2). Η κατάστρωση του κειμένου επέτρεπε και τη συμπερίληψη ενός ανεξάρτητου μεσίτη στην έννοια του ασφαλιστικού πράκτορα. Ωστόσο, με την κατάργηση αυτής της διάταξης γίνεται πλέον δεκτό ότι το ανωτέρω πρόσωπο, ο ανεξάρτητος μεσίτης, δεν μπορεί να περιληφθεί στην έννοια του υποκαταστήματος, πρακτορείου ή άλλης συναφούς εγκατάστασης⁹¹. Το κώλυμα θα ευρίσκεται στο γεγονός ότι αυτού του είδους ο μεσίτης

⁹¹ H.Heiss , *ibidem*, σελ. 281,282. Βλ. επίσης ΕφΠειρ 546/2006 σε ΔΕΕ 2007 σελ. 338, επί τη βάσει του Κανονισμού 44/2001. Η διεθνής δικαιοδοσία δεν καθιερύεται μεταξύ άλλων γιατί η εναγόμενη είναι απλώς μεσίτρια ασφαλίσεων

δεν θα συνιστά την επιχειρηματική προέκταση μίας ασφαλιστικής επιχείρησης κατά το γενικό ορισμό του υποκαταστήματος ή της άλλης συναφής εγκατάστασης. Αντιθέτως, στον εν λόγω ορισμό πιθανότατα θα εμπίπτουν οι έννοιες του ασφαλιστικού πράκτορα και του ψευδο-μεσίτη. Ο πρώτος προωθεί και συνάπτει ασφαλιστικές συμβάσεις στο όνομα και για λογαριασμό της ασφαλιστικής επιχείρησης. Ο δεύτερος ενώ παρουσιάζεται ως ανεξάρτητος, παραμένει στην ουσία δεσμευμένος με μία η περισσότερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις, ώστε να επηρεάζεται η πλήρης ελευθερία επιλογής ασφαλιστικής επιχείρησης από το λήπτη.

δ. Η δωσιδικία του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος (άρθρο 12)

Επιπλέον, ο ασφαλιστής είναι δυνατόν να εναχθεί ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου, όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός σε περίπτωση ασφάλισης αστικής ευθύνης ή σε περίπτωση ασφάλισης ακινήτων ή ακόμα και σε περίπτωση όπου η ασφάλιση αφορά ταυτόχρονα ακίνητα και κινητά, εφ' όσον καλύπτονται από το ίδιο ασφαλιστήριο και η προσβολή αφορά την ίδια αιτία. Η εν λόγω δικαιοδοτική βάση λαμβάνει υπ' όψιν επιπλέον ως *ratio* (πέρα δηλαδή από το δικαίωμα αποτελεσματικής προστασίας ως θεμελίου διεθνούς δικαιοδοσίας) στοιχεία από το τη δικονομική εγγύτητα ως θεμελίου διεθνούς δικαιοδοσίας. Τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός θα είναι είτε αυτός, όπου έλαβε χώρα το ζημιογόνο γεγονός, είτε αυτός της επέλευσης της ζημίας κατά τη νομολογιακή ερμηνεία του άρθρου 7 παρ. 2⁹². Εν προκειμένω υποστηρίζεται βέβαια ότι στις υποθέσεις ασφαλίσεων βαρύνων τόπος θα είναι αυτός στον οποίο επήλθε η ζημία⁹³. Ειδικά για τα ακίνητα, ορθότερο φαίνεται να ακολουθηθεί συσταλτική ερμηνεία⁹⁴ και να λαμβάνεται υπ' όψιν κυρίως ο τόπος επέλευσης της ζημίας, ώστε αφ' ενός να επιτυγχάνεται η δικονομική εγγύτητα και αφ' ετέρου να υπάρχει σύμπτωση *forum* και *ius*.

ε. Η δωσιδικία σε περίπτωση συνασφάλισης (άρθρο 11 παρ.1 γ')

Σε περίπτωση συνασφάλισης προβλέπεται η δυνατότητα εναγωγής των συνασφαλιστών σε ένα *forum*. Το *forum* αυτό θα είναι το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο έχει εναχθεί ο κύριος ασφαλιστής (ηγέτης συνασφαλιστής κατά τους όρους της διεθνούς ασφαλιστικής αγοράς). Ουσιαστικά με τον τρόπο αυτό επεκτείνεται το *forum rei* του ασφαλιστή, από τη στιγμή που το προστατευόμενο πρόσωπο μπορεί ούτως ή άλλως να ασκήσει και να συνενάγει τους

των Αλλοϋδς.

⁹² Ήδη από τη Νομολογία *Mines de Potasse d'Alsace SA*, (ΔΕΚ 21/76)

⁹³ Βλ. *H. Gaudemet-Tallon* *Compétence et exécution des jugements en Europe* (2010 LGDJ) , σελ.277

⁹⁴ Βλ. *H.Heiss, ibidem*, σελ. 284

συνασφαλιστές στον τόπο της κατοικίας του.

Σε αυτήν την περίπτωση γίνεται λόγος για μία παράγωγη βάση δικαιοδοσίας, ομοιάζουσα με το άρθρο 8 παρ. 1 περί δωσιδικίας της παθητικής ομοδικίας⁹⁵. Εδώ βέβαια η βάση δικαιοδοσίας είναι πολύ ειδικότερη και εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις συνασφάλισης. Είναι λογικό και εξυπηρετεί την οικονομία της δίκης οι αγωγές σε περισσότερους συνασφαλιστές να συνεκδικάζονται, από τη στιγμή που τα εν λόγω πρόσωπα έχουν αναλάβει τον κίνδυνο κατ' ιδανικά μέρη το κάθε ένα και ευθύνονται ως τη συμμετοχή τους. Η Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968, πριν την αναθεώρηση του 1978, προέβλεπε τη δυνατότητα εναγωγής των συνασφαλιστών στα δικαστήρια του Συμβαλλομένου Κράτους, όπου ένας από τους συνασφαλιστές έχει την κατοικία του. Ωστόσο, μία τέτοια πρόβλεψη δεν ευρισκόταν σε αρμονία με τη δωσιδικία της παθητικής ομοδικίας, η οποία προβλεπόταν στο άρθρο 6 παρ. 1. Η τελευταία διάταξη προέβλεπε και συνεχίζει να προβλέπει (8 παρ.1) μία ειδική δωσιδικία και όχι μία γενική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας, όπως αυτή που εισήχθη εν πρώτοις στη Σύμβαση για την περίπτωση συνασφάλισης. Επιπλέον, η αρχική διάταξη περί διεθνούς δικαιοδοσίας επί συνασφάλισης δεν εξασφάλιζε σε μεγάλο βαθμό τη δικονομική εγγύτητα, από τη στιγμή που το επιλεγέν από τον ενάγοντα δικαστήριο μπορούσε να είναι εκείνο του συνασφαλιστή με τη μικρότερη συμμετοχή στον κίνδυνο.

στ. Η δωσιδικία της ανταγωγής (άρθρο 14 παρ.2)

Το άρθρο 14 παρ. 2 ισχύει φυσικά και για το πρόσωπο, το οποίο έχει εναχθεί από τον ασφαλιστή. Σε αυτήν την περίπτωση, η άσκηση της ανταγωγής έναντι του ασφαλιστή θα λάβει χώρα, σύμφωνα με τις διατυπώσεις του άρθρου 8 παρ.3, αν και δεν υπάρχει ρητή αναφορά σε αυτό. Πρόκειται εκ νέου για μία παράγωγη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας⁹⁶.

ζ. Η προσεπίκληση του ασφαλιστή ως δικονομικού εγγυητή (άρθρο 13 παρ.1)

Σε περίπτωση αγωγής του ζημιωθέντος κατά του ασφαλισμένου, ο τελευταίος μπορεί να προσεπικαλέσει τον ασφαλιστή, εφόσον αυτό επιτρέπεται από το δίκαιο του επιληφθέντος δικαστηρίου. Το ελληνικό δικονομικό δίκαιο προβλέπει την προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή στο άρθρο 88 Κπολδ. Είναι λοιπόν δυνατόν βάσει του Κανονισμού, ακόμα και εάν ο ασφαλιστής και ο ασφαλισμένος κατοικούν στο ίδιο κράτος-μέλος, ο ασφαλιστής να εναχθεί

⁹⁵ Βλ. *H. Gaudemet-Tallon, ibidem, σελ.278*

⁹⁶ Βλ. *H. Gaudemet-Tallon, ibidem, σελ.278*

ενώπιον του δικαστηρίου άλλου κράτους-μέλους, όπως αυτό του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος, όπου ο ζημιωθείς ενήγαγε τον ασφαλισμένο-ζημιώσαντα. Η συγκεκριμένη διάταξη ομοιάζει με αυτήν του άρθρου 8 παρ.2, περί προσεπίκλησης του δικονομικού εγγυητή εν γένει και αποτελεί στην ουσία ειδικότερη εκδήλωση και αναδιατύπωση αυτής στο πεδίο των ασφαλίσεων.

ii. Οι δικαιοδοτικές βάσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Ήδη έγινε αναφορά στη σπανιότητα των περιπτώσεων καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας επί τη βάσει των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σε περιπτώσεις, όπου ο ασφαλιστής κατέχει τη θέση του εναγομένου και τις αιτίες αυτής της διαμορφούμενης κατάστασης.

Στο παρελθόν και υπό το κράτος του ν.δ 400/1970 περί εποπτείας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων υφίστατο μόνο ειδική πρόβλεψη στο άρθρο 23 παρ. 2 αυτού περί δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων επί ασφαλιστικών επιχειρήσεων με εγκατάσταση εκτός ΕΟΧ και πρακτορείο ή υποκατάστημα στην Ελλάδα. Το εν λόγω νομοθετικό διάταγμα καταργήθηκε ήδη με το νόμο 4364/2016, ο οποίος ενσωματώνει την Οδηγία Φερεγγυότητα II.

Πάντως δεν αποκλείεται εναγωγή αλλοδαπού ασφαλιστή στην Ελλάδα από τον ασφαλισμένο με αίτημα την καταβολή ασφαλίματος (κύρια υποχρέωση του ασφαλιστή από την ασφαλιστική σύμβαση), σε περίπτωση επέλευσης της ασφαλιστικής περίπτωσης. Τα άρθρα 33⁹⁷ και 40 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας θα μπορούσαν να καθιδρύσουν τη διεθνή δικαιοδοσία του ελληνικού *forum* σε αυτήν την περίπτωση, εφ' όσον συντρέχουν οι όροι αυτών.

Ένα ειδικότερο ζήτημα παρουσιάζει εντονότερο ενδιαφέρον. Αυτό είναι η καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας σε διαφορές όπου ο ενάγων ζημιωθείς στρέφεται απ' ευθείας κατά του ασφαλιστή του ζημιώσαντος και η συναφής θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων επί του άρθρου 33 Κπολδ (δωσιδικία της δικαιοπραξίας) σε περιπτώσεις αυτοκινητιστικών ατυχημάτων. Όπως θα εξηγηθεί η πρακτική αυτή και ερμηνεία των ελληνικών δικαστηρίων οδηγεί στην καθιέρωση ενός ιδιότυπου *forum actoris*, το οποίο μάλιστα θα παραβλέπει κατά συνήθεια τον βασικό όρο της Συμβάσεως των Βρυξελλών ή των διαδόχων Κανονισμών περί εναγωγής των προσώπων με κατοικία εντός των Συμβαλλομένων Κρατών ή των κρατών-μελών αντίστοιχα μόνο επί τη βάσει των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας των εν λόγω νομοθετημάτων. Άλλοτε πάλι, η

⁹⁷ Βλ. τη διαφορά από καταβολή ασφαλίματος πριν την ισχύ της Σύμβασης των Βρυξελλών στην Ελλάδα, η κρίση περί της διεθνούς δικαιοδοσίας της οποίας κρίθηκε επί τη βάσει του άρθρου 33 Κπολδ, ΕφΠειρ 1033/88 σε Επιθεώρηση

ελληνική νομολογία σωρεύει αδιακρίτως τις δικαιοδοτικές βάσεις του εκάστοτε υπερνομοθετικού κειμένου και συνάμα τις δικαιοδοτικές βάσεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας προκειμένου να συναγάγει κρίση περί της καθίδρυσης της διεθνούς δικαιοδοσίας στις περι ου ο λόγος διαφορές, με αποτέλεσμα την παραβίαση εκ νέου του ανωτέρω βασικού κανόνα των υπερνομοθετικών κειμένων περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας. Βέβαια αυτή η σώρευση αποτελεί γενικό χαρακτηριστικό της ελληνικής νομολογίας ιδιαίτερα κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, τέτοιου δε είδους ζητήματα δεν δύναται να αναλυθούν εκτενώς επί της παρούσης.

Σημαντικότερο είναι ότι τα ελληνικά δικαστήρια δέχονταν πριν την καθιέρωση του *forum actoris* του ζημιωθέντος από το ΔΕΚ, τη δυνατότητα του ζημιωθέντος, αναφορικά με διαφορές εξ αυτοκινητιστικών ατυχημάτων στην αλλοδαπή, να εναγάγει απ' ευθείας τον αλλοδαπό ασφαλιστή του επίσης αλλοδαπού ζημιώσαντος επί τη βάσει του άρθρου 33 Κπολδ, δεχόμενα την κατάρτιση σύμβασης αναδοχής χρέους μεταξύ ζημιωθέντος και ασφαλιστή. Η σύμβαση αυτή καταρτιζόταν σύμφωνα με τη νομολογία με την κατοχή από το ζημιώσαντα δελτίου διεθνούς ασφάλισης (πράσινης κάρτας), η οποία εξεδίδετο από τον εναγόμενο ασφαλιστή και αποτελούσε πρόταση για σύναψη σύμβασης σωρευτικής αναδοχής χρέους με το μέλλοντα ζημιωθέντα. Η βούληση αποδοχής της πρότασης αυτής εξεφράζετο με την άσκηση αγωγής από το ζημιωθέντα στην Ελλάδα, η οποία αποτελούσε κατ' αυτόν τον τρόπο τον τόπο κατάρτισης της δικαιοπραξίας και συνεπώς καθιερώνετο διεθνής δικαιοδοσία των ημεδαπών δικαστηρίων μέσω ενός ιδιότυπου *forum actoris*. Η θεμελίωση αυτή των ελληνικών δικαστηρίων είναι κατά πάσα πιθανότητα λαθεμένη κατά το μέρος που δεν εφαρμόζεται κάποια Διεθνής Σύμβαση ή κάποιος Κανονισμός περί καθίδρυσης διεθνούς δικαιοδοσίας⁹⁸, στο βαθμό που ο εναγόμενος ασφαλιστής δεν έχει έδρα σε Συμβαλλόμενο Κράτος ή κράτος-μέλος.

Ενδέχεται επίσης η ως άνω ερμηνεία των ελληνικών δικαστηρίων να μην είναι ορθή κατά την άποψη του γράφοντος, στο βαθμό που η αξίωση του ζημιωθέντος προς αποζημίωση, γενεσιουργό λόγο έχει στην πραγματικότητα όχι τη σύμβαση αναδοχής χρέους αλλά τον ίδιο το νόμο, το άρθρο 10 δηλαδή του νόμου 489/76, το οποίο προβλέπει την ευθεία αξίωση του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή⁹⁹. Οι λόγοι στους οποίους θεμελιώνεται αυτό το ιδιότυπο *forum actoris* είναι καθαρά επί

Εμπορικού Δικαίου σελ.651, Τόμος 39

⁹⁸ Βλ. παρ' όλα αυτά την εφαρμογή των διατάξεων του Κπολδ σχετικά με τις περι ου ο λόγος διαφορές, με εναγόμενους ασφαλιστές εδρεύοντες στο Ηνωμένο Βασίλειο και μάλιστα μετά την ισχύ της Σύμβασης των Βρυξελλών στην εν λόγω χώρα: ΕφΘεσ 656/1999, Αρμενόπουλος 2000, ΕφΑθ 7455/1993 Ελληνική Δικαιοσύνη. Βλ. επίσης σε κατ' αντικείμενο ίδια διαφορά, την κρίση επί της διεθνούς δικαιοδοσίας επιχειρούμενη απ' ενός επί τη βάσει του άρθρου 5 παρ. 3 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, απ' ετέρου επί του άρθρου 33 Κπολδ για εναγόμενο ασφαλιστή με έδρα τη Γερμανία: ΜονΠρΑθ 2327/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Επίσης παρομοίως: ΕφΠατρ 291/2005 Αχαϊκή Νομολογία 2006 σελ. 699

⁹⁹ Βλ. συναφώς ΕφΘεσ 1951/1988, Αρμενόπουλος 1988 σελ. 1217

της προστασίας του ενάγοντα-κατοίκου της Ελλάδας, τέτοια προστασία δε του ζημιωθέντος κατά τη γνώμη μας δεν δικαιολογείται, όπως ήδη εξετάθη κατά την ανάλυση της απόφασης *FBTO*. Έτι περαιτέρω δεν δικαιολογείται όταν το παρουσιαζόμενο *forum actoris* δεν έχει νομικό έρεισμα.

Μεταγενέστερες πάντως αποφάσεις του Αρείου Πάγου επί τη βάση του Κανονισμού 44/2001 δεν εμπίπτουν συνήθως σε λάθη αφορώντα την εφαρμογή του Κανονισμού ως υπερνομοθετικού κειμένου ούτε προβαίνουν στη σωρευτική θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας στις προκείμενες περιπτώσεις επί δικαιοδοτικών βάσεων εκ του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και παράλληλα επί δικαιοδοτικών βάσεων με υπερνομοθετική ισχύ¹⁰⁰. Παρ' όλα αυτά, η δικαιοδοτική βάση του άρθρου 33 Κπολδ στις εξεταζόμενες περιπτώσεις συνεχίζει ενίοτε να εφαρμόζεται¹⁰¹.

Συμπεράσματα δευτέρου μέρους

Οι προβλεπόμενες από τα υπερνομοθετικά κείμενα βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων ασφαλίσεως σε μεγάλο βαθμό επιτυγχάνουν τη δικονομική προστασία του ασθενούς μέρους. Η κατάστρωσή τους βέβαια δεν συσχετίζεται ρητώς ή από την ερμηνευτική προσέγγιση του ΔΕΚ/ΔΕΕ με το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ως δικαιοδοτικού θεμελίου. Ωστόσο, καθίσταται σαφές ότι η δεσμευτικότητα του υποσυστήματος των δικαιοδοτικών αυτών βάσεων καθιστά επιτακτική τη συναφής θεμελίωσή τους σε ένα δικαιοδοτικό θεμέλιο διάφορο από αυτό της δικονομικής εγγύτητας. Αυτό δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση την αγνόηση του εν λόγω θεμελίου. Αντιθέτως, στοιχεία του δικαιοδοτικού θεμελίου της δικονομικής εγγύτητας, λαμβάνονται υπ' όψιν σε σημαντικό βαθμό στις περιπτώσεις της δωσιδικίας του ζημιογόνου γεγονότος σε υποθέσεις ασφάλισης αστικής ευθύνης ή ασφάλισης ακινήτων.

Παράλληλως, ζητήματα που άπτονται του θεμελιώδους αξιώματος της δικαστικής λειτουργίας και ειδικότερα της οικονομίας της δίκης και της αποφυγής εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων λαμβάνονται επίσης υπ' όψιν, αναφορικά ιδιαίτερα με τη δωσιδικία της ανταγωγής, της προσεπίκλησης του ασφαλιστή εκ του ασφαλισμένου και τη δωσιδικία σε περίπτωση συνασφάλισης, η οποία αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση της δωσιδικίας της παθητικής ομοδικίας. Οι εν λόγω δωσιδικίες υπακούουν στην τήρηση του θεμελιώδους αξιώματος της δικαστικής λειτουργίας, το οποίο διατρέχει τη δικονομία και είναι αδύνατον να αγνοηθεί ακόμη και επί

¹⁰⁰ Ορθή η ΑΠ 379/2013 ΕΕμπΔ 2013, σελ. 891 και η ΑΠ 37/2012, οι οποίες και ακολουθούν τη νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με την απονομή *forum actoris* στο ζημιωθέντα. Αντιθέτως ενδεικτική της εδώ προβαλλόμενης σύγχυσης η ΑΠ 419/2014 ΕπολΔ 2014 σελ. 523 και η ΕφΑθ 683/2013 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

¹⁰¹ ΑΠ 419/2014 ΕπολΔ 2014 σελ. 523 και η ΕφΑθ 683/2013 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

δικαιοδοτικών βάσεων θεμελιωμένων επί του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Σε ένα ειδικότερο επίπεδο, η ιστορική εξέλιξη και η επέκταση του εύρους της παρεχόμενης προστασίας κατέστη εμφανής ιδιαίτερα με τη συμπερίληψη του ζημιωθέντος στα ασθενή μέρη χρίζοντα προστασίας και τη συναφή επέκταση του προνομίου του *forum actoris* σε αυτό το πρόσωπο, σε περίπτωση ενάσκησης ευθείας αγωγής κατά του ασφαλιστή του ζημιώσαντος. Αυτή η επιλογή μπορεί να καθιστά αποτελεσματικές διατάξεις παραγωγού δικαίου σχετικές με την πρόβλεψη ευθείας αγωγής για το ζημιωθέντα σε περίπτωση αυτοκινητιστικών ατυχημάτων. Ωστόσο, αυτός ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι εξαιρετικώς αβέβαιος σε επίπεδο δικονομικού διεθνούς δικαίου.

Αφ' ενός συνέπεια και δικαιοσύνη, δεν επιτυγχάνεται στο βαθμό στον οποίο ο ζημιωθείς περιλαμβάνεται στα ασθενή μέρη, χρίζοντα προστασίας, εφ' όσον, όπως απεδείχθη, δεν υφίσταται καμία ανάγκη προστασίας αυτού. Αφ' ετέρου η περίληψη στο γράμμα των νομοθετικών κειμένων συναφών με τη διεθνή δικαιοδοσία διατάξεων του παραγωγού δικαίου ή η λήψη υπ' όψιν στο αιτιολογικό της απόφασης του ΔΕΚ/ΔΕΕ πράξεων του δευτερογενούς δικαίου της Ε.Ε μάλλον θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με δυσπιστία, δεδομένου ότι οι ουσιαστικές επιδιώξεις των εν λόγω κανόνων είναι αδιάφορες σε επίπεδο δικονομικού διεθνούς δικαίου και ερμηνείας των νομοθετημάτων περί ρύθμισης της διεθνούς δικαιοδοσίας. Έτσι, οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας δεν μπορούν να αποτελούν το μέσο για την επίτευξη της πρακτικής αποτελεσματικότητας των διατάξεων παραγωγού δικαίου.

Τέλος, η δυσαναλογία μεταξύ των υπερνομοθετικών δικαιοδοτικών βάσεων και αυτών του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας είναι εμφανής ως προς την παροχή δικονομικής προστασίας στο ασθενές μέρος, σε βαθμό ώστε να προωθείται μία δυσανάλογη άνιση μεταχείριση του ίδιου φαινομένου μεταξύ κατοικούντων εντός Ε.Ε και εκτός αυτής. Το θεμιτό *de lege ferenda* αυτής της άνισης μεταχείρισης εξαρτάται από τη στάση που θα λάβει κανείς ως προς την προβαλλόμενη θεωρία περί αυτοπεριορισμού του Κράτους κατά την κατάστροψη των δικαιοδοτικών του βάσεων.

III. Οριοθέτηση της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας

A. Η συστολή του πεδίου εφαρμογής των προστατευτικών διατάξεων

i. Οι επαγγελματίες της ασφάλισης ως αντίδικοι

α. Η αντασφαλιστική σύμβαση

Σημαντική είναι η νομολογία του ΔΕΚ επί συμβάσεων αντασφάλισεως. Η απόφαση *Group Josi*¹⁰² είναι η πρώτη, η οποία άπτεται επί του θέματος και επί τη βάσει της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Προηγουμένως, στην υπόθεση *Overseas Union Insurance Ltd. κατά New Hampshire Insurance Company*, η Επιτροπή¹⁰³ εξέφρασε τη γνώμη ότι είναι δύσκολο να κριθεί ποια είναι η θεμελιώδης διαφορά μεταξύ ασφαλίσεως και αντασφάλισεως που να δικαιολογεί την εξαίρεση της τελευταίας από τις προστατευτικές διατάξεις επί υποθέσεων ασφαλίσεως. Κατά την Επιτροπή μία τέτοια σημαντική εξαίρεση πρέπει να προβλέπεται ρητώς από το γράμμα του νόμου και να μη συνάγεται απλώς ερμηνευτικώς. Ωστόσο, όπως αναλύεται κατωτέρω, οι διαφορές μεταξύ ασφάλισης και αντασφάλισης είναι εμφανείς καθώς στις δεύτερες δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των μερών, ασθενή μέρη τα οποία χρήζουν προστασίας. Επομένως, τέτοιες διαφορές εκφεύγουν ήδη από το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Το Δικαστήριο κατά την εκδίκαση της υπόθεσης δεν εξέφρασε γνώμη επ' αυτού του ζητήματος. Παρ' όλα αυτά, σκόπιμο κρίνεται να εξεταστεί και η παρούσα υπόθεση.

Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, ο πρωτασφαλιστής *New Hampshire Ltd*, εταιρεία που διέπεται από το δίκαιο της ομώνυμης αμερικανικής πολιτείας και είναι εγγεγραμμένη στα μητρώα της Αγγλίας ως *Overseas Company* και στη Γαλλία ως αλλοδαπή εταιρεία, είχε συνάψει σύμβαση αντασφάλισεως με την *OUI*, τη *Deutsche Ruck*, και την *Pine Top*. Η πρώτη αποτελούσε εταιρεία διεπόμενη από το δίκαιο της Σιγκαπούρης και καταχωρημένη ως *Overseas Company* στο αγγλικό μητρώα, ενώ οι επόμενες ήταν εταιρείες αγγλικού δικαίου με έδρα το Λονδίνο. Ο κίνδυνος, ο οποίος μεταφέρθη στους αντασφαλιστές, αφορούσε ασφαλιστική σύμβαση συναφθείσα μεταξύ της *New Hampshire* και γαλλικής εταιρείας σχετικά με δαπάνες επισκευής και αντικατάστασης ηλεκτρικών συσκευών.

Η *New Hampshire* ενήγαγε τη *Deutsche Ruck* και την *Pine Top* ενώπιον του *tribunal de commerce*

¹⁰² ΔΕΚ *Group Josi* C-412/98, 13.7.2000

¹⁰³ Έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση σελ. I-3333

στο Παρίσι για διαφορές σχετικά με καταβολή ποσών από τη σύμβαση αντασφάλισης. Έπειτα, ενήγαγε και την ΟΥΙ ενώπιον των ίδιων δικαστηρίων. Οι αντασφαλιστές προέβαλαν την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας των γαλλικών δικαστηρίων. Εν συνεχεία, ενήγαγαν τον πρωτασφαλιστή ενώπιον του Commercial Court του Queen's Bench Division. Το τελευταίο δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία του, μέχρις ότου το γαλλικό δικαστήριο αποφανθεί επί της δικαιοδοσίας του. Οι αντασφαλιστές άσκησαν έφεση σε αυτήν την απόφαση και το Court of Appeal απέστειλε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΚ. Τα τρία πρώτα αφορούσαν την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 21 σε σχέση με την κατοικία των διαδίκων και το εάν διαθέτουν αυτήν την κατοικία εντός Συμβαλλομένου Κράτους. Το τέταρτο ερώτημα αφορούσε, το εάν οι προστατευτικές διατάξεις του τμήματος περί υποθέσεων ασφαλίσεων έχουν εφαρμογή επί υποθέσεων αντασφάλισης, υπό την προϋπόθεση ότι το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο μπορεί να εξετάσει τη διεθνή δικαιοδοσία του πρώτου. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι το άρθρο 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται χωρίς να χρειάζεται να λαμβάνεται υπ' όψιν η κατοικία των διαδίκων στις δύο δίκες¹⁰⁴. Επιπλέον, εκρίθη ότι με επιφύλαξη της περιπτώσεως, κατά την οποία το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο διαθέτει αποκλειστική δικαιοδοσία προβλεπόμενη από τη Σύμβαση, το άρθρο 21 της Συμβάσεως περί εκκρεμοδικείας έχει την έννοια ότι, όταν αμφισβητείται η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο, το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο έχει μόνο τη δυνατότητα να αναστείλει τη διαδικασία, στην περίπτωση που δεν διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, χωρίς να μπορεί να εξετάσει το ίδιο τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο¹⁰⁵. Ως εκ τούτου παρείλκε η εξέταση του προδικαστικού ερωτήματος περί της αντασφάλισης.

Πολύ πιο σημαντική είναι η απόφαση *Group Josi*¹⁰⁶, η οποία είναι και η πρώτη, η οποία απεφάνθη περί του εξεταζόμενου εδώ κρίσιμου ζητήματος. Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, η UGIC, εταιρεία καναδικού δικαίου ανέθεσε στο μεσίτη της στη Γαλλία Euromera, εταιρεία γαλλικού δικαίου, να φροντίσει τη σύναψη αντασφάλισης για μεταφορά ενός συγκεκριμένου χαρτοφυλακίου κινδύνων. Η Euromera πρότεινε στη Group Josi SA, εταιρεία βελγικού δικαίου, τη συμμετοχή της στη συγκεκριμένη αντασφάλιση, από κοινού με άλλους αντασφαλιστές. Οι άλλοι αντασφαλιστές εν τέλει μείωσαν ή απέσυραν τη συμμετοχή τους στον αναληφθέντα κίνδυνο, κάτι για το οποίο δεν ενημερώθηκε η Group Josi. Η UGIC άσκησε αγωγή στη Group Josi ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων, λόγω μη πληρωμής των οφειλών της, εκ της συμμετοχής της στην αντασφάλιση. Η Group Josi προέβαλε ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας, υποστηρίζοντας

¹⁰⁴ ΔΕΚ *Overseas Union Insurance* C-35/89, 27.06.1991, σκ.18

¹⁰⁵ *Ibid*, σκ.26

ότι διεθνή δικαιοδοσία έχει το Tribunal de commerce de Bruxelles στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα της. Το tribunal de commerce de Nanterre έκρινε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει των εθνικών διατάξεων με το σκεπτικό ότι η UGIC είναι εταιρία καναδικού δικαίου χωρίς εγκατάσταση στην Κοινότητα και ότι η προβληθείσα βάσει της Συμβάσεως ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας δεν μπορεί να ευδοκιμήσει κατά της UGIC. Η Group Josi άσκησε έφεση σε αυτήν την απόφαση, προβάλλοντας ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών έχει εφαρμογή σε αυτήν την περίπτωση, ακόμα και εάν ο ενάγων δεν κατοικεί σε Συμβαλλόμενο Κράτος. Επιπλέον, επικαλέστηκε το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως, υποστηρίζοντας ότι, εφόσον πρόκειται για καταβολή οφειλής από σύμβαση και εφόσον δεν έχει συνομολογηθεί αντίθετος όρος στη σύμβαση αντασφαλίσεως, η υποχρέωση που αποτελεί τη βάση της αγωγής θα πρέπει να εκτελεστεί στην κατοικία του οφειλέτη στις Βρυξέλλες.

Ετέθησαν, βάσει των ανωτέρω, δύο ερωτήματα προς το ΔΕΚ από το cour d'appel de Versailles. Το πρώτο αφορούσε το εάν η Σύμβαση των Βρυξελλών έχει εφαρμογή όχι μόνο στις «ενδοκοινοτικές» διαφορές αλλά και στις «κοινοτικοποιημένες» διαφορές. Με άλλα λόγια, αυτό το οποίο ερωτήθη το δικαστήριο επί της παρούσης περίπτωσης είναι αν εφαρμόζεται η Σύμβαση και οι συναφείς κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας αυτής, σε διαφορά μεταξύ ενάγοντος που κατοικεί σε τρίτη χώρα και εναγομένου που κατοικεί σε συμβαλλόμενο κράτος. Το δεύτερο ερώτημα, αφορούσε το εάν οι προστατευτικές διατάξεις περί των υποθέσεων ασφαλίσεως έχουν εφαρμογή επί αντασφάλισης.

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, το Δικαστήριο υποστηρίζει ότι: *η Σύμβαση καθιερώνει τη θεμελιώδη αρχή της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους στο έδαφος του οποίου ο εναγόμενος κατοικεί ή είναι εγκατεστημένος*¹⁰⁷ και ότι μόνο σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις ο τίτλος II της Συμβάσεως αποδίδει καθοριστική σημασία, για την αναγνώριση διεθνούς δικαιοδοσίας, στο αν η κατοικία του ενάγοντος βρίσκεται σε συμβαλλόμενο κράτος¹⁰⁸. Μία τέτοια εξαιρετική περίπτωση δεν αποτελεί αυτή που άγεται ενώπιόν του¹⁰⁹. Επομένως, η Σύμβαση δεν εμποδίζει την εφαρμογή των περιεχόμενων σ' αυτήν κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε διαφορά μεταξύ ενάγοντος που κατοικεί σε συμβαλλόμενο κράτος και εναγομένου που κατοικεί σε τρίτη χώρα.

Σχετικά με το δεύτερο ερώτημα, το οποίο μας απασχολεί ιδιαίτερα, πρέπει να ειπωθεί ότι το

¹⁰⁶ ΔΕΚ *Group Josi* C-412/98, 13.7.2000

¹⁰⁷ *Ibid*, σκ. 55

¹⁰⁸ *Ibid*, σκ. 47

¹⁰⁹ *Ibid*, σκ. 48

Δικαστήριο σημειώνει εν πρώτοις, ότι η περίπτωση της ανασφάλισης δε σημειώνεται ρητώς στον Κανονισμό, παρά το ότι γίνεται συχνά αναφορά σε λοιπές περιπτώσεις ασφάλισης (ακινήτων, αστικής ευθύνης, συνασφάλιση, θαλάσσια και αεροπορική ασφάλιση)¹¹⁰. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν μπορεί να τεκμαρθεί ότι ένας επαγγελματίας της ιδιωτικής ασφάλισης μπορεί να ευρίσκεται σε καθεστώς αδυναμίας έναντι του αντισυμβαλλομένου του με την ίδια ιδιότητα¹¹¹.

Αυτό ακριβώς κατά τη γνώμη του γράφοντος δεν καθιστά αναγκαία τη δικονομική προστασία, η οποία θεμελιώνεται χάριν του ασθενούς μέρους επί τη βάση του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αντιθέτως, η επιστροφή στο δικαιοδοτικό θεμέλιο της εγγύτητας και το αξίωμα *actor sequitur forum rei* είναι προσφορότερα μέσα καθίδρυσης της διεθνούς δικαιοδοσίας. Συναφώς, το Δικαστήριο στηρίζεται στην εξέταση των γνωστών κριτηρίων, τα οποία θέτει και αναλύθηκαν παραπάνω (νομική εμπειρία, οικονομική ανισομέρεια, προσχώρηση σε μία σύμβαση με προκαθορισμένους όρους). Επιπλέον, το Δικαστήριο στηρίζεται στην έκθεση *Schlosser*, σύμφωνα με την οποία η ανασφαλιστική σύμβαση δεν μπορεί για τους ανωτέρω λόγους να εξομοιωθεί με την ασφαλιστική σύμβαση¹¹². Τέλος, βασίζεται και στη γνωστή ρήση του Δικαστηρίου, βάσει της οποίας οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίοι παρεκκλίνουν από τη γενική αρχή της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο εναγόμενος, δεν μπορούν να οδηγήσουν σε ερμηνεία που βαίνει πέραν των περιπτώσεων που αφορά η Σύμβαση¹¹³.

Αυτό που διευκρινίζεται πάντως από το Δικαστήριο είναι ότι οι προστατευτικές δικαιοδοτικές βάσεις του Τμήματος του Κανονισμού περί των υποθέσεων ασφαλίσεων εξακολουθούν να εφαρμόζονται και επί ανασφαλίσεων, εφ' όσον οι εθνικές διατάξεις του συμβαλλόμενου κράτους, παρέχουν τη δυνατότητα στον αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή, στον ασφαλισμένο ή στον δικαιούχο του ασφαρίσματος να στραφούν άμεσα εναντίον του τυχόν ανασφαλιστή του ασφαλιστή και να επικαλεστούν κατ' αυτού τα δικαιώματά τους βάσει της εν λόγω σύμβασης¹¹⁴.

β. Η αναγωγή ασφαλιστή σε περίπτωση πολλαπλής ασφάλισης

Η αναγωγή του ασφαλιστή επί πολλαπλής ασφάλισης κατά κάποιου άλλου ασφαλιστή δεν εμπίπτει

¹¹⁰ *Ibid*, σκ.ς 62,63

¹¹¹ *Ibid*, σκ. 66

¹¹² Έκθεση *Schlosser*, E E 1986, C 298, σ. 99 και συγκεκριμένα σ. 145

¹¹³ ΔΕΚ *Group Josi* C-412/98, 13.07.2000 σκ. 70

επίσης στο πεδίο εφαρμογής των προστατευτικών βάσεων δικαιοδοσίας¹¹⁵. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μίας τέτοιας περίπτωσης αποτελεί η υπόθεση *GIE réunion européenne*¹¹⁶. Η εν λόγω απόφαση αφορούσε την προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή μεταξύ ασφαλιστών σε περίπτωση πολλαπλής ασφάλισης επί τη βάσει της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Η διαφορά ανέκυψε όταν σημειώθηκαν ζημίες σε χώρο αποθήκευσης νέων αυτοκινήτων, έργο το οποίο είχε αναλάβει η γαλλική εταιρεία SOPTRANS. Η εν λόγω εταιρεία ήταν ασφαλισμένη στις εταιρείες GIE Réunion européenne των εταιριών Axa, διαδόχου της Union des assurances de Paris, Winterthur, διαδόχου της Neuchâteloise, και Le Continent et Assurances mutuelles de France. Όλες οι παραπάνω ασφαλιστικές εταιρείες είχαν την έδρα τους ή του υποκατάστημά τους στη Γαλλία. Παράλληλα, ορισμένα από τα αυτοκίνητα άνηκαν στην General Motors Espagne και ήταν ασφαλισμένα στην ασφαλιστική Zurich, με έδρα την Ισπανία. Εν συνεχεία, η SOPTRANS ενήγαγε τους Γάλλους συνασφαλιστές με τους οποίους συνεβλήθη ενώπιον του tribunal de grande instance de Perpignan, προκειμένου να την αποζημιώσουν για την αγωγή που είχε καταθέσει η General Motors Espagne, εναντίον της. Οι ασφαλιστές προσεπικάλεσαν την Zurich στο εν λόγω γαλλικό δικαστήριο, βάσει του γαλλικού νόμου, ο οποίος προέβλεπε σε περίπτωση πολλαπλής ασφάλισης την αναλογική κατανομή της καταβλητέας στον ασφαλισμένο αποζημίωσης. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απεφάνθη θετικά περί της διεθνούς δικαιοδοσίας του. Ειδικότερα, βασίστηκε στο άρθρο 6 παρ. 2 της Συμβάσεως, περί προσεπίκλησης του δικονομικού εγγυητή εν γένει. Αντίθετα έκρινε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, μετά από άσκηση έφεσης εκ μέρους της Zurich. Το Cour d' appel de Montpellier θεώρησε ότι εν προκειμένω εφαρμόζονται οι προστατευτικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας του τμήματος περί υποθέσεων ασφαλίσεως, βάσει των οποίων η αγωγή του ασφαλιστή μπορεί να ασκηθεί μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλομένου κράτους στο οποίο διατηρεί την κατοικία του ο εναγόμενος. Ως εκ τούτου αρνήθηκε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας.

Οι Γάλλοι συνασφαλιστές άσκησαν αίτηση αναίρεσης και το αναιρετικό δικαστήριο υπέβαλε τα ακόλουθα ερωτήματα: Πρώτον, υπόκειται η προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή μεταξύ ασφαλιστών σε περίπτωση πολλαπλής ασφάλισης, στο Τμήμα 3 περί υποθέσεων ασφαλίσεως ; Δεύτερον, στην ανωτέρω περίπτωση, έχει εφαρμογή το άρθρο 6 παρ.2 της Σύμβασης και εάν ναι αυτή η εφαρμογή εξαρτάται από την απαίτηση δεσμού συνάφειας μεταξύ των διαφόρων αγωγών κατά το άρθρο 22 της Σύμβασης ή τουλάχιστον από την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ των

¹¹⁴ *Ibid*, σκέψη 75, με παράδειγμα τις περιπτώσεις πτωχεύσεως του ασφαλιστή ή θέσεως αυτού υπό εκκαθάριση.

¹¹⁵ Βλ. ενδεικτικώς τη διαφορά πολλαπλής ασφάλισης με ενάγον μέλος των Λλοϋδς και εναγόμενη εγκαταστημένη στην Ελλάδα ασφαλιστική εταιρεία: ΑΠ 596/2013 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπως αναιρεί την απόφαση ΕφΑθ 4267/2011, ΔΕΕ 2012 σελ.52

αγωγών αυτών ;

Το ΔΕΚ ανέλυσε εκ νέου τη ratio των προστατευτικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων ασφαλίσεως. Ωστόσο, τονίστηκε ότι καμία τέτοια προστασία δεν δικαιολογείται όσον αφορά τους επαγγελματίες του τομέα των ασφαλίσεων, αφού σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να τεκμαρθεί ότι κάποιος από τους ασφαλιστές δύναται να ευρίσκεται σε ήσσονα διαπραγματευτική θέση σε σχέση με τον άλλον¹¹⁷. Εξάλλου, τα άρθρα της Συμβάσεως σαφώς αναφέρονται στις αγωγές τις οποίες ασκεί ο αντισυμβαλλόμενος του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος και ο δικαιούχος του ασφαρίσματος (άρθρα 8, 10, 12) καθώς και στις αγωγές που ασκούνται κατά αυτών των προστατευόμενων προσώπων (άρθρο 11)¹¹⁸. Ως εκ τούτου, η προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή μεταξύ ασφαλιστών, που στηρίζεται σε πολλαπλή ασφάλιση, δεν υπόκειται στις διατάξεις του τμήματος 3 του τίτλου II της Συμβάσεως.

Σχετικά με το υποβληθέν δεύτερο ερώτημα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι αγωγές που άσκησαν η Sortrans και οι ασφαλιστές ενώπιον του tribunal de grande instance de Perpignan πρέπει να θεωρηθούν, αντιστοίχως, ως κύρια αγωγή και ως προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή, υπό την έννοια του άρθρου 6, σημείο 2, της Συμβάσεως¹¹⁹. Σε αυτήν τη διαπίστωση, το Δικαστήριο λαμβάνει επικουρικώς υπ' όψιν του την έκθεση *Jenard*, βάσει της οποίας προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή νοείται ως η αγωγή η οποία «ασκείται κατά τρίτου από τον εναγόμενο σε δίκη προκειμένου να αποζημιωθεί για τις συνέπειες αυτής της δίκης»¹²⁰. Η προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 2 (νυν 8 παρ.2) εξακολουθεί να συνίσταται και σε αυτήν την περίπτωση στη μη άσκηση της εν λόγω προσεπικλήσεως με μόνο σκοπό την απομάκρυνση του προσεπικαλούμενου από το δικαστήριο το οποίο θα είχε διεθνή δικαιοδοσία στην περίπτωσή του. Το δικαστήριο αναγνωρίζει την ύπαρξη μιας εσωτερικής σχέσης μεταξύ της αγωγής που ασκείται κατά του ασφαλιστή με σκοπό την αποκατάσταση των συνεπειών ενός γεγονότος καλυπτομένου από αυτόν και της διαδικασίας, μέσω της οποίας ο εν λόγω ασφαλιστής επιδιώκει να υποχρεωθεί να συμβάλει στην αποκατάσταση αυτή ένας άλλος ασφαλιστής, ο οποίος φέρεται να έχει καλύψει το ίδιο γεγονός, τον ίδιο κίνδυνο¹²¹. Ωστόσο, η διακρίβωση του συνδέσμου εναπόκειται σύμφωνα με το Δικαστήριο στον εθνικό δικαστή¹²² κατά την εφαρμογή των εθνικών δικονομικών διατάξεων και

¹¹⁶ ΔΕΚ *GIE Réunion européenne* C-77/04, 26.05.2005

¹¹⁷ *Ibid*, σκ.20

¹¹⁸ *Ibid*, σκ.21

¹¹⁹ *Ibid*, σκ.27

¹²⁰ Έκθεση *Jenard* (ΕΕ 1986, C 298, σ. 29, στη σ. 55), σκ.28 απόφασης

¹²¹ ΔΕΚ *GIE Réunion européenne* C-77/04, 26.05.2005, σκ.31

¹²² *Ibid*, σκ.32

υπό την προϋπόθεση να τηρείται παράλληλα η αρχή της πρακτικής αποτελεσματικότητας των διατάξεων της Συμβάσεως¹²³.

Παρόμοιο προδικαστικό ερώτημα ετέθη το ερώτημα από το φινλανδικό αναιρετικό δικαστήριο στην υπόθεση SOVAG¹²⁴, επί τη βάσει του Κανονισμού 44/2001. Σε αυτήν την περίπτωση, ο Φινλανδός ζημιωθείς αυτοκινητιστικού ατυχήματος στη Γερμανία άσκησε αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων της Φινλανδίας κατά της SOVAG, στην οποία ήταν ασφαλισμένο το όχημα, το οποίο προκάλεσε το ατύχημα. Η SOVAG αποτελούσε ασφαλιστική εταιρεία εδρεύουσα στη Γερμανία. Εν τω μεταξύ, επειδή το εν λόγω ατύχημα θεωρήθηκε εργατικό υπό την έννοια του φινλανδικού νόμου, η IF κατέβαλε, δυνάμει του ως άνω νόμου, αποζημίωση για το ατύχημα αυτό στο ζημιωθέντα. Η IF αποτελούσε ασφαλιστική εταιρεία με έδρα τη Φινλανδία. Ενώσω εκκρεμούσε η αγωγή εκ του ζημιωθέντα κατά της SOVAG, η IF άσκησε αγωγή στο ίδιο δικαστήριο με αίτημα να υποχρεωθεί η SOVAG να της επιστρέψει, βάσει του φινλανδικού νόμου, το ποσό που κατέβαλε ή επρόκειτο να καταβάλει στο ζημιωθέντα, πλέον τόκων. Ζήτησε μάλιστα η IF τη συνεκδίκαση των αγωγών. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και αφού προβλήθηκε ένσταση αναρμοδιότητας από τη SOVAG, έκρινε απαράδεκτη την αγωγή ελλείψει διεθνούς δικαιοδοσίας. Στήριξε δε αυτήν την απόφαση στο γεγονός ότι εν προκειμένω εφαρμοστέο ήταν το τρίτο τμήμα του II κεφαλαίου του Κανονισμού 44/2001. Σύμφωνα πάλι με το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, στο οποίο ασκήθηκε έφεση από την IF, υπήρχε διεθνής δικαιοδοσία και εφαρμοστέο εκρίθη το άρθρο 6 παρ. 2 περί προσεπικλήσεως του δικονομικού εγγυητή, με παράλληλη κατάγνωση επαρκούς συνάφειας.

Το αναιρετικό δικαστήριο υπέβαλε το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του 6 παρ. 2 του Κανονισμού 44/2001 αγωγή η οποία έχει ως αντικείμενο αναγωγική αξίωση ή άλλη, στενά συνδεδεμένη με την αρχική αγωγή, αντίστοιχη αξίωση και ασκείται, παραδεκτώς βάσει της εθνικής νομοθεσίας, από τρίτον κατά ενός εκ των διαδίκων, ώστε να κριθεί και αυτή στο πλαίσιο της ίδιας δίκης;

Εδώ το ερώτημα διαφέρει από αυτά της υπόθεσης *GIE Réunion européenne*. Πρώτον, με την υποβολή αυτού του ερωτήματος, το φινλανδικό αναιρετικό δέχεται βάσει και της προηγούμενης ερμηνείας του Δικαστηρίου ότι η υπόθεση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του τρίτου τμήματος του κεφαλαίου 2 του Κανονισμού. Το ΔΕΕ δεν παραλείπει πάντως εκ νέου εισαγωγικώς την υπόμνηση της προηγούμενης νομολογίας του, σχετικά με το ότι ουδείς από τους επαγγελματίες του

¹²³ *Ibid*, σκ.35

¹²⁴ ΔΕΕ SOVAG C-521/14, 21.01.2016

ασφαλιστικού τομέα μπορεί να τεκμαρθεί σε κατάσταση αδυναμίας, με αποτέλεσμα τη μη εφαρμογή των προστατευτικών δικαιοδοτικών βάσεων του τρίτου τμήματος¹²⁵.

Δεύτερον, προβάλλεται ως δεδομένο το παραδεκτό της άσκησης αυτής της αγωγής βάσει της φινλανδικής έννομης τάξης.

Τρίτον και σημαντικότερον, σε αυτήν την περίπτωση αποτελεί ζήτημα το κατά πόσον η αγωγή τρίτου κατά ενός εκ των διαδίκων της αρχικής δίκης εμπίπτει πράγματι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ.2 ή εάν αντιθέτως στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου εμπίπτουν μόνο οι περιπτώσεις, όπου εις εκ των αρχικών διαδίκων στρέφεται κατά τρίτου μέρους. Σε αυτό το σημείο το Δικαστήριο σημειώνει γλωσσικές αποκλίσεις στο γράμμα του Κανονισμού. Πολλές γλωσσικές διατυπώσεις δεν αποκλείουν αυτό το ενδεχόμενο. Άλλες, όπως η αγγλική, κάνουν λόγο για αγωγή που ασκείται κατά τρίτου μέρους, περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο το πεδίο εφαρμογής της διάταξης¹²⁶. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το Δικαστήριο τονίζει τη σημασία του σκοπού και την όλη οικονομία της επίμαχης ρύθμισης¹²⁷. Ειδικότερα, το ΔΕΕ επισημαίνει τη σημασία της αποφυγής έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων (αιτιολογική σκέψη 15 Κανονισμού). Παράλληλα, στην αιτιολογική σκέψη 12 του Κανονισμού, το ΔΕΕ επισημαίνει τη σημασία συμπλήρωσης της γενικής βάσης διεθνούς δικαιοδοσίας της κατοικίας του εναγομένου με άλλες ειδικότερες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας με σκοπό τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης και την επίτευξη της δικονομικής εγγύτητας¹²⁸. Επιπλέον, επαναλαμβάνει τη ρήση εκ της υπόθεσης GIE Reunion européenne βάσει της οποίας: *η αγωγή του ασφαλισμένου κατά του ασφαλιστή για την ανόρθωση των ζημιών από ατύχημα και η αγωγή με την οποία ο εν λόγω ασφαλιστής στρέφεται αναγωγικά, προς αποζημίωση, έναντι άλλου ασφαλιστή που φέρεται να έχει καλύψει το ίδιο συμβάν πρέπει να θεωρούνται, αντιστοίχως, ως αρχική αγωγή και ως προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή κατά την έννοια του άρθρου 6, σημείο 2 [Συμβ. Βρυξελλών].*

Το Δικαστήριο στηρίχθηκε εν προκειμένω και στην έκθεση *Jenard*, σύμφωνα με την οποία η προσεπίκληση περιλαμβάνει και την περίπτωση, όπου τρίτος καθίσταται διάδικος προκειμένου να προασπίσει τα συμφέροντά του¹²⁹. Βάσει των ανωτέρω, το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανωτέρω αγωγή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης 6 παρ.2, υπό την προϋπόθεση ότι δεν

¹²⁵ *Ibid*, σκ.30

¹²⁶ Άρθρο 6 Κανονισμού 44/2001 αγγλική διατύπωση «*a person domiciled in a Member State may also be sued: [...] as a third party... [παρ.2]*»

¹²⁷ ΔΕΕ SOVAG C-521/14, 21.01.2016, σκ. 35

¹²⁸ *Ibid* σκ. 38

¹²⁹ Έκθεση *Jenard* (ΕΕ 1986, C 298, σ.29)

έχει ως μοναδικό σκοπό να απομακρύνει τον ενάγοντα από το δικαστήριο, το οποίο θα είχε διεθνή δικαιοδοσία στην περίπτωση του¹³⁰.

Αυτό το οποίο δεν σημειώνει το Δικαστήριο είναι το αξίωμα της οικονομίας της δίκης βασική έκφανση του αξιώματος της δικαστικής λειτουργίας. Μάλιστα, το εν λόγω αξίωμα αποτελεί λογικά και χρονικά το πρώτο αναγκαίο να προστατευτεί, καθώς πρώτα ανοίγονται περισσότερες συναφείς δίκες, με αποτέλεσμα να είναι αναγκαίο και πρόσφορο να υπάρξει συνεκδίκαση αυτών και σε δεύτερο χρόνο υφίσταται ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων. Όσον αφορά το δικαιοδοτικό θεμέλιο της δικονομικής εγγύτητας, επισημαίνεται ότι ίσως εν προκειμένω η επίκλησή του μάλλον άκαιρη είναι από το Δικαστήριο, καθώς δεν σχετίζεται με τον επιδιωκόμενο σκοπό της αποφυγής έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων.

ii. Το ζήτημα του *forum actoris* του εμμέσως ζημιωθέντος

Όπως κατεδείχθη ανωτέρω με την απόφαση FBTO, το Δικαστήριο, προσθέτει τους ζημιωθέντες στον κατάλογο των προστατευόμενων προσώπων, τα οποία δικαιούνται το προνόμιο του *forum actoris* κατά την άσκηση αγωγών τους έναντι του ασφαλιστή του ζημιώσαντα. Η απόφαση αυτή και η θέση του Δικαστηρίου δεν ενστερνίζεται από την προκείμενη εργασία. Το ζήτημα του *forum actoris* εξειδικεύεται περαιτέρω με τις μεταγενέστερες αποφάσεις *Vorarlberger Gebietskrankenkasse*¹³¹ και *KABEG*¹³². Οι εν λόγω αποφάσεις εκκινούν από την ίδια γραμμή αλλά ακολουθούν μία εντελώς διαφορετική συλλογιστική πορεία. Το κοινό σημείο εκκίνησης είναι το γεγονός ότι το Δικαστήριο αφ' ενός μεν δέχεται το *forum actoris* του ζημιωθέντος, αφ' ετέρου δε, δεν περιορίζει την κατηγορία των ζημιωθέντων στα πρόσωπα που ζημιώθηκαν άμεσα. Επομένως, το προνόμιο του *forum actoris* απολαμβάνουν και στις δύο περιπτώσεις και οι εμμέσως ζημιωθέντες. Η διαφορετική συλλογιστική πορεία όμως είναι έκδηλη, όσον αφορά τη χάραξη ορίων στο εν λόγω *forum actoris*. Η πρώτη χρονικά από τις αποφάσεις προκρίνει μία *ad hoc* εξέταση προκειμένου να καθοριστεί το εάν ο εμμέσως ζημιωθείς θα υπαχθεί στις προστατευτικές διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων και θα μπορεί να επικαλεστεί το συναφές *forum actoris*. Η δεύτερη απόφαση δεν ακολουθεί αυτήν την *ad hoc* εξέταση, προκρίνοντας μία λύση βασισμένη στο είδος της σχέσης η οποία θεμελιώνει την υποκατάσταση.

¹³⁰ ΔΕΕ SOVAG C-521/14 σκ. 48

¹³¹ ΔΕΚ *Vorarlberger Gebietskrankenkasse κατά WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG* C-347/08, 17.9.2009

¹³² ΔΕΕ *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA* C-340/16, 20.7.2017

α. Η *ad hoc* διακρίβωση περί της υπαγωγής του εμμέσως ζημιωθέντος στις προστατευτικές διατάξεις

αα. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης *Vorarlbergergebietskrankenkasse*

Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, σημειώνεται ότι το VGKK αποτελεί φορέα κοινωνικής ασφάλισης με έδρα την Αυστρία. Εν όψει αυτοκινητιστικού ατυχήματος στη Γερμανία, το εν λόγω ταμείο προέβη στις παροχές, τις οποίες εδικαιούτο η ζημιωθείσα ασφαλισμένη. Το ταμείο επίσης στηριζόμενο στην *ex lege* εκχώρηση των δικαιωμάτων της ζημιωθείσας, βάσει του αυστριακού νόμου, ζήτησε εκ του ασφαλιστή του έτερου εμπλεκόμενου στο τροχαίο μέρους την καταβολή των δαπανών, στις οποίες είχε προβεί λόγω των παροχών προς την ασφαλισμένη του. Η ιδιωτική ασφαλιστική εταιρεία (WGV-SAV) του ζημιώσαντος είχε την έδρα της στη Γερμανία. Η μη καταβολή των αιτούμενων δαπανών από τη WGV-SAV στο ασφαλιστικό ταμείο VGKK, οδήγησε το τελευταίο στην άσκηση αγωγής ενώπιον των αυστριακών δικαστηρίων. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή ως απαράδεκτη, ελλείπει διεθνούς δικαιοδοσίας. Εν συνεχεία, το ασφαλιστικό ταμείο άσκησε έφεση ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

ββ. Το νομικό ζήτημα που ετέθη

Το αυστριακό δευτεροβάθμιο δικαστήριο υπέβαλε το προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το εάν ένας φορέας κοινωνικής ασφάλισης στον οποίο περιήλθαν εκ του νόμου οι αξιώσεις του άμεσα ζημιωθέντος δύναται να ασκήσει ευθεία αγωγή κατά του ασφαλιστή ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο ο φορέας αυτός έχει την έδρα του, εντός κράτους μέλους, εφ' όσον επιτρέπεται η άσκηση αυτής της ευθείας αγωγής και ο ασφαλιστής έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους.

γγ. Η υιοθετούμενη θέση από το δικαστήριο

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει αρχικά την προηγούμενη νομολογία του στην υπόθεση *FBTO*, βάσει της οποίας στην έννοια του ζημιωθέντος περιλαμβάνεται τόσο ο αμέσως όσο και ο εμμέσως ζημιωθείς¹³³. Ο εν λόγω ζημιωθείς δύναται να ασκήσει την αγωγή του υπό την ευνοϊκή δικαιοδοτική βάση του *forum actoris*¹³⁴. Το ΔΕΕ επισημαίνει τη σημασία της τελεολογικής ερμηνείας βάσει των σκοπών του Κανονισμού ενόψει της αυτοτελούς ερμηνείας και της πλήρους αποτελεσματικότητας του Κανονισμού 44/2001¹³⁵. Έτσι, το γεγονός ότι το αυστριακό δίκαιο προβλέπει την *ex lege* εκχώρηση των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος στο ασφαλιστικό ταμείο δεν

¹³³ *Ibid*, σκ. 27

¹³⁴ *Ibid*, σκ. 30

ασκεί επιρροή στην ερμηνεία των διατάξεων του Κανονισμού.

Επιπλέον, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει την πάγια νομολογία του βάσει της οποίας, οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας, οι οποίοι εισάγουν εξαίρεση από τη γενική αρχή *actor sequitur forum rei*, πρέπει να ερμηνεύονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η εφαρμογή τους να περιορίζεται στις περιπτώσεις που ρητώς ορίζει ο Κανονισμός 44/2001¹³⁶. Επιπροσθέτως, το ΔΕΕ τονίζει εκ νέου ότι η παρεχόμενη προστασία εκ του τρίτου τμήματος του Κεφαλαίου II του Κανονισμού δεν πρέπει να αφορά πρόσωπα για τα οποία δεν δικαιολογείται αυτή η προστασία¹³⁷. Σε αυτό το σημείο σημειώνεται και η ρήση από την απόφαση *GIE Reunion europeenne*, βάσει της οποίας κανείς από τους επαγγελματίες του τομέα των ασφαλίσεων δεν μπορεί να τεκμαρθεί σε μειονεκτούσα θέση έναντι του άλλου¹³⁸. Το ασφαλιστικό ταμείο παρομοίως κατά το Δικαστήριο δεν χρήζει της ανάλογης προστασίας¹³⁹. Με σκοπό να διευκρινίσει τη ληφθείσα θέση του, το ΔΕΕ δίνει ένα παράδειγμα επισημαίνοντας ότι την προστασία των σχετικών διατάξεων απολαμβάνουν οι ενάγοντες κληρονόμοι του θύματος¹⁴⁰, στους οποίους επίσης λαμβάνει χώρα εκ του νόμου εκχώρηση των αξιώσεων του αμέσως ζημιωθέντος. Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει τη νομολογία του επί καταναλωτικών συμβάσεων¹⁴¹ βάσει της οποίας, εκδοχέας δικαιωμάτων ο οποίος, κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητάς του, ασκεί αγωγή προβάλλοντας την αξίωση του εκχωρητή εκ σύμβασεως την οποία σύναψε καταναλωτής, δεν υπάγεται στις ευεργετικές διατάξεις περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών, δεδομένου ότι αυτές σκοπούν στην προστασία του οικονομικώς ασθενέστερου και λιγότερου έμπειρου από νομικής απόψεως διαδίκου. Σε αυτό το πλαίσιο, το ΔΕΕ συνέστειλε το εύρος του *forum actoris*, το οποίο ήδη είχε διευρυνθεί αρκετά μετά την απόφασή του στη *FBTO*.

δδ. Η κριτική αποτίμηση της απόφασης

Η συλλογιστική της ανωτέρω αποφάσεως εγείρει σημαντικά ζητήματα και προβληματίζει ως προς την ορθότητά της εν γένει. Το επίμαχο σημείο είναι η σκέψη ότι η δυνατότητα εφαρμογής των προστατευτικών κανόνων εξαρτάται από τη συγκεκριμένη στάθμιση της νομικής και οικονομικής ισχύος των αντιδίκων, η οποία πραγματοποιείται με βάση τα πραγματικά δεδομένα κάθε

¹³⁵ *Ibid*, σκ. 35

¹³⁶ *Ibid*, σκ. 39

¹³⁷ *Ibid*, σκ. 41

¹³⁸ ΔΕΚ *GIE Réunion européenne και Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles*, C-77/04, 26.5.2005, σκ. 20

¹³⁹ ΔΕΚ *Vorarlberger Gebietskrankenkasse* C-347/08, σκ. 42

¹⁴⁰ *Ibid*, σκ. 44

¹⁴¹ ΔΕΚ *Shearson Lehman Hutton*, C-89/91, 19.01.1993, σκ. 20-24

συγκεκριμένης υποθέσεως.

Η προσέγγιση αυτή να μεν από τη μία πλευρά δεν επεκτείνει τη δικονομική προστασία του ασθενέστερου διαδίκου σε μη αναγκαίες καταστάσεις, αλλά από την άλλη πλευρά δεν επιτυγχάνει να διασφαλίσει τον αναγκαίο βαθμό συνέπειας των εφαρμοστέων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας. Η αποτυχία εξασφάλισης αυτού του αξιώματος εντείνεται από τα ακόλουθα επιμέρους στοιχεία.

Πρώτον, δεν παρέχονται από το ΔΕΕ κατευθυντήριες γραμμές, όσον αφορά τα συγκεκριμένα κριτήρια για την εκτίμηση της σχετικής αδυναμίας της θέσεως του εκ του νόμου εκδοχέως της ασφαλιστικής απαιτήσεως έναντι του εναγομένου ασφαλιστή. Το μόνο που σημειώνει περί αυτού η εν λόγω απόφαση είναι το παράδειγμα, το οποίο δίδεται με τους ενάγοντες κληρονόμους του θύματος, οι οποίοι απολαμβάνουν και αυτοί των προστατευτικών διατάξεων και άρα του *forum actoris*. Όμως αυτό το παράδειγμα πραγματικά δεν προσθέτει κάτι σε σχέση με την ανεύρεση κριτηρίων, τα οποία εφαρμοζόμενα θα καταλήγουν κάθε φορά σε συνεπές αποτέλεσμα. Η δε υπαγωγή του ασφαλιστικού ταμείου εν προκειμένω ως διαδίκου μη επωφελούμενου εκ του *forum actoris* μοιάζει σε μεγάλο βαθμό αυθαίρετη και μη επαρκώς αιτιολογημένη. Αυτό είναι αποτέλεσμα της συλλογιστικής που ακολουθεί το δικαστήριο, βασισμένης στην *ad hoc* εξέταση των πραγματικών δεδομένων της υπόθεσης. Η απόφαση λοιπόν φαίνεται σε αυτό το σημείο προβληματική, ανεξάρτητα από το εάν η λύση που δίδεται μπορεί κατ' αποτέλεσμα να είναι ορθή.

Επιπλέον, η *ad hoc* εξέταση των πραγματικών περιστατικών και η στάθμιση της ανισομέρειας των διαδίκων μπορεί να είναι μία αρκετά πολύπλοκη διαδικασία, δεδομένου ότι οι εμμέσως ζημιωθέντες ενδέχεται να ποικίλλουν και να περιλαμβάνουν από «μικρούς» ατομικούς επιχειρηματίες, μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις μέχρι μεγάλους εταιρικούς ομίλους, οργανισμούς δημοσίου δικαίου και φορείς τοπικής αυτοδιοικήσεως. Συναφώς, η νομική και οικονομική ισχύς του εκάστοτε ενάγοντος και εμμέσως ζημιωθέντος θα πρέπει να σταθμίζεται έναντι ασφαλιστών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη. Αυτό ενέχει την πρόσθετη δυσκολία της εκτίμησης νομικών μορφών και πραγματικών ζητημάτων που υπάγονται σε νομικό σύστημα διαφορετικό από εκείνο του καλουμένου να εκδικάσει την διαφορά δικαστηρίου. Ακόμη και η εξέταση της οικονομικής ανισοσθένειας μεταξύ εγκατεστημένων σε διαφορετικά κράτη-μέλη νομικών προσώπων ενδέχεται να αποτελεί ένα δύσκολο έργο για το δικαστή.

Επιπροσθέτως, βάσει του κριτηρίου που υιοθετήθηκε με την απόφαση *Vorarlberger* ζητείται από τα εθνικά δικαστήρια να προβαίνουν σε μια ενδελεχή, πολύπλοκη και χρονοβόρα εξέταση των

πραγματικών περιστατικών και του πλαισίου της υποθέσεως, μόνο και μόνο προκειμένου να προβούν στον προσδιορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας. Κατά κανόνα δε, ο προσδιορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να χωρεί κατά τον ταχύτερο και απλούστερο δυνατό τρόπο, ώστε να επιτυγχάνεται αποτελεσματικώς η πρόσβαση στη δικαιοσύνη και προπάντων να υφίσταται συνέπεια των εφαρμοστέων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας.

β. Η λύση βασισμένη στο είδος της σχέσης στην οποία θεμελιώνεται η υποκατάσταση

αα. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης *KABEG*

Η λύση αυτή προτάθηκε από το Γενικό Εισαγγελέα και υιοθετήθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA* (εν συντομία *KABEG*) επί τη βάση του Κανονισμού 44/2001. Με αυτόν τον τρόπο το ΔΕΕ φαίνεται να μεταστρέφει τη νομολογία του, όπως αυτή προέκυψε από την απόφαση *Vorarlberger*. Ως προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, η *KABEG* είναι οργανισμός δημοσίου δικαίου που διαχειρίζεται νοσηλευτικά ιδρύματα. Έχει την έδρα της στο *Klagenfurt am Wörthersee*, στην Αυστρία. Ένας από τους εργαζομένους της *KABEG* και ενώ οδηγούσε ποδήλατο, υπέστη σωματικές βλάβες σε τροχαίο ατύχημα, το οποίο συνέβη στις 26 Μαρτίου 2011 στην Ιταλία. Κατά τον χρόνο του ατυχήματος, το θύμα εργαζόταν και κατοικούσε στην Αυστρία. Η ζημιώσασα ήταν ασφαλισμένη ως προς την ασφάλιση αστικής ευθύνης στη *Mutuelles du Mans assurances IARD SA*, ασφαλιστική εταιρεία με έδρα στη Γαλλία. Βάσει σχετικής εκ του νόμου υποχρεώσεως, η *KABEG* συνέχισε να καταβάλλει τον μισθό στον αμέσως ζημιωθέντα εργαζόμενο, ενόσω αυτός τελούσε σε αναρρωτική άδεια λόγω του τραυματισμού του στο τροχαίο ατύχημα. Περαιτέρω, κατ' εφαρμογήν του αυστριακού δικαίου, ο εργοδότης υπεισήλθε στα δικαιώματα αποζημιώσεως του εργαζομένου θύματος. Η *KABEG* ισχυρίζεται ότι ο μισθός που κατεβλήθη στον ποδηλάτη, ενόσω διήρκεσε η αναρρωτική του άδεια συνιστά ζημία και ότι η ίδια υπεισήλθε στο δικαίωμα του ποδηλάτη να αξιώσει αποζημίωση για την ζημία αυτή από τον ασφαλιστή της ζημιώσασας.

ββ. Το νομικό ζήτημα που ετέθη στην απόφαση

Το νομικό ζήτημα στο οποίο το ΔΕΕ καλείται να απαντήσει είναι το κατά πόσον ο εξ υποκαταστάσεως βάσει του εθνικού δικαίου δικαιούχος και εμμέσως ζημιωθείς εργοδότης δικαιούται της ευνοϊκής μεταχείρισης του τρίτου τμήματος του Κανονισμού και συγκεκριμένα του *forum actoris* βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', σε συνδυασμό με το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, όταν ασκεί αγωγή κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης

του κινδύνου από την κυκλοφορία του οχήματος του ζημιώσαντος.

Πάνω σε αυτό το νομικό ζήτημα το πρωτοβάθμιο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο της Αυστρίας έλαβαν διαφορετικές εκτιμήσεις. Το πρωτοδικείο του Klagenfurt σημείωσε ότι ένα τέτοιο νομικό πρόσωπο, όπως η KABEG αποτελεί, ανεξαρτήτως του μεγέθους του, τον ασθενέστερο διάδικο σε μια διαφορά στο πλαίσιο της οποίας είναι αντίδικος μιας ασφαλιστικής επιχειρήσεως. Εν προκειμένω, φαίνεται να υιοθετείται η λύση της στάθμισης της νομικής και οικονομικής δύναμης των διαδίκων, όπως στην απόφαση *Vorarlberger*. Ωστόσο, τα κριτήρια της στάθμισης δεν είναι εμφανή, ούτε άλλωστε ήταν και στην απόφαση *Vorarlberger*. Το εφετείο του Graz καταφεύγει εκ νέου στη μέθοδο της στάθμισης, επισημαίνει δε ότι προκειμένου να προσδιοριστεί, αν ένας ζημιωθείς νομιμοποιείται να επικαλεστεί ένα τέτοιο δικαίωμα, θα πρέπει να προσδιοριστεί, αν ο εν λόγω ζημιωθείς είναι «ασθενέστερος οικονομικά και λιγότερο έμπειρος από νομικής απόψεως» απ' ότι ένας ασφαλιστής αστικής ευθύνης. Κατά το εν λόγω δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο, στην περίπτωση ενός οργανισμού δημοσίου δικαίου που διαχειρίζεται τη λειτουργία πέντε νοσοκομείων, όπως είναι η KABEG, δεν δικαιολογείται η ύπαρξη του *forum actoris* και η υπαγωγή του εν λόγω νομικού προσώπου στις προστατευτικές διατάξεις. Η χρησιμοποιούμενη μέθοδος της στάθμισης λοιπόν καταλήγει σε διαφορετικό αποτέλεσμα για τα δύο αυτά δικαστήρια, δείγμα της ασάφειας των χρησιμοποιουμένων κριτηρίων.

γγ. Η υιοθετούμενη θέση του Δικαστηρίου στην KABEG

Το ΔΕΕ με την απόφασή του στην KABEG απορρίπτει τη μέθοδο της ανά περίπτωσης εξέτασης του ζητήματος¹⁴². Η ανά περίπτωση εξέταση θα προκαλούσε κατά το Δικαστήριο ανασφάλεια δικαίου και θα αντέβαινε στο σκοπό του εν λόγω Κανονισμού, όπως αυτός παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 11 αυτού, σύμφωνα με την οποία οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας. Μία τέτοια διατύπωση και το συναφές νομικό επιχείρημα δεν είχαν βέβαια προβληθεί στην απόφαση *Vorarlberger*.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην απόφαση KABEG, οι εργοδότες ως εξ υποκατάστασεως δικαιούχοι και αρκούντος την ιδιότητάς τους αυτής¹⁴³ μπορούν να επικαλεστούν τις ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας και να απολαμβάνουν συνεπώς του *forum actoris*, ανεξάρτητα από το μέγεθος και τη νομική μορφή τους¹⁴⁴. Ειδικά στην περίπτωση υπεισελθόντος στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος, σαν αυτόν που αφορά η κύρια δίκη (εργοδότη δημοσίου δικαίου), αποτελεί

¹⁴² Βλ. σκ.34 της απόφασης

¹⁴³ *Ibid*, σκ.36

αρκετά δύσκολο εγχείρημα να εκτιμηθεί κατά πόσον ένας τέτοιος διάδικος είναι «ασθενέστερος οικονομικά και λιγότερο έμπειρος από νομικής απόψεως», σε σχέση με τον εναγόμενο ασφαλιστή αστικής ευθύνης.

Οι ανωτέρω επισημάνσεις ανατρέπουν τη μέθοδο της στάθμισης της νομικής εμπειρίας και οικονομικής δύναμης των μερών που εισήγαγε η απόφαση *Vorarlberger*. Αντ' αυτού, η λύση περί της υπαγωγής του εμμέσως ζημιωθέντα και εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου στα δικαιούμενα *forum actoris* προστατευόμενα πρόσωπα βασίζεται πρωταρχικώς στα χαρακτηριστικά του είδους της σχέσης στην οποία θεμελιώνεται η υποκατάσταση και συναφώς στον λόγο για τον οποίο ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος υπεισήλθε στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος. Με τη μη λήψη υπ' όψιν στοιχείων αφορώντων το πρόσωπο του εμμέσως ζημιωθέντα, η ακολουθούμενη μέθοδος βασίζεται εν προκειμένω σε αντικειμενικά κριτήρια, πράγμα που ενισχύει σε σημαντικό βαθμό την ασφάλεια δικαίου και τη συνέπεια των λύσεων.

δδ. Κριτική αποτίμηση της απόφασης *KABEG*

Δυστυχώς, ίσως και ενόψει της περιπτωσιολογικής αντιμετώπισης των νομικών ζητημάτων τα οποία τίθενται ενώπιον του ΔΕΕ, δεν εξάγεται από την ίδια την απόφαση του Δικαστηρίου το συμπέρασμα ότι η κρίση περί της υπαγωγής του εμμέσως ζημιωθέντα και εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου στις προστατευτικές διατάξεις θα στηρίζεται κάθε φορά στο ακολουθούμενο από την απόφαση κριτήριο. Αυτό συμβαίνει λόγω του ότι το Δικαστήριο αποφεύγει να γενικεύσει την εφαρμογή της ακολουθούμενης εδώ λύσης με το να αναφέρεται ειδικώς και συγκεκριμένως στον «εργοδότη, ο οποίος έχει υπεισέλθει στα δικαιώματα του υπαλλήλου του, καθόσον κατέβαλε τον μισθό του τελευταίου» με βάση τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης.

Επιπλέον, το Δικαστήριο δεν αναλύει περαιτέρω τη θέση την οποία λαμβάνει, με το να μην οριοθετεί τις περιπτώσεις, όπου τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά της σχέσης της υποκατάστασης δεν δικαιολογούν την υπαγωγή του εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου στις προστατευτικές διατάξεις του τρίτου τμήματος του Κανονισμού. Κάτι τέτοιο πράττει ο Γενικός Εισαγγελέας με τις προτάσεις του στην ίδια υπόθεση. Βάσει αυτών, δύο περιπτώσεις αποκλείουν την υπαγωγή του εμμέσως ζημιωθέντα στις προστατευτικές διατάξεις: α) εάν ο εν λόγω εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος είναι επαγγελματίας του κλάδου των ασφαλίσεων στον οποίο περιήλθε είτε εκ του νόμου είτε βάσει ασφαλιστικής συμβάσεως η απαίτηση με βάση ασφαλιστική σχέση συναφθείσα με τον αμέσως ζημιωθέντα και β) σε περίπτωση που ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος είναι οντότητα που

¹⁴⁴ *Ibid*, σκ.35

ασχολείται συστηματικά και επαγγελματικά με τον διακανονισμό ασφαλιστικών απαιτήσεων και η οποία ανέλαβε οικειοθελώς την διεκδίκηση της απαιτήσεως στο πλαίσιο της εμπορικής ή άλλης επαγγελματικής της δραστηριότητας¹⁴⁵. Μάλιστα, διευκρινίζεται ότι δεν ασκεί νομική επιρροή το εάν η υποκατάσταση λαμβάνει χώρα βάσει ιδιωτικής σύμβασης ασφαλίσεως ή βάσει του νόμου, ανεξάρτητα δηλαδή από το εάν ο νόμος προβλέπει ανά περίπτωση υποχρεωτική ασφάλιση ή κοινωνική ασφάλιση, καθώς σε κάθε περίπτωση θα πρόκειται για οντότητα που δραστηριοποιείται επαγγελματικώς στο χώρο των ασφαλίσεων.

Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται ότι δεν πρέπει να αποκλειστεί και το ενδεχόμενο οριακών καταστάσεων, όπου ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος και εμμέσως ζημιωθείς είναι μεν επαγγελματίας του ασφαλιστικού κλάδου υπεισέρχεται δε στα δικαιώματα του θύματος ως εργοδότης αυτού και επί τη νομική βάση της μεταξύ τους εργασιακής σχέσης. Ο Γενικός Εισαγγελέας προκρίνει την υπαγωγή του εν λόγω προσώπου στις προστατευτικές διατάξεις χάριν μάλλον δογματικής συνέπειας¹⁴⁶, ενώ το ΔΕΕ δεν αναφέρεται στην οριακή αυτή περίπτωση. Ωστόσο, η προσέγγιση του Εισαγγελέα σε αυτή συγκεκριμένα την περίπτωση κρίνεται μάλλον φορμαλιστική. Σε αυτήν την οριακή κατάσταση επιτρέπεται να θεωρηθεί, κατά πάγια σχετική νομολογία του Δικαστηρίου άλλωστε, ότι ένας επαγγελματίας του ασφαλιστικού κλάδου δεν μπορεί να επικαλείται ότι ευρίσκεται σε μειονεκτούσα θέση έναντι του άλλου υπαγόντος τον εαυτό του στα προστατευόμενα πρόσωπα του Κεφαλαίου 2 του τρίτου τμήματος του Κανονισμού¹⁴⁷.

Βάσει όλων των ανωτέρω, κάποιος θα μπορούσε να δικαιολογήσει τη στάση του Δικαστηρίου περί μη σφαιρικής αντιμετώπισης του ζητήματος, ακριβώς στον περιπτωσιολογικό χαρακτήρα των λύσεων που δίδονται στα συγκεκριμένα κάθε φορά προδικαστικά ερωτήματα. Ωστόσο, πολλές φορές το Δικαστήριο έχει αναμορφώσει τα ερωτήματα που τίθενται ενώπιόν του, ενώ και οι κρίσεις διατυπωμένες ως γενικά αξιώματα και αρχές, επαναλαμβανόμενες συχνά στη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν ελλείπουν ούτε στο εξεταζόμενο από την εργασία αντικείμενο, όπως διαπιστώθηκε πολλάκις ανωτέρω. Επιπλέον, ούτε και οι εκ του περισσού κρίσεις ελλείπουν άλλωστε από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το οποίο στην *Vorarlbergergebietkrankenkasse* περιέλαβε τους κληρονόμους του θύματος στην κατηγορία των εμμέσως ζημιωθέντων με δικαίωμα *forum actoris*. Οπότε και εάν ακόμα το Δικαστήριο ακολουθεί στο αιτιολογικό της απόφασης την ορθή μέθοδο για τη διακρίβωση του νομικού ζητήματος, δεν τη θεμελιώνει αποτελεσματικά και δεν

¹⁴⁵ Σκέψη 67 Προτάσεων Γενικού εισαγγελέα M. Bobek ECLI:EU:C:2017:396

¹⁴⁶ Σκέψη 88 Γενικού Εισαγγελέα M. Bobek ECLI:EU:C:2017:396

¹⁴⁷ ΔΕΚ *GIE Réunion européenne και Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles*, C-77/04, 26.5.2005, σκ. 20

αντιμετωπίζει σφαιρικά το ζήτημα.

Τα παραπάνω δε μειώνουν τη σημασία της ακολουθούμενης μεθόδου στην απόφαση *KABEG*. Πρώτον, επιτυγχάνεται μεγαλύτερη συνέπεια λύσεων σε σχέση με την ανά περίπτωση στάθμιση. Δεύτερον, ο έλεγχος είναι απλούστερος, δεδομένου ότι η κατάγνωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων πρέπει να είναι όσο το δυνατόν ευχερέστερη για να επιτυγχάνεται με συνέπεια το έργο της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Διαφορετικά, το δικαστήριο θα έπρεπε ήδη κατά το στάδιο ελέγχου της δικαιοδοσίας να προβεί σε μία στάθμιση, χωρίς μάλιστα να έχουν διατυπωθεί από το ΔΕΕ τα συγκεκριμένα κριτήρια αυτής.

Αυτό το οποίο αξίζει να επισημανθεί επί τη ευκαιρία είναι ότι η αναφορά στο αξίωμα της προβλεψιμότητας των λύσεων ίσως θα πρέπει να αποφεύγεται, στο πλαίσιο της κατάστροφης «εύλογων» δικαιοδοτικών βάσεων κατά την ήδη προβληθείσα θεωρία. Αυτό δε διότι είναι δυνατόν μία προβλέψιμη λύση να μην είναι *de lege ferenda* ορθή. Αντιθέτως με το Δικαστήριο και το προοίμιο του Κανονισμού, προτιμάται από την εργασία ο όρος συνέπεια των λύσεων, ώστε η μεν διεθνής δικαιοδοσία να καθορίζεται ελλόγως, η δε προβλεψιμότητα των λύσεων να μην βαίνει εις βάρος της δικαστικής λειτουργίας και της αρχής του ευλόγου, αναφορικά με την κατάστροφή των δικαιοδοτικών βάσεων στο επίπεδο του δικονομικού διεθνούς δικαίου.

Επιπλέον, όπως σημειώνει και ο Γενικός Εισαγγελέας, το προτεινόμενο κριτήριο έχει επίσης περισσότερες πιθανότητες να καταστήσει δυνατή την εκδίκαση ουσιωδώς συναφών αγωγών στο ίδιο *forum*, περιορίζοντας έτσι την κατάτμηση της εκδικάσεως της διαφοράς, προς όφελος της δικαστικής λειτουργίας και της οικονομίας της δίκης¹⁴⁸. Συνεπώς, όταν ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος και ο αμέσως ζημιωθείς έχουν την κατοικία ή την έδρα τους εντός του αυτού κράτους μέλους, και εφόσον αποφασίσουν να επιλέξουν το *forum actoris*, η υιοθετούμενη προσέγγιση παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι αποτρέπει περαιτέρω πολλαπλασιασμό των *fora* όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία.

Τέλος, συνοψίζουμε ότι, ακόμη και εάν κατά τη γνώμη του γράφοντος το *forum actoris* του ζημιωθέντος στις υποθέσεις ασφαλίσεων ίσως δεν είναι η ορθότερη επιλογή, η λύση που δίδεται από την απόφαση *KABEG* είναι συνεπέστερη από την προηγούμενη απόφαση *Vorarlbergergebietskrankenkasse*.

γ. Υποχρέωση ή δυνατότητα συμμόρφωσης με την επιλογή *forum* του αμέσως ζημιωθέντος ;

Ένα άλλο ζήτημα σχετικό με αυτού του είδους την υποκατάσταση είναι το κατά πόσον ο εξ υποκατάστασεως δικαιούχος και εμμέσως ζημιωθείς απλώς δύναται ή υποχρεούται να ακολουθήσει την επιλογή διεθνούς δικαιοδοσίας στην οποία ήδη τυχόν προέβη ο αμέσως ζημιωθείς και να προσφύγει στο ίδιο δικαστήριο με αυτό στο οποίο άσκησε αγωγή ο αμέσως ζημιωθείς. Σημειώθηκε προηγουμένως στην ανάλυση της υπόθεσης *SOVAG*, η δυνατότητα του εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου να επικαλεστεί το άρθρο 6 παρ.2 (Κανονισμού 44/2001) και να επιτύχει τη συνεκδίκαση των υποθέσεων, σε περίπτωση που ο αμέσως ζημιωθείς έχει ήδη ασκήσει την αγωγή στον τόπο της κατοικίας του. Η υποκατάσταση του ασφαλιστή είχε τότε χωρέσει *ex lege* βάσει του φινλανδικού νόμου και η εφαρμογή των προστατευτικών διατάξεων είχε αποκλειστεί από το Δικαστήριο με κριτήριο τη μέθοδο της στάθμισης. Το ζήτημα είναι ανοικτό όμως σε περίπτωση που εφαρμόζονται οι προστατευτικές διατάξεις.

Ορθότερο είναι να δεχτούμε ότι ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος δεν υποχρεούται να ακολουθήσει την επιλογή *forum* του αμέσως ζημιωθέντος. Πρώτον, ο ίδιος ο Κανονισμός προβλέπει πλείονα *fora* για την άσκηση αγωγής από τα προστατευόμενα πρόσωπα με διαφορετικό μάλιστα *forum actoris*, ανάλογα με την κατοικία εκάστου από αυτά. Εξάλλου, ο εμμέσως ζημιωθείς αποτελεί πρόσωπο το οποίο υπάγεται στην έννοια του ζημιωθέντα, όπως αυτή υφίσταται στον Κανονισμό και όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο. Επομένως, δικαιούται και ο ίδιος δικό του *forum actoris*, ανεξάρτητα από αυτό του αμέσως ζημιωθέντα. Δεύτερον, δεν πρέπει να λησμονείται ότι διεθνής δικαιοδοσία και τοπική αρμοδιότητα καθορίζονται *uno actu*, όσον αφορά το παρεχόμενο *forum actoris*¹⁴⁹. Συνεπώς, τυχόν υποχρέωση συμμορφώσεως ως προς την επιλογή δικαστηρίου, που θα ανάγκαζε τον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο να ασκήσει αγωγή ενώπιον του ιδίου ακριβώς δικαστηρίου με αυτό στο οποίο δικαιούται να προσφύγει ο αμέσως ζημιωθείς θα μπορούσε ενδεχομένως να ισοδυναμεί με επιβολή στον εν λόγω εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο της υποχρέωσής να κινήσει ένδικη διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου που βρίσκεται εκτός του τόπου κατοικίας του¹⁵⁰, κάτι ασύμβατο με τα πορίσματα της υπόθεσης *FBTO*. Ο αντίλογος στην ως άνω ληφθείσα θέση περί μη υποχρέωσης συμμόρφωσης θα έχει να κάνει με τον πολλαπλασιασμό των *fora* και τον εν δυνάμει κατακερματισμό της διαφοράς ενώπιον περισσότερων δικαιοδοσιών.

Σε κάθε περίπτωση, όπως ήδη έχει επισημανθεί, μάλλον δεν δικαιολογείται η καθίδρυση του *forum*

¹⁴⁸ Σκέψη 76 Γενικού Εισαγγελέα M. Bobek ECLI:EU:C:2017:396

¹⁴⁹ Βλ. *H.Heiss, ibidem*, σελ. 278

actoris υπέρ του ζημιωθέντος εν γένει για τους ήδη προαναφερθέντες λόγους. Το γεγονός δε ότι ο ως άνω κανόνας επί της περίπτωσης της απλής δυνατότητας συμμόρφωσης εμπίπτει στις ως άνω εσωτερικές αντιφάσεις, προσθέτει άλλο ένα επιχείρημα κατά του *forum actoris* του ζημιωθέντος εν γένει.

B. Η υπεισέλευση της ελευθερίας της βούλησης ως θεμελίου διεθνούς δικαιοδοσίας

i. Η υπό όρους κατάρτιση ρήτρας παρέκτασης

Η δικονομική προστασία, η οποία διαπνέει την πρόβλεψη των ευνοϊκών δικαιοδοτικών βάσεων αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη δεν εξικνείται του σημείου της πλήρους απώλειας της αυτονομίας των μερών, ως προς την υπαγωγή της διαφοράς τους σε *forum* της επιλογής τους. Υπό τη σκέψη αυτή εισάγονται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις εξαιρέσεις στην κατ' αρχήν δεσμευτικότητα του υποσυστήματος του Κανονισμού. Η άρση αυτή της δεσμευτικότητας λαμβάνει χώρα, όταν η ανάγκη προστασίας φθίνει και ως εκ τούτου υπεισέρχεται το δικονομικό θεμέλιο της ελευθερίας της βούλησης, όπως εκφράζεται σε δικονομικό επίπεδο με τη μορφή των ρητρών παρέκτασης δικαιοδοσίας. Το δικονομικό αυτό θεμέλιο είναι, όπως ελέχθη αντιθετικό με αυτό του δικαιώματος της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η λειτουργία του όμως είναι σημαντική επί υποθέσεων ασφαλίσεων, δεδομένου ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η οικονομική και νομική ανισοσθένεια των μερών θα αμβλύνεται.

Ειδικότερα, η περιοριστική απαρίθμηση των περιπτώσεων επιτρεπτής κατάρτισης ρήτρας παρεκτάσεως σε υποθέσεις ασφαλίσεων λαμβάνει χώρα στο άρθρο 15. Επιπλέον, η δικονομική προστασία στο ασθενές μέρος θωρακίζεται σημαντικά από τη διάταξη του άρθρου 25 παρ.4, περί παρεκτάσεως δικαιοδοσίας, προβλέπον τη μη παραγωγή αποτελεσμάτων των ρητρών παρέκτασης δικαιοδοσίας, οι οποίες αντίκεινται στο άρθρο 15. Συνδυαστικά βέβαια με το άρθρο 25 παρ. 4 και χάριν της ενίσχυσης της επιτακτικότητας των δικαιοδοτικών βάσεων αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη, οι διατάξεις των άρθρων 45 παρ.1 ε' και 46 επιβάλλουν την κύρωση της μη αναγνώρισης και εκτέλεσης, εάν η εκδοθείσα απόφαση έρχεται σε σύγκρουση εν γένει με το τμήμα περί ασφαλίσεων. Τα ανωτέρω στοιχεία όχι μόνον αποδεικνύουν την αντιθετική σχέση των δύο δικονομικών θεμελίων, αλλά αποδεικνύουν και την αξιολογική σχέση μεταξύ των δύο, δεδομένου ότι η ελευθερία της βούλησης υπεισέρχεται στο βαθμό, στον οποίο είτε είναι αζήμια για το υφιστάμενο ασθενές μέρος, είτε δεν υπάρχει πλέον ανάγκη δικονομικής προστασίας του ασθενούς

¹⁵⁰ Σκέψη 76 Γενικού Εισαγγελέα M. Bobek ECLI:EU:C:2017:396

μέρους, είτε τέλος η οικονομική και νομική ανισοσθένεια των μερών αμβλύνεται σημαντικά.

Αρχικά, αυτό που κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί είναι ότι ο τύπος των ρητρών παρέκτασης εξακολουθεί να ρυθμίζεται από το άρθρο 25. Αναλυτικότερα, ρήτρα παρέκτασης μπορεί να καταρτιστεί σε έναν πρώτο βαθμό προς όφελος του ασθενέστερου μέρους, με τη συμφωνία βάσει της οποίας προβλέπεται η εναγωγή του ασφαλιστή και σε άλλα δικαστήρια, εκτός αυτών που ήδη προβλέπονται από τον Κανονισμό στο σχετικό τμήμα(15 παρ.2). Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται χάριν του λήπτη της ασφαλίσεως, του ασφαλισμένου αλλά και του δικαιούχου του ασφαλίματος καθιστά δε ημι-αναγκαστικού δικαίου τις διατάξεις του εξεταζόμενου τμήματος.

Επιπλέον, μπορούν να συμφωνηθούν *ex post* συμφωνίες παρέκτασης, μετά τη γέννηση της διαφοράς (15 παρ.1). Σε αυτήν την περίπτωση, η προστασία προς το προστατευόμενο πρόσωπο φθίνει, επειδή ο νομοθέτης αναμένει ευλόγως ότι το εν λόγω πρόσωπο είναι ικανό να προστατεύσει τα συμφέροντά του από μόνο του μετά τη γέννηση της διαφοράς και να συνειδητοποιήσει τις συνέπειες κατάρτισης μίας τέτοιας συμφωνίας παρέκτασης. Η εν λόγω πρόβλεψη ομοιάζει σε ένα βαθμό μόνο με την παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας με την παράσταση του εναγομένου, δίχως να αμφισβητηθεί η ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας¹⁵¹.

Επιπλέον, ρήτρα παρέκτασης μπορεί να συμφωνηθεί μεταξύ του ασφαλιστή και του λήπτη της ασφάλισης με κατοικία στο ίδιο κράτος-μέλος, κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης, με πρόβλεψη περί ανάθεσης διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους, ακόμα και εάν το ζημιογόνο γεγονός λάβει χώρα στην αλλοδαπή (15 παρ.3). Η συμφωνία αυτή πραγματοποιείται υπό τον όρο του εθνικού δικαίου, το οποίο δεν πρέπει να απαγορεύει τέτοιου είδους συμφωνία. Η πρόβλεψη περί δυνατότητας κατάρτισης της εν λόγω συμφωνίας φαίνεται πως λαμβάνει χώρα πέρα από τη βάση της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και επί τη βάση της δικονομικής εγγύτητας. Αυτό διότι επιτυγχάνεται μία σημαντική σύνδεση της διαφοράς με το *forum*, ενώ σε κάθε περίπτωση ο λήπτης της ασφάλισης μπορεί να επωφεληθεί και του *forum actoris*. Παράλληλα, τυχόν ασφαλισμένος (σε περίπτωση ασφάλισης για ξένο λογαριασμό) ή τυχόν δικαιούχος του ασφαλίματος, ο οποίος δεν συμπίπτει με το λήπτη δεν θα δεσμεύονται από την εν λόγω συμφωνία. Τέτοιου είδους συμφωνία είχε καταρτιστεί στην υπόθεση *Peloux*¹⁵², η οποία θα μας απασχολήσει στη συνέχεια.

¹⁵¹ H. Gaudemet-Tallon, *ibidem*, σελ. 282

¹⁵² ΔΕΚ *Société financière et industrielle du Peloux*, C-112/03, 12.07.2005

Οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 15, όπως το τελευταίο ευρίσκεται στον Κανονισμό 1215/2012, δεν προβλέπονταν, πριν την τροποποίηση της Συμβάσεως των Βρυξελλών του 1978 και την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου στη Σύμβαση. Οι τελευταίες εισήχθησαν λόγω των εξιδιασμένων συμφερόντων του συγκεκριμένου τότε Συμβαλλομένου Κράτους, με σκοπό τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων του. Τα υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Μέρη εδέχθησαν την εισαγωγή των ανωτέρω περιπτώσεων επιτρεπτής κατάρτισης ρήτρας δικαιοδοσίας, ως αντίβαρο στη διαιτητική επίλυση αυτού του είδους των διαφορών. Έτσι, βάσει του άρθρου 15 παρ. 4, ρήτρα παρέκτασης δικαιοδοσίας μπορεί να συναφθεί μεταξύ του ασφαλιστή με κατοικία ή εγκατάσταση εντός Ε.Ε και λήπτη της ασφάλισης με κατοικία εκτός κράτους-μέλους, υπό το διττό περιορισμό, να μην πρόκειται για υποχρεωτική ασφάλιση και να μην πρόκειται για ασφάλιση ακινήτου, το οποίο ευρίσκεται σε κράτος-μέλος. Εν προκειμένω, όμως, η δικονομική προστασία του ασθενούς μέρους με κατοικία εκτός Ε.Ε υπονομεύεται μάλλον αδικαιολογήτως. Εν προκειμένω, θα υποστήριζε κάποιος ότι η τελεολογία του κανόνα μοιάζει αβέβαιη να αποκλείσει το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ενός ασθενούς μέρους, μόνο εκ του λόγου ότι κατοικεί σε μία τρίτη χώρα.

Επίσης, η ανάγκη παροχής δικονομικής προστασίας θα φθίνει έναντι ληπτών της ασφάλισης, οι οποίοι είναι τόσο νομικά έμπειροι όσο και ισχυροί οικονομικά. Πρόκειται για τις ασφαλίσεις ειδικού και υψηλού κινδύνου, για τις οποίες είναι δυνατή η κατάρτιση συμφωνίας ρήτρας παρέκτασης, βάσει του άρθρου 15 παρ.5. Επιπλέον, το άρθρο 16 εξειδικεύει περαιτέρω αυτούς τους κινδύνους, όπως αυτοί ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 4 καθώς και στην Οδηγία 2009/138/EK σχετικά με την ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης (*Solvency II*), κατά παραπομπή του άρθρου 16 παρ.5. Η εν λόγω Οδηγία ενσωματώθηκε στην Ελλάδα με το νόμο 4364/2016. Ωστόσο, ζήτημα ασφάλειας δικαίου τίθεται από αυτήν την παραπομπή του ενωσιακού νομοθέτη στη συγκεκριμένη Οδηγία, από τη στιγμή που από τη μία η Οδηγία αυτή είναι δεκτική περαιτέρω τροποποιήσεων και από την άλλη η μεταφορά της Οδηγίας αυτής στα εθνικά δίκαια ενδέχεται να παρουσιάζει αποκλίσεις¹⁵³.

ii. Το αντιτάξιμο των ρητρών παρέκτασης

Σημαντική είναι η νομολογία του ΔΕΚ σε σχέση με το αντιτάξιμο των ρητρών παρέκτασης

¹⁵³ H. Gaudemet-Tallon, *ibidem*, σελ. 286, Βλ. επίσης M.Fallon/P.Kinsch/C.Kohler, Building European Private International Law, Intersentia, σελ. 86, όπου προτείνεται ειδικότερα η αναφορά στο προοίμιο των δευτερογενών πράξεων της Ε.Ε της σχέσεως αυτών με τις Συμβάσεις και τους Κανονισμούς σχετικούς με την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας και το εφαρμοστέο δίκαιο σε συμβατικές ενοχές.

δικαιοδοσίας σε τρίτα μέρη. Το νομικό ζήτημα που τίθεται ενώπιον του Δικαστηρίου σε τρεις περιπτώσεις αφορά τη δυνατότητα επίκλησης από τρίτο μη συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση ασφαλίσεως (*Gerling*) ή τη δυνατότητα αντιταξίμου της εν λόγω ρήτρας εκ του ασφαλιστή στο ίδιο μη συμβαλλόμενο μέρος (*Peloux, Assens Havn*). Το εν λόγω μη συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να είναι στη σύμβαση ασφαλίσεως είτε ο ασφαλισμένος (*Gerling, Peloux*), όταν αυτός διακρίνεται από το λήπτη της ασφάλισης, είτε ο ζημιωθείς (*Assens Havn*). Βάσει των ανωτέρω κρίνεται σκόπιμο να εκτεθούν αναλυτικότερα οι εν λόγω αποφάσεις.

α. Η δυνατότητα επίκλησης της ρήτρας παρέκτασης από τον ασφαλισμένο

Η υπόθεση *Gerling*¹⁵⁴ ασχολήθηκε αρχικά με τη δυνατότητα του ασφαλισμένου να επικαλεστεί την και υπέρ αυτού συμφωνηθείσα μεταξύ λήπτη της ασφάλισης και ασφαλιστή ρήτρα παρεκτάσεως, επί τη βάση της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Διευκρινίζεται ότι η σύμβαση ασφαλίσεως είχε συναφθεί, όπως προκύπτει από το ιστορικό της απόφασης, τόσο για το συμφέρον του λήπτη της ασφάλισης όσο και για το συμφέρον του ασφαλισμένου.

Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, η υπόθεση αφορούσε την τελωνειακή Σύμβαση περί οδικής διεθνούς μεταφοράς εμπορευμάτων της Γενεύης του 1959. Στο πλαίσιο αυτό, η ιταλική *Amministrazione delle Dogane* απαίτησε την καταβολή των χρηματικών ποινών, φόρων, δασμών και παρεπόμενων εξόδων, που αφορούσαν ορισμένες διενεργηθείσες μεταφορές υπό το καθεστώς αυτό, το παράνομο των οποίων διαπιστώθηκε στην Ιταλία, με αποτέλεσμα να υπόκεινται σε δασμούς και επιβαρύνσεις. Οι αρμόδιοι εθνικοί οργανισμοί κατά τη Σύμβαση είναι αυτοί που υπέχουν την ευθύνη γι' αυτές τις επιβαρύνσεις. Εν προκειμένω δηλαδή, ο ιταλικός εθνικός οργανισμός (*Ente Autotrasporti Merci* και ειδικότερα ο εκκαθαριστής αυτής *Ministero del Tesoro*). Σε καθέναν από τους εν λόγω εθνικούς οργανισμούς παρέχεται εγγύηση από διεθνή όμιλο ασφαλιστών, σύμφωνα με σύμβαση που συνήφθη το 1961 στη Γενεύη μεταξύ, αφενός, της διεθνούς ένωσης οδικών μεταφορών για ίδιο της λογαριασμό, καθώς και για λογαριασμό των επιμέρους εθνικών οργανισμών και, αφετέρου, του διεθνούς ομίλου ασφαλιστών, αποτελούμενου από επτά τράπεζες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η *Gerling Konzern Speciale Kreditversicherungs-AG*. Σύμφωνα δε με ειδική ρήτρα στη σύμβαση ασφαλίσεως, «σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ του ομίλου ασφαλιστών και ενός από τους εθνικούς οργανισμούς, οι τελευταίοι δικαιούνται να προσφύγουν ενώπιον του αρμόδιου *Tribunale* της χώρας όπου εδρεύουν για να εφαρμόσει το δίκαιο της χώρας αυτής». Ο ιταλικός εθνικός οργανισμός προσέφυγε εναντίον του

ομίλου των ασφαλιστών ενώπιον του Tribunale της Ρώμης. Οι ασφαλιστές αμφισβητούν το αντιτάξιμο της εν λόγω ρήτρας παρεκτάσεως στο μέτρο που δεν την προσυπέγραψε ο ασφαλισμένος εθνικός οργανισμός, με δεδομένο ότι το άρθρο 17 της Σύμβασης των Βρυξελλών επιβάλλει έγγραφο τύπο για την υπογραφή ρήτρας παρεκτάσεως.

Το ερώτημα, το οποίο ουσιαστικά τίθεται είναι το κατά πόσον η ρήτρα παρεκτάσεως δικαιοδοσίας ισχύει και έναντι των ασφαλισμένων και μη ληπτών της σύμβασης ασφαλίσεως, σε περίπτωση που η εν λόγω ρήτρα έχει συνομολογηθεί από το λήπτη της ασφάλισης και για λογαριασμό του ασφαλισμένου και μολονότι δεν την προσυπέγραψε ο τελευταίος, παρά μόνον ο ασφαλιστής και ο λήπτης της ασφάλισης.

Το ΔΕΚ απεφάνθη ότι ο ασφαλιστής δεσμεύεται και δεν μπορεί να αντιταχθεί στο κύρος μίας τέτοιας ρήτρας, σε σχέση με την καθίδρυση της δικαιοδοτικής βάσης της προβλεπόμενης εκ της ρήτρας παρεκτάσεως και συνομολογηθείσας υπέρ του ασφαλισμένου, εφ' όσον σαφώς συναίνεσε σε αυτήν¹⁵⁵. Το Δικαστήριο χρησιμοποίησε τέσσερα κύρια επιχειρήματα.

Πρώτον, ο έγγραφος τύπος προβλεπόμενος στο άρθρο 17 έχει ως σκοπό να εκδηλώνεται η συναίνεση των συμβαλλομένων με σαφήνεια και να αποδεικνύεται κατά τρόπο αποτελεσματικό¹⁵⁶. Στην περίπτωση αυτή, ο ασφαλιστής δεν μπορεί να αποφύγει τη δέσμευσή του από τη ρήτρα παρεκτάσεως, αν από τις συμβατικές διατάξεις προκύπτει ότι εξεδήλωσε σαφώς και εξαρχής τη συναίνεσή του.

Δεύτερον, το πνεύμα των διατάξεων της Συμβάσεως περί των υποθέσεων ασφαλίσεων και της κατάστροφης των συναφών προστατευτικών δικαιοδοτικών βάσεων ενισχύει την άποψη αυτή¹⁵⁷. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζονται εκ νέου τα διαμορφωμένα από τη νομολογία χαρακτηριστικά εκείνα, τα οποία δικαιολογούν την προστασία στο ασθενές μέρος (οικονομική δύναμη, νομική εμπειρία, προκαθορισμένη σύμβαση).

Τρίτον, το άρθρο 12 παρ. 2 της Σύμβασης και νυν 15 παρ.2 προέβλεψε ρητά το επιτρεπτό της συνομολόγησης ρητρών περί παρεκτάσεως της δικαιοδοσίας υπέρ της δυνατότητας, όχι μόνο του ασφαλιζόντος τρίτον αντισυμβαλλομένου, αλλά και του ασφαλισμένου και του δικαιούχου να

¹⁵⁴ ΔΕΚ *Gerling* 201/82, 14.07.1983

¹⁵⁵ *Ibid*, σκ. 20

¹⁵⁶ *Ibid*, σκ. 13

¹⁵⁷ *Ibid*, σκ. 16

προσφύγουν επιπλέον και σε *forum* μη προβλεπόμενο από τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης. Το ΔΕΚ τονίζει μάλιστα ότι τα ανωτέρω πρόσωπα, τα οποία εξ υποθέσεως δεν είναι συμβαλλόμενα στη σύμβαση ασφαλίσεως, ενδέχεται να μην είναι καν γνωστά κατά τη διάρκεια σύναψης της σύμβασης ασφαλίσεως¹⁵⁸.

Τέταρτον, ερμηνεία που θα απαιτούσε προσυπογραφή της ρήτρας και από τον ασφαλισμένο, θα συνιστούσε μία δυσχερώς πραγματοποιήσιμη διατύπωση, αν ιδιαίτερα, προτού ανακύψει οιαδήποτε διαφορά, ο ασφαλισμένος δεν είχε καταστεί δυνατό να ενημερωθεί από το λήπτη της ασφάλισης για την ύπαρξη ρήτρας περί απονομής δικαιοδοσίας που συνομολογήθηκε και υπέρ του πρώτου¹⁵⁹. Η δυσχέρεια προφανώς αυξάνεται σημαντικά στις περιπτώσεις της ασφάλισης «ούτινος ανήκει», η οποία χρησιμοποιείται με μεγάλη συχνότητα στο διαμετακομιστικό εμπόριο και στην οποία αποδίδεται μεγάλη σημασία.

Η απόφαση *Gerling* ήταν πολύ σημαντική κατά το χρόνο έκδοσής της και αποτελεί θα έλεγε κανείς τον τότε πρόδρομο των μελλοντικών προβλέψεων και διατάξεων ως προς την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις ασφαλίσεων. Έτσι, η απόφαση προέβη σε μία *contra legem* ερμηνεία, δεχόμενη τη δυνατότητα κατάρτισης ρήτρας παρέκτασης χωρίς έγγραφο τύπο ή έστω χωρίς γραπτή επιβεβαίωση της ύπαρξης ρήτρας παρεκτάσεως, εάν αυτό συνιστά εκ των πραγμάτων μία δυσχερή διατύπωση, δεδομένης της σημασίας της ταχύτητας και απλούστευσης των διεθνών εμπορικών συναλλαγών. Με αυτόν τον τρόπο η απόφαση κατέστη φανερή την ανάγκη σχετικής τροποποίησης των προβλέψεων περί του τύπου της συμφωνίας παρέκτασης, όπως πραγματοποιήθηκε τελικά με την προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στη Σύμβαση το 1989.

Άλλο ένα σημείο, το οποίο αξίζει προσοχής είναι η προστατευτική μεταχείριση του ασφαλισμένου στο επίπεδο του δικονομικού διεθνούς δικαίου και στο πλαίσιο της ασφάλισης για ξένο λογαριασμό. Αφ' ενός η σπανιότατη *contra legem* προσέγγιση του Δικαστηρίου χάριν και μίας προστατευτικής για τον ασφαλισμένο ερμηνείας και συγχρόνως η αναφορά στο λήπτη της ασφάλισης (καταχρηστικά αναφερόμενο ως «ασφαλισμένο») ως ασθενές μέρος της σύμβασης, φανερώνει ότι ελλείπει μία αναγκαία σκέψη του συλλογισμού, ότι δηλαδή ο ίδιος ο ασφαλισμένος σε ασφαλίσεις για ξένο λογαριασμό συνιστά ασθενές μέρος, χρήζον προστασίας. Αυτό οφείλεται στο ότι ο ασφαλισμένος σε ασφαλίσεις για ξένο λογαριασμό δεν συμπεριλαμβανόταν, όπως προελέχθη, υπό το καθεστώς της Σύμβασης των Βρυξελλών στα ασθενή μέρη χρήζοντα

¹⁵⁸ *Ibid*, σκ. 18

¹⁵⁹ *Ibid*, σκ. 19

προστασίας. Ωστόσο, κάτι τέτοιο φαίνεται να γίνεται δεκτό από την παρούσα απόφαση, ώστε να καθίσταται στην ουσία αναγκαία η δικονομική προστασία και του εν λόγω προσώπου. Η εν λόγω προστασία απενεμήθη τελικά από τον Κανονισμό 44/2001, με την πρόβλεψη του *forum actoris* υπέρ του ασφαλισμένου για ξένο λογαριασμό.

Συμπερασματικά, η υπαισέλευση της ελευθερίας της βούλησης ως δικονομικού θεμελίου χωρεί ευλόγως στην περίπτωση του αντιταξίμου της ρήτρας παρεκτάσεως εκ του ασφαλισμένου, εφ' όσον η τελευταία είναι αβλαβής ως προς τη δικονομική προστασία του, δεδομένου ότι προσθέτει άλλο ένα *forum* στις ήδη διαθέσιμες επιλογές του.

β. Το μη αντιτάξιμο της ρήτρας παρέκτασης έναντι του ασφαλισμένου

Το ΔΕΚ επεξεργάζεται το αντιτάξιμο των ρητρών παρεκτάσεως, σε σχέση με τρίτα μέρη μη συμβαλλόμενα σε αυτές, στο πλαίσιο πάντα των συμβάσεων ασφαλίσεως και σε άλλη μία υπόθεση σύναψης σύμβασης ασφάλισης για ξένο λογαριασμό και πάλι υπό το νομικό πλαίσιο της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

Στην υπόθεση *Peloux*¹⁶⁰, εναγόμενη ήταν μεταξύ άλλων η γαλλική εταιρεία SFIP (*Société financière et industrielle du Peloux*), ως υπέχουσα ευθύνη εξ αδικοπραξίας για τη ζημία που υπέστη η επίσης γαλλική εταιρεία και ενάγουσα η *Laiterie du Chatelard*. Εναγόμενοι ήταν επίσης οι ασφαλιστές της SFIP, γαλλικές ασφαλιστικές εταιρείες, με τις οποίες η ίδια είχε συνάψει σύμβαση ασφάλισης αστικής ευθύνης. Η αγωγή ασκήθηκε ενώπιον του *tribunal de grande instance* του Bourgoin-Jallieu στη Γαλλία. Η SFIP, ως θυγατρική της εταιρείας βελγικού δικαίου *Recticel SA*, ήταν επίσης ασφαλισμένη σε περισσότερους από έναν Βέλγους ασφαλιστές δευτέρας τάξεως, στο πλαίσιο συμβάσεως ομαδικής ασφαλίσεως, συναφθείσας από τη *Recticel* (λήπτης της ασφάλισης) και επεκταθείσας στην ασφαλισμένη SFIP με πρόσθετη μεταγενέστερη σύμβαση, κατά την ένταξη της εν λόγω εταιρείας στον όμιλο *Recticel*. Η ως άνω σύμβαση ασφαλίσεως για ίδιο και για ξένο λογαριασμό όριζε ότι: «*Επί διαφορών εκ της παρούσας συμβάσεως, η εταιρία θα υπόκειται στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του αντισυμβαλλομένου*».

Στις 21 Ιουνίου 2001, η SFIP προσεπικάλεσε, δυνάμει του άρθρου 10, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, τις υπέχουσες θέση εγγυητή βελγικές ασφαλιστικές εταιρείες δευτέρας τάξεως, συνασφαλίστριες στο πλαίσιο της συμβάσεως ομαδικής ασφαλίσεως, ήτοι την *Axa*

Belgium SA, τη Zurich Assurances SA, την AIG SA, Fortis SA και την Gerling SA. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, μετά από σχετική προβολή ένστασης ελλείψεως δικαιοδοσίας εκ των Βέλγων συνασφαλιστών, παρέπεμψε, την εν λόγω αξίωση της ασφαλισμένης SFIP, στο δικαστήριο του τόπου κατοικίας του λήπτη της ασφάλισης, δηλαδή στις Βρυξέλλες, τόπο εγκατάστασης της Recticel, σύμφωνα με τη συμφωνηθείσα ρήτρα παρεκτάσεως .

Το δευτεροβάθμιο γαλλικό δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε της υπόθεσης, απέστειλε προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΚ, σχετικά με τη δυνατότητα του ανατάξιμου ρήτρας παρεκτάσεως στον ασφαλισμένο, όταν η τελευταία αυτή ρήτρα καταρτίστηκε μεταξύ λήπτη της ασφάλισης και ασφαλιστή, κατοικούντων στο ίδιο κράτος μέλος, χωρίς τη ρητή συναίνεση του ασφαλισμένου και κατοικούντα σε έτερο κράτος μέλος.

Κατά το Δικαστήριο, προσφιλές στη γραμματική ερμηνεία της Συμβάσεως, το γράμμα της τελευταίας δεν μπορεί να επιλύσει το ζήτημα, καθώς το άρθρο 12, σημείο 3 δεν παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με τα αποτελέσματα, τα οποία παράγει στον ασφαλισμένο ή το δικαιούχο εξ ασφαλιστικής συμβάσεως, μία ρήτρα δικαιοδοσίας συναφθείσα κατά την εν λόγω διάταξη¹⁶¹. Επομένως, ακολουθήθηκε μία ερμηνεία με βάση το σκοπό και την οικονομία της Σύμβασης.

Εν προκειμένω, σημαντικό ρόλο καταλαμβάνει η προστασία του ασθενέστερου μέρους, στο οποίο περιλαμβάνεται και ο ασφαλισμένος ως οικονομικά ασθενέστερος, όπως προκύπτει και από την απόφαση *Gerling*. Αυτή είναι και η πρώτη κατάφαση του ασφαλισμένου σε υποθέσεις για ξένο λογαριασμό ως ασθενούς μέρους χρίζοντος προστασίας. Κάτι τέτοιο όμως μόνο υπονοήθηκε από το Δικαστήριο σε εκείνη την απόφαση, όπως εξηγήθηκε ανωτέρω, το γεγονός δε ότι δεν υπάρχει παραπομπή σε συγκεκριμένη σκέψη της απόφασης, είναι μία απόδειξη περί αυτού¹⁶².

Σύμφωνα με το ΔΕΚ, το αντιτάξιμο της εν λόγω ρήτρας θα είχε εν προκειμένω σημαντικές συνέπειες για τον ασφαλισμένο, ο οποίος δεν την προσυπέγραψε και κατοικεί σε άλλο Συμβαλλόμενο Κράτος¹⁶³. Σε αυτήν την περίπτωση, ο ασφαλιστής θα απολάμβανε ενός *forum actoris*, ενώ ο ασφαλισμένος θα υφίστατο τη στέρηση των δικαιοδοτικών βάσεων των δικαστηρίων της κατοικίας του και της δωσιδικίας του τόπου του ζημιολόγου γεγονότος.

¹⁶⁰ ΔΕΚ *Société financière et industrielle du Peloux*, C-112/03, 12.07.2005

¹⁶¹ *Ibid*, σκ. 35

¹⁶² *Ibid*, σκ. 37, Η δε παραπομπή στη σκέψη 17 της *Gerling* από την *Peloux*, αναφέρεται, στο λήπτη της ασφάλισης, ο οποίος καταχρηστικά αναφέρεται ως «ασφαλισμένος».

Τέλος, το Δικαστήριο τονίζει ότι με την προγενέστερη απόφαση *Gerling*, το ΔΕΚ απεφάνθη θετικά υπέρ του αντιταξίμου μίας ρήτρας παρεκτάσεως του άρθρου 12 παρ.2 εκ μέρους του μη συμβαλλόμενου τρίτου ασφαλισμένου και κατά του ασφαλιστή. Αντιθέτως, η παρούσα περίπτωση αφορά το αντιτάξιμο της ρήτρας παρεκτάσεως εκ μέρους του ασφαλιστή και κατά του μη συμβαλλόμενου τρίτου ασφαλισμένου¹⁶⁴. Κοινή συνισταμένη στις δύο περιπτώσεις είναι η δικονομική προστασία του οικονομικώς ασθενέστερου μέρους. Βάσει των ανωτέρω, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν μπορεί ρήτρα παρεκτάσεως εκ του άρθρου 12, σημείου 3, να αντιταχθεί κατά του ασφαλισμένου, ο οποίος δεν προσυπέγραψε ρητώς την εν λόγω ρήτρα και έχει την κατοικία του σε συμβαλλόμενο κράτος άλλο από αυτό του ασφαλιστή και του αντισυμβαλλομένου του ασφαλιστή.

Σημειώνεται ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών, όπως προαναφέρθηκε, δεν προέβλεπε το *forum actoris* του ασφαλισμένου, όταν αυτός είναι διαφορετικό πρόσωπο από το λήπτη της ασφάλισης. Με αυτήν τη ρήση του δικαστηρίου, φαίνεται πως το εν λόγω *forum actoris* συνάγεται ερμηνευτικώς από το Δικαστήριο, χάριν ανάγκης δικονομικής προστασίας και του εν λόγω προσώπου. Δεύτερον, το Δικαστήριο επηρεάζεται φανερώς και σημειώνει την ήδη πραγματοποιηθείσα επέκταση της προστασίας ρητώς μέσω της διεύρυνσης του *forum actoris*, το οποίο καθιερώνει ο Κανονισμός 44/2001 για τον ασφαλισμένο και το δικαιούχο του ασφαλίματος¹⁶⁵. Πιο σημαντικό είναι ότι εν προκειμένω αποτυπώνεται νομολογιακά η συμπερίληψη του ασφαλισμένου στα προστατευόμενα πρόσωπα, κάτι το οποίο μόνο είχε υπονοήσει η υπόθεση *Gerling*.

Επιπλέον, βάσει της μάλλον ορθής ως προς το αποτέλεσμα απόφασης του Δικαστηρίου, αποδεικνύεται ότι το δικαιοδοτικό θεμέλιο της ελευθερίας της βούλησης υπεισέρχεται μόνον εφ'όσον φθίνει η δικονομική προστασία στο ασθενές μέρος, κατά τα ήδη εκτεθέντα.

γ. Το μη αντιτάξιμο της ρήτρας παρέκτασης εκ του ασφαλιστή έναντι του ζημιωθέντα

Το ζήτημα του αντιταξίμου των ρητρών παρέκτασης στις ασφαλιστικές συμβάσεις επιλαμβάνεται άλλη μία, πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ επί τη βάση του Κανονισμού 44/2001 και της Συμφωνίας ΕΚ-Δανίας αυτήν τη φορά. Αυτή είναι η απόφαση *Assens Havn* (Λιμένας του Ασσεν)¹⁶⁶ (C-

¹⁶³ *Ibid*, σκ. 39

¹⁶⁴ *Ibid*, σκ. 42

¹⁶⁵ *Ibid*, σκέψη 41

¹⁶⁶ ΔΕΕ *Assens Havn κατά Navigators Management (UK) Limited*, C-368/16, 13.7.2017

368/16). Σημειώνεται ότι η Συμφωνία ΕΚ-Δανίας έχει ως σκοπό την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού 44/2001, καθώς και των μέτρων εφαρμογής του, στις σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου της Δανίας. Η απόφαση αυτή αντιμετωπίζεται μάλλον επικριτικά από την παρούσα εργασία, στο πλαίσιο του ήδη κατακριθέντος *forum actoris* του ζημιωθέντος και της θεώρησης του ζημιωθέντος ως πρόσωπο χρήζον προστασίας.

Ως προς τα πραγματικά περιστατικά αυτής της υπόθεσης, η σουηδική εταιρεία Skane Entreprenad πραγματοποιούσε μεταφορά εμπορευμάτων προς τη Δανία. Ένα μέρος της μεταφοράς επιχειρούταν δια θαλάσσης. Για το σκοπό αυτό η σουηδική εταιρεία ναύλωσε ένα πλήθος ρυμουλκών και φορηγίδων και σύνηψε σύμβαση θαλάσσιας ασφαλίσεως με την εταιρεία Navigators Management. Η εν λόγω σύμβαση ασφαλίσεως περιελάμβανε ρήτρα παρέκτασης δικαιοδοσίας υπέρ των δικαστηρίων της Αγγλίας και της Ουαλίας και συγκεκριμένα υπέρ του High Court of Justice στο Λονδίνο. Η διαφορά προέκυψε, ενώ το ναυλωμένο ρυμουλκό κινιόταν εντός του λιμένα του Assen στη Δανία προκαλώντας ζημίες στην προβλήτα του. Το γεγονός έλαβε χώρα κατά το έτος 2007. Διάδικοι της αρχικής δίκης ενώπιον του δανικού δικαστηρίου ήταν η σουηδική εταιρεία μεταφοράς των εμπορευμάτων και ο φορέας διαχείρισης του λιμένα του Assen, διαφωνώντας επί του πώς ακριβώς προκλήθηκαν οι εν λόγω ζημίες και επί του ποιος είναι ο υπαίτιος των ζημιών αυτών. Εν συνεχεία και εν μέσω πτώχευσης της σουηδικής εταιρείας, ο ζημιωθείς φορέας διαχείρισης του λιμένος του Assen άσκησε αγωγή αιτούμενος αποζημίωση κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης της ζημιώσασας σουηδικής εταιρείας και ενώπιον των δικαστηρίων της Δανίας, όπου ευρισκόταν η έδρα της ενάγουσας. Σημειωτέον, ότι το δίκαιο της Δανίας προβλέπει το δικαίωμα άσκησης ευθείας αγωγής του ζημιωθέντος, εάν η αξίωση αποζημιώσεώς του επηρεάζεται από την πτώχευση του ασφαλισμένου. Το αρμόδιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή ελλείψει διεθνούς δικαιοδοσίας, εφαρμόζοντας τη συμφωνηθείσα μεταξύ λήπτη της ασφάλισης και ασφαλιστή ρήτρα παρέκτασης. Κατά της εν λόγω απόφασης ασκήθηκε αναίρεση από το φορέα διαχείρισης του λιμένα του Assen ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου της Δανίας (Højesteret).

Το νομικό ζήτημα το οποίο ετέθη είναι το κατά πόσον ρήτρα παρέκτασης δικαιοδοσίας καταρτισθείσα μεταξύ λήπτη της ασφάλισης και ασφαλιστή μπορεί να αντιταχθεί από τον ασφαλιστή κατά του ζημιωθέντος τρίτου. Το αιτούν δικαστήριο εντάσσει το προδικαστικό ερώτημα στο πλαίσιο της ερμηνείας των άρθρων 13 παρ. 5 και 14 παρ.2 στοιχείο α' του Κανονισμού 44/2001.

Το Δικαστήριο δεν αποδέχεται τη δυνατότητα επίκλησης της ρήτρας παρεκτάσεως δικαιοδοσίας εκ

μέρους του ασφαλιστή του ζημιώσαντος λήπτη της ασφάλισης και έναντι του ζημιωθέντος. Το σκεπτικό του Δικαστηρίου βασίζεται στην υπαγωγή του ζημιωθέντος στην έννοια του ασθενούς μέρους, χωρίς όμως να εξειδικεύει τους λόγους¹⁶⁷. Εν συνεχεία προς υποστήριξη της ληφθείσας θέσης, το Δικαστήριο καταφεύγει στην ήδη εκπεφρασμένη, στην απόφαση *Peloux* σκέψη, βάσει της οποίας η παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια που θέτει ο σκοπός της προστασίας του οικονομικώς ασθενεστέρου¹⁶⁸.

Εν προκειμένω το ΔΕΕ διαπιστώνει το σύννομο της κατάρτισης ρήτρας παρέκτασης δικαιοδοσίας, όπως προκύπτει από τα άρθρα 13 παρ. 5 και 14 παρ.2 στοιχείο α' του Κανονισμού 44/2001, προβαίνει δε στην κρίση του ερειδόμενο επί των ως άνω άρθρων, αν και η διαπλαστική δύναμη του εν λόγω Δικαστηρίου ως προς την αναμόρφωση των ερωτημάτων, τα οποία τίθενται ενώπιόν του είναι ένα αξιοπρόσεκτο στοιχείο. Το εν λόγω στοιχείο φανερώσει άλλωστε και την ισχύ του ως διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου.

Στην προκειμένη περίπτωση, βάσει των ερμηνευόμενων διατάξεων, κρίνεται από το Δικαστήριο επιτρεπτή η κατάρτιση σύμβασης ασφαλίσεως μεταξύ λήπτη της ασφάλισης και ασφαλιστή, δεδομένου ότι καλύπτει κάθε ευθύνη προκύπτουσα από τη χρήση ή την εκμετάλλευση πλοίων. Ωστόσο, το γεγονός ότι δεν υφίσταται στο αρμόδιο τμήμα του Κανονισμού ειδική πρόβλεψη προκειμένου για την επιτρεπτή κατάρτιση ρήτρας δικαιοδοσίας μεταξύ ασφαλιστή και ζημιωθέντος, όπως αναλόγως ορίζει ειδικώς το άρθρο 11 παρ. 2 αναφορικά με το αρμόδιο *forum* για την ενάσκηση της ευθείας αγωγής, οδηγεί το Δικαστήριο στη διαπίστωση ότι μία σύμβαση παρεκτάσεως δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεως δεν είναι αντιτάξιμη κατά του τρίτου ζημιωθέντος.

Συναφώς με τα ανωτέρω, άλλο ένα επιχείρημα αντλείται από τον ίδιο τον Κανονισμό και το άρθρο 23 παρ.5 αυτού. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, από τη στιγμή που οι συμφωνίες περί απονομής διεθνούς δικαιοδοσίας δεν παράγουν αποτελέσματα, εάν είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του άρθρου 13, συνάγεται ότι ο εν λόγω Κανονισμός θεσπίζει ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου οι παρεκκλίσεις από τους κανόνες περί καθίδρυσης δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεως πρέπει να ερμηνεύονται στενά¹⁶⁹. Η ίδια περιοριστική ερμηνεία επιβάλλεται άλλωστε και επί του άρθρου 13,

¹⁶⁷ *Ibid*, σκ. 29-32

¹⁶⁸ ΔΕΚ *Société financière et industrielle du Peloux και Axa Belgium* κλπ. C-112/03, 12.7.2005 σκ. 31, ΔΕΕ *Assens Havn κατά Navigators Management (UK) Limited* C-368/16, 13.7.2017, σκ. 36

¹⁶⁹ ΔΕΕ *Assens Havn κατά Navigators Management (UK) Limited* C-368/16, 13.7.2017, σκ. 38

το οποίο εξαντλητικά προβλέπει τις περιπτώσεις επιτρεπτής κατάρτισης ρήτρας δικαιοδοσίας¹⁷⁰.

Τέλος, το Δικαστήριο χρησιμοποιεί ένα επιχείρημα αντλούμενο και από τα πορίσματα της προηγούμενης απόφασής του στην υπόθεση *Peloux*. Σύμφωνα με το Δικαστήριο¹⁷¹: «...επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κατάσταση του τρίτου ο οποίος υπέστη ζημία καλυπτόμενη από ασφάλιση είναι ακόμη πιο απομακρυσμένη από τη συμβατική σχέση που προβλέπει ρήτρα παρεκτάσεως δικαιοδοσίας σε σύγκριση με την κατάσταση του ασφαλισμένου δικαιούχου που δεν έχει συναινέσει ρητώς σε αυτήν...».

Η παθογένεια της απόφασης μάλλον συνίσταται στη θεώρηση του ζημιωθέντος ως ασθενούς μέρους, χρίζοντος προστασίας, ενώ πολλάκις έχει επαναληφθεί ότι κάτι τέτοιο κατά τη γνώμη του γράφοντος δεν δικαιολογείται. Εξ αυτού, το Δικαστήριο προσπαθεί να θεμελιώσει το μη αντιτάξιμο της ρήτρας με αναφορά στο ειδικό προστατευτικό υποσύστημα του Κανονισμού. Ωστόσο, ειδική πρόβλεψη δεν υφίσταται και αιτία γι' αυτόν το λόγο είναι ότι μέχρι την απόφαση *FBTO* δεν αναγνωριζόταν ο ζημιωθείς ως ασθενές μέρος με ανάγκη δικονομικής προστασίας. Το Δικαστήριο ερμηνεύει αυτήν τη μη αναφορά, υπό τη σκέψη της περιοριστικής απαρίθμησης των επιτρεπών περιπτώσεων κατάρτισης ρητρών παρέκτασης στις υποθέσεις ασφαλίσεων και καταλήγει ότι ρήτρα παρεκτάσεως δεν μπορεί να συναφθεί μεταξύ του ασφαλιστή και του ζημιωθέντος, χάριν της παρεχόμενης στον τελευταίο προστασίας ως ασθενούς μέρους.

Η λύση στις ως άνω περιπτώσεις μάλλον θα αναζητείται με βάση την τυπική εγκυρότητα της ρήτρας παρεκτάσεως και τις προβλέψεις του ανάλογου άρθρου. Αυτό διότι η ρήτρα παρέκτασης δεν παράγει ενέργεια έναντι του μη συμβληθέντα ζημιωθέντα και ως εκ τούτου δεν αντιτάσσεται σε αυτόν. Σημειωτέον ότι η θεωρία επίσης αποκρούει γενικώς το αντιτάξιμο μίας ρήτρας παρεκτάσεως έναντι του ζημιωθέντα¹⁷².

iii. Το ζήτημα της σιωπηρής παρέκτασης και η υποχρέωση πληροφόρησης του ασθενέστερου διαδίκου

α. Η διάταξη του άρθρου 26 παρ.2

Ο Κανονισμός 1215/2012 εισάγει μία νέα ρύθμιση, όσον αφορά την προστασία του ασθενέστερου

¹⁷⁰ *Ibid*, σκ. 37, ομοίως *Gaudemet-Tallon, ibidem*, σελ.282

¹⁷¹ ΔΕΕ *Assens Havn κατά Navigators Management (UK) Limited* C-368/16, 13.7.2017, σκ. 39

μέρους σε σχέση με τη σιωπηρή παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας και όταν εναγόμενος είναι ο λήπτης της ασφάλισης, ο ασφαλισμένος, ο δικαιούχος του ασφαρίσματος ή ακόμα και ο ζημιωθείς, ο οποίος εν προκειμένω προστίθεται από το νομοθέτη της Ε.Ε στα προστατευόμενα πρόσωπα. Η διάταξη του άρθρου 26 παρ. 2, η προέλευση της οποίας ήταν νομολογιακής εμπνεύσεως, διασφαλίζει την υποχρέωση πληροφόρησης σχετικά με τις συνέπειες από την εμφάνιση ή μη του προστατευόμενου προσώπου ενώπιον δικαστηρίου, το οποίο κατ' αρχήν δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία, επί τη βάση των δικαιοδοτικών βάσεων του τμήματος 3. Η διεθνής δικαιοδοσία όμως καθιερύεται και στην ως άνω περίπτωση μέσω σιωπηρής παρέκτασης, αν ο ενάγων ασκήσει αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου και ο εναγόμενος παραστεί και δεν αμφισβητήσει τη δικαιοδοσία του εν λόγω δικαστηρίου. Η υποχρέωση πληροφόρησης υφίσταται για το δικαίωμά του να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου και προστατευόμενα πρόσωπα αποτελούν φυσικά εκτός από αυτά του πεδίου των ασφαλίσεων και ο εργαζόμενος και ο καταναλωτής, σε σχέση και με τα τμήματα 4,5 του Κεφαλαίου 2.

Ως παρέχων πληροφόρηση πρέπει να θεωρείται ο αντίδικος του ασθενέστερου μέρους. Σημαντικό είναι ότι το Δικαστήριο βαρύνεται επίσης με την εξακρίβωση του εάν το προστατευόμενο πρόσωπο όντως πληροφορήθηκε περί των δικαιωμάτων του¹⁷³.

Ως προς τις συνέπειες μη τήρησης της διάταξης επισημαίνονται τα ακόλουθα. Αν δεν υπάρχει ενημέρωση, το Δικαστήριο απορρίπτει την αγωγή ως απαράδεκτη. Αν όμως εν τέλει προχωρήσει στην εκδίκαση, δεν θα υφίσταται κατά την κρατούσα γνώμη κάποιο κώλυμα στην αναγνώριση και εκτέλεση της απόφασης¹⁷⁴, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται από το άρθρο 45 παρ.1. Αυτή η ερμηνεία συνάγεται από το γεγονός ότι η διάταξη 45 1 ε' περιλαμβάνει ως κώλυμα αναγνώρισης τη σύγκρουση της απόφασης με το τμήμα 3 (τουλάχιστον όσον αφορά τις υποθέσεις ασφαλίσεων), ενώ η διάταξη του άρθρου 26 παρ. 2 δεν ευρίσκεται στο τμήμα 3 του κεφαλαίου 2 του Κανονισμού.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι τυχόν διασταλτική ερμηνεία της διάταξης 45 παρ.1 ε', ώστε να περιλαμβάνει και τη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 2 δεν θα ήταν σύμφωνη με την περιοριστική απαρίθμηση των λόγων άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσης και τη συσταλτική ερμηνεία αυτών, βάσει της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών. Εξάλλου, κατά το ΔΕΕ η

¹⁷² Βλ. Έκθεση *Schlosser*, παράγραφος 116, βλ. επίσης *H. Gaudemet-Tallon, ibidem*, σελ. 282

¹⁷³ Βλ. *Χ. Παμπούκης* Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές διαφορές, Νομική βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 51

¹⁷⁴ *Ibid*, Επίσης, *Ε. Βασιλακάκης* Η προστασία του ασθενέστερου διαδίκου κατά τον Κανονισμό 1215/2012, Νομικό

αντίστοιχη με το άρθρο 45 1 ε' διάταξη του Κανονισμού 44/2001 (35 παρ.1) αφορά τη μη αναγνώριση αποφάσεων που εξέδωσε δικαστήριο που στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας και επιλήφθηκε της διαφοράς χωρίς να έχουν τηρηθεί οι εν λόγω κανόνες. Ως εκ τούτου, δεν έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις που η απόφαση εκδόθηκε από δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει μίας σιωπηρής παρέκτασης δικαιοδοσίας¹⁷⁵.

β. Η απόφαση *Bilas*

Με το ζήτημα της σιωπηρής παρέκτασης σε υποθέσεις ασφαλίσεων ασχολήθηκε το ΔΕΕ στην υπόθεση *Bilas*¹⁷⁶. Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, ο *M.Bilas*, κάτοικος Σλοβακίας, ενήχθη ενώπιον των δικαστηρίων της Τσεχίας, τόπου κατοικίας του ασφαλιστή, ονόματι *Česka podnikatelska rojišťovna as, Vienna Insurance Group*. Η αγωγή αφορούσε την καταβολή ασφαλίσεων από σύμβαση ασφαλίσεως, συναφθείσας μεταξύ των δύο μερών. Κατόπιν κλήσεως του *Okresny soud v Chebu*, ο εναγόμενος και λήπτης της ασφάλισης υπέβαλε τις παρατηρήσεις του αμφισβητώντας επί της ουσίας την αξίωση του ασφαλιστή χωρίς να προτείνει ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας του επιληφθέντος δικαστηρίου.

Το ερώτημα που υπεβλήθη αφορούσε την ερμηνεία του άρθρου 24 του Κανονισμού 44/2001 και συγκεκριμένα το κατά πόσον το δικαστήριο που επελήφθη διαφορά στην οποία εφαρμοστέο είναι το τμήμα τρία του Κανονισμού και χωρίς να τηρηθούν οι κανόνες αυτού ως προς την εφαρμογή των προστατευτικών δικαιοδοτικών βάσεων, έχει διεθνή δικαιοδοσία, εφόσον ο εναγόμενος παρίσταται και δεν προτείνει ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας.

Το ΔΕΕ απεφάνθη ότι το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να δεχθεί ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία, εφόσον ο εναγόμενος παρίσταται και δεν προτείνει ένσταση ελλείψεως αυτής. Το Δικαστήριο, πριν καταλήξει σε αυτό το συμπέρασμα, κάνει μία διάκριση μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 24, περί σιωπηρής παρέκτασης. Το πρώτο εδάφιο περιέχει το γενικό κανόνα, ενώ το δεύτερο την εξαίρεση σε αυτόν. Εξαίρεση, η οποία πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικώς.

Έτσι, κατά το Δικαστήριο η διάταξη του πρώτου εδαφίου τυγχάνει εφαρμογής και στις περιπτώσεις στις οποίες το δικαστήριο επελήφθη της διαφοράς κατά παράβαση των διατάξεων του Κανονισμού. Επιπλέον, η εφαρμογή της έχει ως συνέπεια ότι η παράσταση του εναγομένου μπορεί να λογίζεται

Βήμα 2013, σελ.2672

¹⁷⁵ ΔΕΕ *Ceska podnikatelska Vienna Insurance Group* κατά *Michal Bilas* C-111/09, 20.05.2010 σκ. 29

ως σιωπηρή αποδοχή της διεθνούς δικαιοδοσίας του επιληφθέντος δικαστηρίου¹⁷⁷.

Η δε δεύτερη περίοδος του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001 δεν μπορεί να εκλαμβάνεται ως παρέχουσα τη δυνατότητα αποκλεισμού της εφαρμογής του γενικού κανόνα, τον οποίο προβλέπει η πρώτη περίοδος του ίδιου άρθρου, επί ενδίκων διαφορών άλλων από αυτές στις οποίες αναφέρεται ρητώς, δηλαδή αυτές, οι οποίες υπάγονται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 22¹⁷⁸.

Το ΔΕΕ επικαλείται προς υποστήριξη αυτού και τις αποφάσεις *Elefanten Schuh*¹⁷⁹ και *Spitzley*¹⁸⁰, οι οποίες αφορούσαν την ερμηνεία του αντίστοιχου με το άρθρο 24, άρθρου 18 της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Στις τελευταίες εκρίθη ότι δεν προέκυπταν λόγοι για τους οποίους οι διάδικοι κωλύονται να υπαγάγουν εκουσίως τη διαφορά τους σε δικαστήριο άλλο από το συμφωνηθέν με την προγενεστέρως συναφθείσα ρήτρα παρεκτάσεως. Άρα, από τη στιγμή που δεν υφίσταται ούτε εν προκειμένω αποκλειστική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας, το τσεχικό δικαστήριο υποχρεούται ελλείψει ενστάσεως, να δεχθεί ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία.

Τέλος, προς υποστήριξη των ανωτέρω το ΔΕΕ τονίζει ότι η προστασία προς τον ασθενέστερο διάδικο δεν επιβάλλεται. Έτσι, από τη στιγμή που εκείνος θελήσει να αμυνθεί ενώπιον δικαστηρίων άλλων εκ των προβλεπόμενων στο τμήμα τρία, έχει τη δυνατότητα να το κάνει¹⁸¹.

Το Δικαστήριο προβαίνει σε ακόμα μία διατύπωση, η οποία αποτέλεσε και το θεμέλιο της πρόβλεψης στον Κανονισμό 1215/2012 του άρθρου 26 παρ.2. Το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο οφείλει να ελέγξει αυτεπαγγέλτως εάν όντως σκοπείται η θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας του εναγομένου και ιδιαίτερα, εάν ο τελευταίος έχει πλήρη επίγνωση των συνεπειών της παράστασης και άμυνας του επί της ουσίας¹⁸². Παράλληλα, αναγνωρίζεται ότι μία τέτοια υποχρέωση θα πρέπει να προκύπτει από κάποιο ρητό κανόνα στο σώμα του Κανονισμού. Ωστόσο, κατά το Δικαστήριο, τα εθνικά δικαστήρια βαρύνονται με την εν λόγω υποχρέωση, επί τη βάση του σκοπού προστασίας του ασθενέστερου μέρους, ο οποίος προκύπτει από τα τμήματα 3,4,5 του Κανονισμού¹⁸³. Η θεμελίωση όμως μίας τέτοιας ειδικής υποχρέωσης, η οποία μάλιστα θα βαρύνει τα εθνικά

¹⁷⁶ ΔΕΕ *Ceska podnikatelska Vienna Insurance Group* κατά Michal Bilas, C-111/09, 20.05.2010

¹⁷⁷ *Ibid*, σκ. 21

¹⁷⁸ *Ibid*, σκ. 24

¹⁷⁹ ΔΕΚ *Elefanten Schuh* 150/80

¹⁸⁰ ΔΕΚ *Spitzley* 48/84

¹⁸¹ ΔΕΕ *Ceska podnikatelska Vienna Insurance Group* κατά Michal Bilas C-111/09, 20.05.2010, σκ. 30

¹⁸² *Ibid*, σκ. 31

¹⁸³ *Ibid*, σκ. 32

δικαστήρια, στο γενικότερο σκοπό προστασίας του ασθενέστερου μέρους κρίνεται τουλάχιστον προβληματική. Σε κάθε περίπτωση η εν λόγω υποχρέωση ρητώς εισήχθη από το νομοθέτη της Ε.Ε με το άρθρο 26 παρ.2 του Κανονισμού 1215/2012.

Το αποτέλεσμα της εκτεθείσας απόφασης σε συνδυασμό με τη μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 2 του Κανονισμού 1215/2012 κρίνεται ικανοποιητικό, δεδομένης αφ' ενός της κατάγνωσης της δυνατότητας κατάρτισης σιωπηρής παρεκτάσεως σε «υποθέσεις ασφαλίσεων», όπως δεχόταν και η κρατούσα γνώμη στη θεωρία¹⁸⁴ και αφ' ετέρου της παροχής δικονομικής προστασίας προς τον εναγόμενο και ασθενές μέρος μέσω της υποχρέωσης πληροφόρησης προς αυτό των συνεπειών της παράστασής του στο δικαστήριο στις αναφερόμενες περιπτώσεις, ώστε να απολαμβάνει επιπλέον εγγυήσεων, αμέσως συναφών με την ανάγκη δικονομικής προστασίας και αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη του ασθενούς μέρους.

Πάντως, η αιτιολογία του ΔΕΕ δεν λαμβάνει υπ' όψιν τη διάταξη του άρθρου 8 του Κανονισμού το οποίο καθιερώνει την αυτονομία του υποσυστήματος των δικαιοδοτικών βάσεων επί υποθέσεων ασφαλίσεως. Ως εκ τούτου δεν συνυπολογίζει την επίδραση του γράμματος αυτής της διάταξης και το συμβιβασμό αυτής με την ορθώς ακολουθούμενη λύση. Έτσι θα πρέπει να υπομνησθεί ότι στο τμήμα του Κανονισμού περί υποθέσεων ασφαλίσεων αναφέρονται οι περιπτώσεις επιτρεπτής κατάρτισης ρήτρας παρεκτάσεως, ο δε τύπος αυτής καθορίζεται από τις διατάξεις του αρμοδίου τμήματος. Με δεδομένο πάντως ότι ρήτρα παρεκτάσεως επιτρέπεται κατά κανόνα να συναφθεί μετά τη γένεση της διαφοράς (Άρθρο 15 περίπτωση 1), το επιτρεπτό της ρήτρας παρεκτάσεως στην περίπτωση της σιωπηρής παρεκτάσεως θα υπάρχει κατά κανόνα.

Τέλος, είναι και σε αυτήν την περίπτωση εμφανές ότι στο πλαίσιο της υπεισέλευσης της ελευθερίας της βούλησης ως δικαιοδοτικού θεμελίου, το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη δεν υποχωρεί εντελώς για τον εναγόμενο και ασθενές μέρος. Αντιθέτως, η νεοεισελθούσα ρύθμιση περί υποχρέωσης ενημέρωσης του ασθενούς διαδίκου αποτελεί μία εγγύηση τήρησης του ως άνω δικαιώματος, το οποίο αποτελεί και το δικαιοδοτικό θεμέλιο των εξεταζόμενων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας. Γι' αυτόν το λόγο προκρίνεται κατά τη γνώμη του γράφοντος η δεσμευτική ισχύς της ως άνω υποχρέωσης για το Δικαστήριο, παρά το γεγονός ότι ενδεχόμενη αγνόηση αυτής δεν θα συνιστά πιθανότατα βάσει του Κανονισμού κώλυμα αναγνώρισης και εκτέλεσης. Πάντως, το τελευταίο δύναται να μεταβληθεί με νομοθετική αλλαγή.

¹⁸⁴ Βλ. *Dicey, Morris and Collins on the Conflict of Laws*, Sweet & Maxwell, (2008), υποσημείωση 9, σελ.. 454 και *A.L. Calvo Caravaca and J. Carrascosa González σε U. Magnus and P. Mankowski (eds.), ibidem*, σελ. 445

Συμπεράσματα τρίτου μέρους

Στο εν λόγω τρίτο μέρος της εργασίας αναζητήθηκαν τα όρια της παρεχόμενης προστασίας εκ των δικαιοδοτικών βάσεων της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η δικονομική προστασία αυτή δεν θα παρέχεται, εφ' όσον δεν υπάρχει ανάγκη προστασίας. Επίσης, η ελευθερία των μερών και η κατάρτιση ρητρών παρέκτασης θα υπεισέρχεται, εφ' όσον πληρούνται οι τεθειμένες προϋποθέσεις στην εκάστοτε περίπτωση. Ως εκ τούτου, σε αυτές τις περιπτώσεις το δικαιοδοτικό θεμέλιο της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη θα απουσιάζει ή θα φθίνει αντιστοίχως.

Σε ένα πρώτο βαθμό εξετάστηκαν οι περιπτώσεις αποκλεισμού ορισμένων διαφορών από το πεδίο εφαρμογής του αυτόνομου και προστατευτικού Τμήματος του Κανονισμού. Έτσι, σε περιπτώσεις όπου επικαλείται η εφαρμογή των προστατευτικών διατάξεων από τον ένα ασφαλιστή έναντι του άλλου, δεν δικαιολογείται καμία δικονομική προστασία, δεδομένης της νομικής και οικονομικής ισχύος αμφοτέρων των μερών. Ως εκ τούτου, οι δικαιοδοτικές βάσεις θεμελιωμένες επί του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη θα κρίνονται ανεφάρμοστες και θα προκρίνεται η εφαρμογή των γενικών διατάξεων του Κανονισμού. Δυσχερέστερη είναι η μεταχείριση του ζητήματος του εμμέσως ζημιωθέντος, του οποίου τη δικονομική προστασία και την περίληψη στα προστατευόμενα πρόσωπα αναγνωρίζει εν γένει το ΔΕΚ/ΔΕΕ, αντίθετα με την προκρινόμενη από την παρούσα εργασία θέση. Εάν παρ' όλα αυτά γίνει δεκτή η θέση περί *forum actoris* του ζημιωθέντος, η λύση βασισμένη στο είδος της σχέσης η οποία θεμελιώνει την υποκατάσταση είναι αυτή η οποία παρέχει μεγαλύτερη συνέπεια λύσεων. Έτσι, εάν ο εν λόγω εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος είναι επαγγελματίας του κλάδου των ασφαλίσεων, στον οποίο περιήλθε είτε εκ του νόμου είτε βάσει ασφαλιστικής συμβάσεως η απαίτηση επί της βάσης ασφαλιστικής σχέσης συναφθείσας με τον αμέσως ζημιωθέντα δεν θα υπάρχει ανάγκη υπαγωγής αυτού στις προστατευτικές διατάξεις.

Σε ένα δεύτερο βαθμό εξετάστηκε η υπεισέλευση του δικαιοδοτικού θεμελίου της ελευθερίας της βούλησης. Το εν λόγω δικαιοδοτικό θεμέλιο εισάγεται επί «υποθέσεων ασφαλίσεων» μόνο στις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις. Εν προκειμένω, η σχέση μεταξύ των δικαιοδοτικών θεμελίων, δηλαδή αφ' ενός του δικαιώματος της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και αφ' ετέρου της ελευθερίας της βούλησης είναι αντιθετική και ιεραρχική με ανώτερο το δικαιοδοτικό θεμέλιο της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Είναι αντιθετική διότι η ελευθερία της βούλησης θέτει εν αμφιβόλω τη δεσμευτικότητα του αυτόνομου υποσυστήματος των δικαιοδοτικών βάσεων επί υποθέσεων ασφαλίσεως. Είναι δε ιεραρχική διότι η ελευθερία της βούλησης

υπεισέρχεται υπό περιοριστικά αναφερόμενους όρους και στο βαθμό που είτε δεν υπάρχει έντονη οικονομική και νομική ανισοσθένεια μεταξύ των μερών, είτε φθίνει εν γένει η ανάγκη προστασίας. Τονίζεται ότι σε αυτές τις περιπτώσεις οπότε καλείται σε εφαρμογή η ελευθερία της βούλησης ως δικαιοδοτικό θεμέλιο, η ανάγκη δικονομικής προστασίας απλώς φθίνει και δεν εκλείπει εντελώς, όπως στις περιπτώσεις του πρώτου κεφαλαίου, οπότε και το προστατευτικό τμήμα τίθεται συλλήβδην εκποδών.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η νεοεισελθούσα διάταξη περί υποχρέωσης πληροφόρησης μεταφράζεται υπό την παρούσα εργασία ως άλλη μία απόδειξη του ότι δικαιοδοτικό θεμέλιο των διατάξεων δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους αποτελεί το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αυτό διότι αυτή η υποχρέωση πληροφόρησης με την οποία βαρύνεται το δικαστήριο συνιστά μία διαδικαστική εγγύηση, απαιτούμενη για τη θεραπεία του εν λόγω δικαιώματος. Το γεγονός δε ότι δεν προβλέπεται η κύρωση μη αναγνώρισης και εκτέλεσης για την παραβίαση αυτής της υποχρέωσης ίσως να μην ανταποκρίνεται στο πνεύμα και τη *ratio* του εξεταζόμενου Τμήματος του Κανονισμού, δεδομένης της δεσμευτικότητας απορρέουσας από το δικαιοδοτικό θεμέλιο του δικαιώματος της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Οι παραδοχές της ανωτέρω εργασίας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η προστασία του ασθενέστερου μέρους στο δικονομικό διεθνές δίκαιο ερείδεται επί του δικαιοδοτικού θεμελίου της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η θεμελίωση αυτή λαμβάνει χώρα, ενόψει της ανάγκης παροχής δικονομικής προστασίας στο ασθενές μέρος, το οποίο διαφορετικά θα ετίθετο αντιμέτωπο, εξαιτίας της οικονομικής και νομικής ανισοσθένειάς του, με μία ιδιότυπη αρνησιδικία.

Η θεμελίωση αυτή έχει επίδραση στη νομιμότητα κατάστρωσης των εν λόγω δικαιοδοτικών βάσεων στην περίπτωση που ακολουθήσουμε την άποψη σύμφωνα με την οποία η άσκηση διεθνούς δικαιοδοσίας χωρεί μόνο σε περίπτωση που η εκάστοτε επίδικη διαφορά εμφανίζει εύλογο σύνδεσμο με το *forum*. Το θεμελιώδες συμφέρον θεραπείας του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη καθιστά *de lege ferenda* επιβεβλημένη, σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία, την πρόβλεψη των συναφών δικαιοδοτικών βάσεων.

Ακόμη και εάν ακολουθήσουμε την κρατούσα σήμερα θεωρία περί ελευθερίας καθορισμού από τα Κράτη των κριτηρίων βάσει των οποίων θεμελιώνεται η άσκηση διεθνούς δικαιοδοσίας αυτών, η θεμελίωση μίας κατηγορίας βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας επί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, αποσαφηνίζει συγκεκριμένως τον τρόπο με τον οποίο προστατεύεται το ασθενές μέρος και τη διαφύλαξη μόνον των δικονομικών συμφερόντων του εν λόγω μέρους. Επιπλέον, σημαντικό είναι, βάσει των ανωτέρω παραδοχών, ότι ο καθορισμός των ορίων της παρεχόμενης δικονομικής προστασίας μέσω των συναφών δικαιοδοτικών βάσεων κρίνεται αναγκαίο να χωρέσει σε ένα πρώτο επίπεδο *de lege ferenda* με βάση την αναγκαιότητα ή μη παροχής δικονομικής προστασίας και σε ένα δεύτερο επίπεδο υπό το φως της ιεράρχησης των δικαιοδοτικών θεμελίων της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη από τη μία και της ελευθερίας της βούλησης από την άλλη.

Έτσι, η συμπερίληψη του ζημιωθέντος στα ασθενή μέρη χρήζοντα προστασίας και η συναφή επέκταση του *forum actoris* σε αυτόν, σε περίπτωση ενάσκησης ευθείας αγωγής κατά του ασφαλιστή του ζημιώσαντος μάλλον θα απορρίπτεται μόνο εκ της θεμελίωσης των εξεταζομένων δικαιοδοτικών βάσεων στο δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Ο ζημιωθείς απεδείχθη ότι δεν αποτελεί κατά τα ανωτέρω πρόσωπο χρήζον προστασίας. Η αντίθετη επιλογή μπορεί να καθιστά αποτελεσματικές διατάξεις παραγώγου δικαίου σχετικές με την πρόβλεψη ευθείας αγωγής για το ζημιωθέντα σε περίπτωση αυτοκινητιστικών ατυχημάτων. Αυτός ο

επιδιωκόμενος σκοπός όμως, όπως προεξετέθη, μάλλον είναι εξαιρετικώς αβέβαιος σε επίπεδο δικονομικού διεθνούς δικαίου, καθώς η διαφύλαξη της αποτελεσματικότητας των διατάξεων του παραγώγου δικαίου δεν σχετίζεται με κανέναν τρόπο με δικονομικούς σκοπούς.

Συναφώς, κατεδείχθη ότι η ελευθερία της βούλησης στους τομείς δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους, ακόμη και εάν υπεισέρχεται, τούτο συμβαίνει υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και κυρίως λόγω του ότι φθίνει η ανάγκη προστασίας του ασθενούς μέρους ως προϋπόθεση θεμελίωσης των προστατευτικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας. Η ως άνω θεωρητική σκέψη εξηγεί τη δεσμευτικότητα των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας προστασίας του ασθενούς μέρους, λόγω ακριβούς του θεμελιώδους χαρακτήρα του προστατευόμενου δικαιώματος, όποτε υφίσταται ασθενές μέρος χρίζον προστασίας. Συναφώς, εξηγείται και η ανώτερη θέση στην ιεραρχία, της δικαιοδοτικής βάσης του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη έναντι αυτής της ελευθερίας της βούλησης, δεδομένου ότι η τελευταία καλείται σε εφαρμογή μόνον εφ' όσον της το επιτρέπει η πρώτη.

Παραλλήλως, στοιχεία του δικαιοδοτικού θεμελίου της δικονομικής εγγύτητας, λαμβάνονται υπ' όψιν σε σημαντικό βαθμό κατά την κατάστρωση των δικαιοδοτικών βάσεων δικονομικής προστασίας του ασθενούς μέρους. Τα εν λόγω δικαιοδοτικά θεμέλια συνυπάρχουν σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, καθίσταται σαφές ότι η δεσμευτικότητα του υποσυστήματος των δικαιοδοτικών αυτών βάσεων καθιστά επιτακτική τη συναφή θεμελίωσή τους σε ένα δικαιοδοτικό θεμέλιο διάφορο και ανώτερο από αυτό της δικονομικής εγγύτητας, η οποία κατά κανόνα γεννά συντρέχουσες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας. Αυτό είναι το δικαιοδοτικό θεμέλιο της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Πέρα από τη σχέση με τα υπόλοιπα δικαιοδοτικά θεμέλια, το δικαίωμα της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη αποτελεί το δικαιολογητικό λόγο απόκλισης από τον κανόνα *actor sequitur forum rei*. Συγκεκριμένα, όταν θίγεται το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη από την αδυναμία του ενός μέρους διακυβεύεται το θεμελιώδες δικαίωμα στη δίκαιη δίκη με αποτέλεσμα να απαιτείται η πρόβλεψη εξαιρετικώς, παρά τη γενική αρχή του ρωμανογερμανικού δικαίου *actor sequitur forum rei*, της δυνατότητας άσκησης του *forum actoris*, προκειμένου για τη διαφύλαξη του εν λόγω δικαιώματος.

Επιπλέον, ζητήματα που άπτονται του θεμελιώδους αξιώματος της δικαστικής λειτουργίας και ειδικότερα της οικονομίας της δίκης και της αποφυγής εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων

λαμβάνονται, όπως απεδείχθη, επίσης υπ' όψιν χάριν της τήρησης του θεμελιώδους αυτού αξιώματος το οποίο διατρέχει τη δικονομία της δίκης και είναι αδύνατον να αγνοηθεί, ακόμη και επί δικαιοδοτικών βάσεων θεμελιωμένων επί του δικαιώματος αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Περαιτέρω, η εξέταση του πνεύματος των υπερνομοθετικών κειμένων κατέδειξε σε ένα πρώτο επίπεδο την οικονομική και πολιτική σκοπιμότητα κυρίως του Κανονισμού ως προς τη ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας. Κατέδειξε επίσης πιο συγκεκριμένως τη νομική και οικονομική ανισοσθένεια των μερών της σύμβασης ασφαλίσεως, συμπεριλαμβανομένου του ασφαλισμένου και του δικαιούχου, ως λόγο παροχής της δικονομικής προστασίας, σύμφωνα με τις παραδοχές του ΔΕΚ/ΔΕΕ. Ωστόσο, καμία μνεία δεν γίνεται από το γράμμα του νόμου και από τη νομολογία στο δικαιοδοτικό θεμέλιο, το οποίο στηρίζει τις λεγόμενες προστατευτικές δικαιοδοτικές βάσεις του ασθενούς μέρους.

Εν τέλει, οι προβλεπόμενες από τα υπερνομοθετικά κείμενα βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων ασφαλίσεως σε μεγάλο βαθμό επιτυγχάνουν τη δικονομική προστασία του ασθενούς μέρους επί υποθέσεων ασφαλίσεως. Το γεγονός όμως ότι η κατάστρωσή τους δεν συσχετίζεται ρητώς ή εμμέσως από την ερμηνευτική προσέγγιση του ΔΕΚ/ΔΕΕ με το δικαίωμα αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη ως δικαιοδοτικού θεμελίου, οδηγεί στην προβληματική ορισμένες φορές αντιμετώπιση των ζητημάτων σχετικών με την καθίδρυση διεθνούς δικαιοδοσίας εκ συμβάσεων ασφαλίσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σπ.Βρέλλης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, (2008)

Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιώπη-Πασιά/Βασιλακάκης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα, (2012)

Ι.Δεληκωστόπουλος, *Ζητήματα από την εφαρμογή του Κανονισμού 1215/2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων*, εκδ. Σάκκουλα, (2016)

Κεραμέυς/Κρεμλής/Ταγαράς, *Η Σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και εκτέλεση αποφάσεων όπως ισχύει στην Ελλάδα: ερμηνεία κατ' άρθρο*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλας, (1989)

Κ.Κεραμέυς, *Αστικό Δικονομικό Δίκαιο*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλας, (1986)

Κεραμέυς/Κονδύλης/Νίκας *Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας*, εκδ. Σάκκουλα, (2000)

Β.Κιάντου, *Ασφαλιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα, (2005)

Κλαμαρής Ν./ Τσικρικάς Δ., *Διεθνές Αστικό και Ευρωπαϊκό Δικονομικό Δίκαιο*, β' έκδοση, Αντ. Ν Σάκκουλας, (2014)

Κλαμαρής Ν./Πανταζόπουλος/Σ.Κουσουύλης, *Πολιτική Δικονομία*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, (2012)

Α.Μεταλληνός, *Η σύμβαση ασφαλίσεως κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, (1997)

Κ.Μπέης, *Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη*, Αφοί Π. Σάκκουλα, (1983)

Ν.Νίκας, Ε.Σαχπεκίδου, *Ευρωπαϊκή πολιτική δικονομία*, εκδ. Σάκκουλα, (2016)

Ν. Νίκας, *Ευρωπαϊκό δικονομικό διεθνές δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα, (2008)

Χ.Παμπούκης, *Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και*

εμπορικές διαφορές, Νομική βιβλιοθήκη, (2014)

I.Ρόκας, Ασφαλιστικό Δίκαιο Εισηγήσεις, Νομική Βιβλιοθήκη, (2014)

I.Ρόκας, Ιδιωτική Ασφάλιση, Δίκαιο της ασφαλιστικής σύμβασης, της ασφαλιστικής επιχείρησης και των διαμεσολαβούντων, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, (2005)

Ε.Σαχπεκίδου, Η παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, εκδ. Σάκκουλα, (2000)

Μ.Σταθόπουλου, Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο, Τόμος Ι, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, (1995)

Α. Ταμαμίδης, Διεθνής Δικαιοδοσία κατά τη Σύμβαση των Βρυξελλών στην περίπτωση της παυλιανής αγωγής, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, (1999)

Ρ. Χατζηνικολάου-Αγγελίδου, Ασφαλιστική Σύμβαση, Η προστασία του ασφαλισμένου ως καταναλωτή, εκδ. Σάκκουλα, (2000)

D. Bureau/H. Muir-Watt, Droit International Privé, puf, (2014)

L.Collins, Dicey, Morris and Collins on The Conflict of Laws, Sweet and Maxwell, (2008)

M.Fallon/P.Kinsch/C.Kohler, Building European Private International Law, Intersentia, (2011)

H. Gaudemet-Tallon, Compétence et exécution des jugements en Europe, LGDJ, (2010)

B. Hess, Europäisches Zivilprozessrecht, C.F. Muller Verlag Heidelberg, (2010)

Louwrens Rienk Kiestra, The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law, Springer, (2014)

J.Kropholler, Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zu EuGVU und Lugano-Übereinkommen, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH Heidelberg, (1998)

N. Legh-Jones/J.Birds/David Owen, MacGillivray on Insurance Law, Sweet and Maxwell, (2003)

U. Magnus, P. Mankowski, Brussels I Regulation, Sellier European Law Publishers, (2007)

Arthur Taylor von Mehren, Adjudicatory Authority in Private International Law, Martinus Nijhoff Publishers, (2007)

W.H. Roth, Internationales Versicherungsvertragsrecht, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen, (1985)

L. Usunier, La régulation de la compétence juridictionnelle en droit international privé, Etude de droit comparé en matière civile et commerciale, Economica, (2008)

ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Π.Αρβανιτάκη, Τροποποιήσεις του Κανονισμού 1215/2012 της διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας, Αρμενόπουλος 2013, σελ. 2065 επ., (2013)

Ε.Βασιλακάκης, Η προστασία του ασθενέστερου διαδίκου κατά τον Κανονισμό 1215/2012, Νομικό Βήμα 2013, σελ.2671 επ., (2013)

E. Vassilakakis, International Jurisdiction in Insurance Matters under Regulation Brussels I, Τιμητικός Τόμος Σπ. Βρέλλη 2014, σελ.1079 επ., (2014)

Α.Καϊσης, Η επίδραση της νομολογίας του ΔΕΚ στο χώρο της διεθνούς δικαιοδοσίας, της αναγνώρισης, και εκτέλεσης αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων σε «Η πολιτική δίκη υπό το φως της νομολογίας του ΔΕΚ και του ΕΔΔΑ», Ακαδημαϊκό Συμπόσιο της τιμής του Κ. Κεραμέως, επιμέλεια Ν. Νίκας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, (2008)

Καστανίδα Α.Θ., Ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας και επίδρασή τους στην εκκρεμοδικία κατά τον Κανονισμό 1215/2012: ιδίως οι συμφωνίες παρέκτασης σε βάρος ασθενούς συμβαλλομένου, Pro Justitia T.1., (2015)

Σ. Μεταλληνός, Η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών της Ε.Ο.Κ. επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων κατά τη συμφωνία των Βρυξελλών της 27.9.1968, Δίκη 1977, σελ. 1 επ., (1977)

Χ. Παμπούκης, Γ. Νικολαΐδης, Ιδίως για την ισχύ ρητρών παρέκτασης κατά τον Κανονισμό ΕΚ 44/2001 και ιδίως για την ισχύ ρητρών παρέκτασης κατά τον Κανονισμό 44/2001 και εφαρμοστέου δικαίου που φαινομενικά στερούν τον αποκλειστικό διανομέα από την αποζημίωση πελατείας και τους όρους υπό τους οποίους αυτός τη δικαιούται, Γνωμοδότηση σε Νομικό Βήμα 2008, σελ.2568, (2008)

Δ.Τσικρικάς, Η θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των ημεδαπών δικαστηρίων για την έκδοση υποθέσεων ασφαλίσεων κατά το δίκαιο της Συμβάσεως των Βρυξελλών, Δίκη 1993 (1993)

Δ.Τσικρικάς, Η θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου του τόπου λειτουργίας ενός υποκαταστήματος, πρακτορείου, ή άλλης εγκατάστασης μιας ασφαλιστικής επιχειρήσεως κατά τις διατάξεις των Βρυξελλών και Λουγκάνο, Δίκη 1999, διαθέσιμο σε www.kostasbeys.gr, (1999)

Χ. Τσούκα, Η προστασία του ασθενούς μέρους στο πλαίσιο του Κανονισμού 593/2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) Διάλεξη σε επιστημονική εκδήλωση του Ελληνικού Ινστιτούτου Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου, Αφιέρωμα στην Ισμήνη Ανδρουλιδάκη Δημητριάδη, Αντ. Ν. Σάκκουλας Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ. 623-666, διαθέσιμο σε www.hiifl.gr, (2011)

Μ. Χατζηβασιλείου, Ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου στις ασφαλιστικές συμβάσεις, Νομικό Βήμα 2008, σελ. 2636, (2008)

P. Berman, The globalisation of jurisdiction, University of Pennsylvania Law Review, Τόμος 151, 2002, διαθέσιμο σε: ssrn.com, (2002)

Brand, Ronald A., “Understanding rules of adjudicatory jurisdiction across legal systems (358)”, in: Collected Courses of the Hague Academy of International Law, The Hague Academy of International Law, διαθέσιμο σε http://dx.doi.org/10.1163/1875-8096_ppIrdc_ej.9789004227323.009_262.3, (2013)

Chatzinikolaou-Angelidou R., Reorganisation measures and winding-up proceedings for insurance undertakings: Coordination rules amongst the member States of the European Union, *Revue Hellenique du Droit International* (2004)

G. Cordero Moss, Between Private and Public International Law: Exorbitant Jurisdiction as Illustrated by the *Yukos* Case, *Review of Central and East European Law* 32 (2007), σελ. 1-17, (2007)

A. Dickinson, The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (“Brussels I bis” Regulation), Sydney Law School, Legal Studies Research Paper No. 11/58, διαθέσιμο σε: ssrn.com, (2011)

A. Douga, Insurance Law Between Business Law and Consumer Law, *Revue Hellenique du Droit International*, (2010)

C. Kessedjian, Synthesis of the work of the special commission of March 1998 on international jurisdiction and the effect of foreign judgments in Civil and Commercial Matters, διαθέσιμο σε www.hcch.net, (1998)

A. Lenhoff, International Law and Rules on International Jurisdiction, Διαθέσιμο σε: <http://scholarship.law.cornell.edu/clr/vol50/iss1/2>, (1964)

Arthur Taylor von Mehren, “Adjudicatory Jurisdiction: General Theories Compared and Evaluated”, *Boston University Law Review* (1983), σελ. 279-340, (1983)

Meunier J. - Le procès équitable devant la Cour européenne des droits de l’homme σε *Hélène Ruiz Fabri* (dir.), *Procès équitable et enchevêtrement des espaces normatifs*, Paris, Société de législation comparée, Διαθέσιμο σε www.umrhc.fr, (2003)

Ph. Pazartzis, Judicial Activism and Judicial Self Restraint: The PCIJ's Lotus Case σε: *Tams, Christian J./Fitzmaurice, Malgosia*, *Legacies of the Permanent Court of International Justice*, Leiden 2013, σελ.. 319-335, (2013)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Έκθεση Jenard, C 298/24.11.1986

Έκθεση Schlosser, C 298/24.11.1986

Έκθεση Ευρυγένη-Κεραμέως, C 298/24.11.1986

Έκθεση Jenard, Moller για τη Σύμβαση του Λουγκάνο του 1988

Νομολογία ΔΕΚ/ΔΕΕ επί υποθέσεων ασφαλίσεων (κατά φθίνουσα χρονολογική σειρά)

ΔΕΕ Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG κατά Mutuelles du Mans assurances –

MMA IARD SA C-340/16, 20.7.2017

ΔΕΕ Assens Havn κατά Navigators Management (UK) Limited C-368/16, 13.7.2017

ΔΕΕ SOVAG — Schwarzmeer und Ostsee Versicherungs-Aktiengesellschaft κατά If

Vahinkovakuutusyhtiö Oy C-521/14, 21.1.2016

ΔΕΕ Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group κατά Michal Bilas C-111/09 ,

20.5.2010 με παρατηρήσεις Χ.Μιχαηλίδου σε ΕφΑδ 2010 σελ.1009επ. και Α.Άνθιμου σε

Αρμενόπουλο 2011 σελ.1242 επ.

ΔΕΚ Vorarlberger Gebietskrankenkasse κατά WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AGC-

347/08, 17.9.2009 με παρατηρήσεις Π. Γιαννόπουλου σε Επολδ 2009 823 επ.

ΔΕΚ FBTO Schadeverzekeringen NV και Jack Odenbreit, C-463/06, 13.12.2007 με παρατηρήσεις

Α. Άνθιμου σε Αρμενόπουλο 2008 σελ. 1457

ΔΕΚ Société financière et industrielle du Peloux και Axa Belgium κλπ. C-112/03, 12.7.2005

ΔΕΚ GIE Réunion européenne και Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles,
C-77/04, 26.5.2005

ΔΕΚ Group Josi Reinsurance Company SA και Universal General Insurance Company C-412/98,
13.7.2000

ΔΕΚ Overseas Union Insurance κλπ. και New Hampshire Insurance Company, C-351/89, 27.6.1991

ΔΕΚ Gerling AG κατά Amministrazione del Tesoro dello Stato, υπόθεση 201/82, 14. 7. 1983

Νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων

ΟΛΑΠ 2/1999, ΝοΒ 1999, σελ. 1113 (*forum actoris* λήπτη της ασφάλισης, λήψη υπ' όψιν πραγματικής έδρας)

Forum actoris ζημιωθέντος

Νεότερη νομολογία

ΑΠ 419/2014, ΕπολΔ 2014 (παράλληλη εφαρμογή Κανονισμού και άρθρου 33 Κπολδ) σελ. 523

ΑΠ 379/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ. 891

ΑΠ 37/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ. 710 επ.

ΑΠ 487/2011, ΕπολΔ 2011, σελ.468 επ., με παρατηρήσεις Γιαννόπουλου

ΑΠ 640/2010, ΕλλΔνη 2012, σελ.400 επ. με παρατηρήσεις Δεληκωστόπουλου

ΑΠ 599/2010, ΝοΒ 2010, σελ. 2064

ΑΠ 2163/2009, ΕπολΔ 2010, σελ. 68 επ. με παρατηρήσεις Δεληκωστόπουλου

ΕφΑθ 2283/2012, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Παλαιότερη νομολογία απορρίπτουσα το εν λόγω *forum actoris* επί τη βάσει του Κανονισμού
44/2001

ΕφΑθ 5419/2007, ΕφΑΔ 2008 σελ.956

ΕφΑθ 392/2008, ΕλλΔνη 2009 σελ. 834

Νομολογία περί ευθείας αγωγής του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή επί αυτοκινητιστικών
ατυχημάτων με δικαιοδοτική βάση το άρθρο 33 Κπολδ

Εφαθ 683/2013, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΕφΠατρ 291/2005, Αχαϊκή Νομολογία 2006, σελ. 699
ΕφΚερκ 100/2001, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
Εφ Θεσ 656/1999, Αρμ. 2000, σελ. 1503
Εφαθ 7455/1993, ΕλλΔνη 1995, σελ. 389
ΕΦΑθ 1579/91, Δίκη 1995, σελ. 504
ΕφΘεσ 1951/1988, Αρμ. 1988, σελ. 1217
ΕφΘεσ 1951/1988, Αρμ. 1988, σελ. 1217
ΠΠρΑθ 5229/1991, ΕΕμπΔ 1991, σελ.471
ΜΠρΑθ 3495/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΑθ 2327/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

Ειδικότερα ζητήματα

ΑΠ 596/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ.359 (Αναγωγή επί πολλαπλής ασφάλισης, ενάγον Αλόυδς)
ΕφΠειρ 546/2006, ΔΕΕ 2007, σελ. 338 (Θαλάσσια ασφάλιση Αλόυδς, Ζητήματα μεσιτείας και τύπου της παρέκτασης)
ΕφΠειρ 1033/1988, ΕΕμπΔ1988, σελ.651 (Θαλάσσια ασφάλιση Αλόυδς, διαφορά για καταβολή ασφαλισματος και Αλόυδς ενάγον, μη συνδρομή όρων άρθρου 33, μη λήψη υπ' όπιν το πρώτον προβαλλόμενου ισχυρισμού στο Εφετείο περί συνδρομής των όρων του άρθρου 40)
ΠΠρΡοδ 111/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ (προϋποθέσεις άσκησης ευθείας αγωγής κατά του ασφαλιστή κινδύνου αστικής ευθύνης)
ΠΠρΣυρ 94/2003, ΑρχΝ 2004, σελ. 519 (ασφάλιση αστικής ευθύνης, προϋποθέσεις άσκησης ευθείας αγωγής του ζημιωθέντος, σιωπηρή παρέκταση θεμελιούμενης επί της Συμβάσεως των Βρυξελλών)
ΠΠρΠειρ 422/1994, ΔΕΕ 1995, σελ.82 (Θαλάσσια ασφάλιση Αλόυδς, μη απονομή *forum actoris* σε ασφαλισμένο σε ασφάλιση για λογαριασμό)

Ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας επί ασφαλιστικής υποκατάστασης

ΟΛΑΠ 19/1995, ΝοΒ 1996, σελ. 412
ΕφΠειρ 542/2012, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου 2013, σελ. 2146
ΕφΠειρ 631/2007, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΕφΔωδ 280/2005, Αρμ. 2006, σελ. 1241
ΕφΠειρ 694/95, ΕΕμπδ 1995, σελ. 456
ΕφΘεσ 58/1994, Αρμ. 1994, σελ. 207
ΕφΘεσ 1210/90, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΠΠρΠειρ 3365/2006, ΕΝΔ Τόμος 34, σελ. 283
ΠΠρ Πειρ 556/2002, ΕΕμπδ 2003, σελ.397
ΠΠρΑθ 192.1995, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου,1995, σελ. 613
ΠΠρΠειρ1848.1990, ΕΝΔ 1991, σελ. 219
ΠΠρΠειρ 122/90, ΕΕμπδ 1990, σελ. 681
ΜΠρΠειρ 91/2009, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΜΠρΠειρ 1381/1999, ΔΕΕ 1999, σελ. 518
ΜΠρΠειρ 141.1995, ΔΕΕ 1995, σελ. 880
ΜΠρΠειρ 56.1995, ΔΕΕ 1995, σελ. 766
ΜΠρΠειρ 40.1992, ΠειρΝ 1992, σελ. 202